القرآن الكريم

ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޖަޑުވަރު ވާއިޖް

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި ވަނީ، اللهُ ﷾ ގެ ޙަޟްރަތުން ކާފިރުތަކުންނާމެދު
އަދިސްކަރިވާ ނުހަނު ގަދަފަދަ ވަޢީދުގެ ބަސްފުޅުތަކެވެ. އެއީ، އިސްލާމް ދީނާ
ދެކޮޅުވެރިވާ ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް ހަލާކުކުރައްވާނެ ކަމުގެ ބިރުވެރި
އިންޒާރެވެ.[181]

سُورَةُ طه

سُورَةُ طهއަކީ މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައިވާ الْمِئِين ގެ
ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހަތްވަނަ ސޫރަތެވެ.[182] الْمِئِين ގެ ސޫރަތްތަކަކީ، ދިގު
ސޫރަތްތަކަށްވުރެން ކުރުވުމައި، ސަބްޢަ އާދައަށްވުރެން ދިގު ސޫރަތްތަކެވެ.
މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 135 (ސަތޭކަ ތިރީސް ފަހެއް) އާޔަތެވެ. އޭގެ 8 (އަށް) رُكوعއެވެ.
މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ 20 (ވިހި)ވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ،
سُورَةُ مَرْيَمއަށް ފަހުގައެވެ.

އަދި މި ސޫރަތަކީ، الْحُرُوفُ الْمُقَطَّعَةُ ގެ އަކުރުތަކަކުން ފެށިފައިވާ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން
ސޫރަތެކެވެ. ފުރާއެކު، މި ސޫރަތް ފެށިފައި ވަނީ، «ط ه» މި އަކުރުތަކުންނެވެ.
ކައު އިމްރު ރަސޫލާގެ ދަޢްވަތް، ޤުރައިޝީ ދުޔާން ބާވައިލެއްވުމުން، އެ ރަސޫލާގެ
ޤައުމުގެ މިނަ ބަހަރުކު އެ ޤޮމް ދޮދުކޮޅުން، އިންކާރުކުރުން، ކާފިރުވުން، އެ ކަމާމެދު
ދެރަކުރުވެ، އެ ރަސޫލާގެ ހިތްފުޅު ދަތިވުމުން، އެ ރަސޫލާއަށް ތަސައްލީދެއްވައި،
މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.

181– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
182– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

މި ސޫރަތުގެ ކުރީކޮޅުގެ އާޔަތްތަކުގައި، ކަށު ޢިލްމު ތަޢާރުފުކުރައްވަން، ﷲ ﷻ
އަންގަވައިދެއްވައި އެ ވަނީ، ޔަޤީނީ ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީ، އެ ޝަޤާ ބުރަ ގޮތުން
ކާފިރުން އެ ދައްކައި އުޅޭ ވާހަކަތަކުގެ ސަބަބުން، އެ ރަސޫލާގެ ހިތްޕުޅު
ދަތިކުރައްވައި، ވޭނާއި ހިތާމަ އުފެއްދެވުމަކީ ބޭކާރު ނޫން ކަމެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ ގެ
ރީތި އިސްމުފުޅުތަކުގެ ތަޢާރުފުން، ﷲ މި އިސްމުފުޅާއި، الرَّحْمَنُ މި އިސްމުފުޅާއި،
الْحَيُّ މި އިސްމުފުޅާއި، الْقَيُّومُ މި އިސްމުފުޅާއި، الْمَلِكُ މި އިސްމުފުޅާއި، الْحَقُّ
މި އިސްމުފުޅާއި، މި ހަ އިސްމުފުޅު މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައިވެއެވެ.

ދަރިންނޭވެ! މޫސާގެ ޤިއްޞާގައި ހުރިހައި މަގްދު ސޫރަތްތަކުގައި ފެނޭ ވަނީ،
އިސްލާމީ ޢަޤީދާގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ޖިހާދު ޤިއްޞާގައި މި ސޫރަތުގައި ފެނޭ ވަނީ،
އިސްލާމީ ޢަޤީދާގެ އަސާސްތަކުގައިވާ ތަރުބިއްޔަތުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި ނަބީކަމާއި
ރިސާލަތުކަމާއި، ހެޔޮދޭކުން މަރުވެ ދިރުއްވައިދެއްވުން ހުރި، އެބައިމީހުން އަޙުން ދިރުއްވައި
މަރުސަޑުކުރައްވާނެ ވާހަކައެވެ.

އަދި ދަރިންނޭވެ! މި ސޫރަތް ފަށްޓަވައިފައި ވަނީ، ޔަޤީނީ ޤުރުއާން އަދި، ﷲ ﷻ ގެ
ރަސޫލާ ބޮޑު ތަޤުވާ ކާފިރުން ދައްކައި އުޅޭ ބާޠިލު ވާހަކަތަކާއި، އިސްލާމް ދީން
ދުރުކުރަން އެބައިމީހުން ރަށާ ނުބައި ރަސޫނުތަކާއި، އެ ރަސޫލާއަށް އެބައިމީހުން ކުރާ
މަލާމާތުގެ ސަބަބުން، ހިތްޕުޅު ދަތިވެ، އެ ކަމުގެ ވޭނާއި ހިތާމަ ނުއުފެއްދެވުމަށެވެ.
އަދި، އިސްލާމް ދީނުގެ ދަޢުވަތުގައިވުމަކީ ކުރިއަށް ވަޒަނިގެންނަވައި،
އެ ރަސޫލާ ހަމަޖެހިވަޑައިގަން ނިޝާނަކު ބިސްމިތާނުނަން ދޮގު
ދެމުންނެވުމަށް އެންގެވުމުންނެވެ.

އުޅުނީ، އެ ރަސޫލާއަށް، ނަބިކަމާއި ރަސޫލުކަން ޒިންމާކުރެއްވުމަށް ހަވާލި، الله سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތުން ފޮނުއްވުން އެންމެ ފަހުގެ ނަބިއްޔާ އަދި ރަސޫލާއަށެވެ. ފިރުއައުނު، އެ ރަސޫލާގެ ކުރިން ފޮނުއްވުން އެންމެހައި ރަސޫލުންނާ ފަދަ އެއްގޮތަކަށިން، އެ ރަސޫލާގެ މައްސަލަ ފަދަ އޮތީ، الله سبحانه وتعالى ގެ ދީން މީސްތަކުންނަށް ރައްދުކޮށްދެއްވުމައި އެ ދީނަށް ގޮވައިލެއްވުމެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުކުރުން، އެ ރަސޫލާއާ ތަބާވާ ބަޔަކަށް ސުވަރުގެ ދިނުން ކަމުގެ އުފާވެރި ޚަބަރުދެއްވައި، އެ ރަސޫލާގެ ނިޒާމަށް ދެކޮޅުވާ މީހުންނަށް ނަރަކައިގައި ދެއްވާނެ ވޭންދެނިވި އަޒާބުގެ ވާހަކައިން މީސްތަކުން ބިރުވެރިކުރެއްވުމެވެ.

އަދި، އެ ރަސޫލާގެ މަސްއޫލިއްޔަތު، އިސްލާމް ދީނުގެ ދަޢުވަތު މީސްތަކުންނަށް ދެއްވުން ކަމުގައި ވާއިރު، އެ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުން ނިޒާމު އަދާކުރެއްވުމުގައި، އެ ރަސޫލާއަށް ބޭނުންވާ ނަސްރާއި މަދަދު، އެ ރަސޫލާއަށް، الله سبحانه وتعالى ދެއްވާނެ ކަން ވެސް، މި ސޫރަތުގައި ކަށަވަރުކޮށްދެއްވައިފައި ވެއެވެ.

ވީމާ، الله سبحانه وتعالى ގެ ނަސްރާއި މަދަދު އެންމެހައި މުއުމިނުންނާ އެކުގައި ވެސް ވާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި، ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުންގެ ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން، مُوسَى عليه السلام އާއި هَارُونُ عليه السلام ގެ ވާހަކަ ނުހަނު ތަފްސީލުކޮށް މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވެއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި، އެ ދެ ރަސޫލުންނާއި މިސްރުގެ ރަސްކަމުގައި އެ ދުވަސްވަރުހުރި ފިރުއައުނާ ދެމެދު ހިނގައިދިޔަ ކަންތައްތަކާއި، ރަށުގެ ގަނޑުވެރިކަން، السَّامِرِي ހެދި ގެރިއަށް އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ މީހުން ގިނަ ބަޔަކު އަޅުކަންކޮށް، އެބައިމީހުން މަގުފުރެދުނު ގޮތުގެ ވާހަކައާއި، الله سبحانه وتعالى ގެ ޙަޟްރަތުން، އެ ދެ ރަސޫލުންނަށް ނަސްރާއި މަދަދުދެއްވައި، ކާފިރު ފިރުޢައުނު މޫދުގައި ގެއްލުވައިލެއްވި ގޮތުގެ ވާހަކަ ވެއެވެ.

އެއީ، ކަލު އިތުރު ރަސޫލާއަށް ނަސްބާއި މަދަދުދެއްވާން ކަން އަންގަވައި، އެ ކަމުގެ ތަސްލީ، އެ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އާދެ އިތުރަށް، اللهُ ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން ބާރުކުރައްވައި ދުރަށްލެއްވުން އިބްލީހުގެ ނުބައި ނުރަގަޅުކަމުގެ ވާހަކައާއި، آدَمُ عليه السلام ގެ ދަރިކަނބަލުން ސުވަރުގެއިން ބޭރުކުރަން ބަލައި އިބިލީސް ކޮށް ނުބައި ރޭވުމުގެ ވާހަކަ މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ. އަދި އިބިލީހުގެ ބަހަށް ހެއްލިވަޑައިގެން، މަނާކުރެއްވުން ގަހުން އެ ދަރިކަނބަލުންނަށް ޤަރީބުކުރެއްވުން ހިނދު، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްފުޅަށް ދުޢާކުރައްވަވަޑައިގެން އެ ދަރިކަނބަލުން ތައުބާވެވަޑައިގަތުމުން، އެ ދަރިކަނބަލުންގެ ތައުބާ، އެ إِلٰهُ ޤަބޫލުކުރެއްވި ވާހަކަ ވެސް މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ.

އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، آدَمُ عليه السلام ގެ ދަރިކަނބަލުންގެ ދަރިފަސްކޮޅުން އަންނަނިވި ބައިކަން، ބައެއް ދީން ޤަބޫލުކުރުމާއި ނުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރުދެއްވައި، ތެދުމަގަށް ގޮވައިލައްވައި، ބައެއް ދީނާ ކާފިރުވާ ކަން ބަޔާންކުރައްވައި، ބައެއް ދީނާ ތަބާވާ ބަޔަކަށް ސުވަރުގެ ދެއްވާ ކަމުގެ އުފާވެރި ޚަބަރުދެއްވައި، އެ ދީން ދޫކޮށްލާ ބަޔަކަށް ނަރަކައިގައި ދެއްވާނެ ޢަޒާބުގެ ވާހަކައިން ބިރުވެރިކުރައްވާ ނަސޭހަތްދެއްވާފައިވާ ވާހަކައެވެ.

އަދި ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމާއި އެ ދުވަހުން ހިނގާނެ ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައި، އެ ދުވަހުގެ މަސީން އިންސާނުންނަށް ހަނދާންކޮށްދެއްވައިދެއްވާފައި ވެއެވެ. އަދި ބިރުގަންނަވައި، ހަޤީޤީ އަޅުކަމުންނާއި ތަޤްވާވެރިވުމުގެ ވާހަކައާއި ނަސޭހަތްތަކާ ދުޢާކުރުމުން އުނގަންނައިދެއްވާ ކަމުގެ ވާހަކަ މި ސޫރަތުގެ ބައެއް އާޔަތްތަކުގައި ވެއެވެ.

އަދި މި ސޫރަތުގެ ފުރުޤާނުގައި ވަނީ، ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމުން މަތީ ދަރިމިއަށްބުނުމަށް، ކަމު އިޞްލާޙު ރަސޫލާގެ އަރުގެވެރިންނަށާއި، އެ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައި ބާވައިލެއްވުން އިލާހީ އިރުޝާދެވެ!

އަދި، اللهُ ﷻ އަށް ބިރުވެތިވެ ޚުޝޫޢުއެތެރިވެގެން ހުންނަން ބާރުލައްވާފައި، ނަމާދުގެ އަދަބުތަކާ ޚަށްކަށުޝޫޢުވެރިވެގެން، ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމުން މަތީ ކަށްޝޫރުކަމާ އުކު ދަރިހުންނަވުމަން، އެ ރަސޫލާއަން ކުރެއްވުން އިލާހީ އަމުރުކުރެވެ.

ދެން އެއަށްފަހު، މިސޫރަތް ނިންމަވައިލައްވައިފައި ވަނީ، ޢާޤިބަތައް ބަދަލުވެ، ދުނިޔޭގައި ނަޞޭހަތާއި ފަރަހަތިބާ ބަދަލާއި، އާޚިރަތުގައި ކާމިޔާބުވާ ބަދަލު ލިބުނަ ދޮވެސް ދުނިޔޭގެ އިންޞާފުގައި ތިބެމަން، ދުށިހިލުންނަށް އަނގަވައި ބާވައިލެއްވުން ވަޢީދުގެ ބަސްފުޅުންނެވެ.[183]

މި ސޫރަތުގެ އިތުރުކަމާއި މާތްކަން

މި ސޫރަތުގެ އިތުރުކަމާއި މާތްކަމާ ބެހޭ ގޮތުން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުން ابْنُ عَبَّاس رضي الله عنهما ރިވާކުރެއްވިއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. «وَأُعْطِيتُ طَه وَالطَّوَاسِيمُ مِنْ أَلْوَاحِ مُوسَى، وَأُعْطِيتُ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ»[184] މާނައީ: "އަދި، سُورَةُ طهއާއި، طسއާއި، طسم މި އަކުރުތަކުން ފެށިގެންވާ ސޫރަތްތަކަށް، ލިބިން ރަސޫލާއަން ދެއްވުނީ، مُوسَى عليه السلام އަށް ދެއްވުން ތަޚްތާތް ލިޔުއްވިފައިހުރި ލިޔުންތަކުންނެވެ. އަދި، ޚާއްޞަ ފާތިޙާގެ ފުރަތަމަ ސޫރަތް، "الْحَمْدُ" ވެސް ލިބިން ރަސޫލާއަން ދެއްވުނެވެ."

183- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

184- اَلدُّرُّ الْمَنْثُورُ لِلإِمَامِ جَلَالِ الدِّينِ السُّيُوطِي

أَبُو أُمَامَة رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. «كُلُّ قُرْآنٍ يُوضَعُ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلَا يَقْرَؤُونَ مِنْهُ شَيْئًا إِلَّا طه وَيس فَإِنَّهُمْ يَقْرَؤُونَ بِهِمَا فِي الْجَنَّةِ»[185] މާނައީ: "ސުވަރުގޭގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތުގައި މުޅި ޤުރުއާން ބެހެއްޓޭނެއެވެ. ނަމަވެސް، سُورَةُ طهَ އާއި، سُورَةُ يس ފިޔަވައި އެހެން ސޫރަތްތަކެއް އެބައިމީހުން ނުކިޔަވާނެއެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، ސުވަރުގޭގައި އެބައިމީހުން އެ ދެ ސޫރަތް ކިޔަވާނެއެވެ."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން ވާގިއެދިހުރެ، މި އަގާ ކުރާން މި ގަސްތުކުރާ ހުރި ޢަމަލު ނިމުމަކަށް ދާންދެން އެ ކަމުގައި ދެމިހުރުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤު ދެއްވައި މި ޢަމަލު ޤަބޫލުކުރައްވުން އެދި ބާރުގަނެމެވެ. اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهައަށް ޢިބާދަތްގަންނަ އަޅުންނަށާއި، ޢިބާދަތްނުގަންނަ އަޅުންނަށާ އަދި އެންމެހައި މަޚްލޫޤުންނަށް، ދުނިޔޭގައި ރިޒުޤު ނިޢުމަތްތައް ދެއްވާ، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهައެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، އެ إِلٰهައަށް ޢިބާދަތްގަތް އަޅުންނަށް، އާޚިރަތުގައި ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهައެވެ.

طه ﴿١﴾

﴿1﴾ طه، މި އަކުރުތަކަކީ، އަލިފުބާގެ އަކުރުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އަކުރުތަކެކެވެ. ބައެއް ސޫރަތްތަކުގެ ފުރަ ތަނުގައިވާ މި ފަދަ އަކުރުތަކަށް ކިޔަނީ، الْحُرُوفُ الْمُقَطَّعَةُ ގެ އަކުރުތަކެވެ. އެ ފަދަ އަކުރުތަކުގެ މުރާދު ދެނެވޮޑިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި، اللهُ ﷻ އެވެ.[186]

185– اَلدُّرُّ الْمَنثُورُ لِلْإِمَامِ جَلَالِ الدِّينِ السُّيُوطِي

186– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

مَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡقُرۡءَانَ لِتَشۡقَىٰٓ ۝٢

﴿2﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ތިމަން اللهُ މި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީ، އިބަ ރަސޫލާގެ ނަފުސުގެ މައްޗަށް އެ ޓަކަތި ދެރަކޮށް އިންސާނާއަށް ކަމަށްނުވެއެވެ، އެ ކާފަރުން ދަރަޖާތަކެވެ، ހިތްހަމަ ދަރުވާ، އެ ކަމުގެ ތަޤްވާއި ހިތާމަ އުފުއްލަވައި ވަރަބޮޑަށް ވިދާޅުވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ނަމާދުކުރުމަށް ކަރުވައި ތާ އަޅުކަންކުރައްވައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް ކުރެވޭނީ ވަރަށް ކުޅަދާނަކަމެއް ކަމަށް ނޫނެވެ. ވަރަށް އަޅުކަމުގައި މަޝްއޫލުވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް ވެސް ނޫނެވެ.[187]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވި ސަބަބު:

الْإِمَامُ الضَّحَّاكُ رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ. ކަމު އިތުރު ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ޔަރިހި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވުމުން، އެ ރަސޫލާއާއި، އެ ރަސޫލާގެ މިތުރު ސަހާބީން ނަމާދުކުރުމުގައި ދިގުކޮށް ތެދުވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެ ބޭފުޅުންގެ ނަމާދުކުރުމުގައި ޤިޔާމުގައި ތިއްބެވުން ނުހަނު ދިގުކުރައްވާ ކަމުގައި ވިއެވެ. ދެން، އެ ކާފަރު ގެދޮރު ގަޢުމު ޤުރައިޝް ވަންހަނައިގެ މުޝްރިކުން ބުނިކަމުގައި ވެއެވެ. مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِއާއި އެކުވެރިން އަޅުކަމަށް ވުރެ ވަރަށް ގިނަ ކަމުގައި ބޭކަކު ވެއްޖެ، މި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީއެވެ. ދެން، މުޝްރިކުންގެ އެ ވާހަކައަށް ރައްދުދެއްވުމުގެ ގޮތުން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[188]

އަދި ވެސް ރިވާވެރައި ވެއެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺގެ އަރިހުގައި، أَبُو جَهْلُއާއި، النَّضْرُ بْن الْحَارِثُއާއި، މި ދެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދީން ދޫކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން، އަޅުކަމަށް ވުރެ ވަރަ ގިނައިގެން މިބާގެ ހިތްޖެހުމަށް ދަތިވާކަން ކުރަވަރުވެއެވެ.

187– أَنْوَارُ التَّنزِيلِ وَأَسْرَارُ التَّأْوِيلِ لِلْإِمَامِ نَاصِرِ الدِّينِ الْبَيْضَاوِي
188– زَادُ الْمَسِيرِ فِي عِلْمِ التَّفْسِيرِ لِلْإِمَامِ ابْنِ الْجَوْزِي

އަދި އެ ތަދައިން، އެ ދެ މީހުން އެ ދެންނެވީ، އަޅުކަންކުރެއްވުމުގައި
ގިނަ ވަގުތުތަކެއް ހުރެކުރައްވައި، އެ ކަމަށް ބަލައި، ކަލޭ އިތުރު ތަކުލީފާ ގަތުމަށްއުޅުއްވައި
މަސައްކަތްކުރައްވާ މިންވަރު އެދި ދީނުނަން ފެނުނު ހިނދުގައެވެ. ދެން، އެބައިމީހުން
އެ ދެންނެވި ވާހަކައާ ގުޅިގެން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[189]

إِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٣﴾

﴿3﴾ އެހެނެއްކަމަކު، ތިމަން ﷲ މި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީ، ތިމަން إِلٰهަށް އުރެދި
ނުކިޔަމަންތެރިވާ މީހުންނަށް ދެއްވާނޭ ބަޝާރަތާއި ބިރުވެރިވާ މީހަކަށް ބަޔާއިވާ
ނަސޭހަތެއްގެ ގޮތުގައާއި ހަނދާންކޮށްދެއްވުމެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

ވީމާ، އެ ތަދު ކޮންޖެ މިހެކެ، ﷲ ﷻ އަށް ބިރުވެތިވާ މީހުންނަށްވެސް، އެ إِلٰهُ
އަޅުގަނޑުމެން ކަންތައްތައް އެ އަޑުއެހުމުގައި ގޮތްތަކެއް، ނަފްސުކުރެއްވި އެންމެހާ
ކަންތައްތައް މިނޫން ދުވަހު ކުރެއްވިއްޖެކަމުގައި ވާނީ ކަން ކަލާނގެއެވެ.[190]

تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى ﴿٤﴾

﴿4﴾ މި ޤުރުއާނަކީ، ބިމާ އަދި އުސްވެ އުފެދިގެންވާ އުޑުތައް އުފެއްދެވި
ހެއްދެވިކަމާއި، މަތިވެރިވަންތަ ﷲ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވިފައިވާ މަތިވެރި
ވަޙީބަސްކަމުގައެވެ.[191]

الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ﴿٥﴾

189- تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيْمَان
190- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
191- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿5﴾ اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهُގެ މަތިވެރިވަންތަ ޝަރަފުގާ އެކަށޭނަ ގޮތުގެ މަތިން، އެ إِلٰهُގެ
ބޮޑުވަންތަ ޢަރުޝުމަތީގައި އިސްތިވާވެ ވަޑައިގެންވާ ރަޙްމާންވަންތަ
إِلٰهُއެވެ.[192]

لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا وَمَا تَحۡتَ ٱلثَّرَىٰ ٦

﴿6﴾ އުޑުތަކުގައި ވާހައި ތަކެއްޗަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި ތަކެއްޗަކާއި، އެ ދެމެދުގައި
ވާހައި ތަކެއްޗަކާއި، ބިމުގެ އަޑީގައި ވާހައި ތަކެތި މިލްކުވެގެންވަނީ، اللهُ ﷻ އަށެވެ.
އަދި އެ ހުރިހައި ތަކެތި ހައްދަވައި، ހަލާކުކުރައްވައި، އެ إِلٰهُގެ މަތިވެރިވަންތަ
ރުބޫބިއްޔަތުގެ ސިފަތަކާ ގޮތުގެ މަތިން، އެ ތަކެތީގެ ހުރިހައި ކަމެއް ތަދްބީރުކުރައްވައި
ހިންގަވަނީ، އެ إِلٰهُއެވެ.[193]

وَإِن تَجۡهَرۡ بِٱلۡقَوۡلِ فَإِنَّهُۥ يَعۡلَمُ ٱلسِّرَّ وَأَخۡفَى ٧

﴿7﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، ތިބާ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާ ބަސްތުގެއް ބާރަށް
ވިދާޅުވިއަސް ނުވަތަ ސިއްރުން ވިދާޅުވިއަސް، އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް، اللهُ ﷻ އަށް
ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން اللهُ ﷻ އީ، ސިއްރުގައިވާ ކަންތައްތަކާ
އަދި އެއަށްވުރެން ވެސް ބޮޑަށް ވަންހަނާވެ ފޮރުވިގެންވާ ކަންތައްތައް، ރަނގަޅަށް
ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهُއެވެ.

އަދިހައްޔަ! ތިބާ ރަސޫލާގެ ހިތުގައިވާ ހިނގާ ޚިޔާލުތަކާއި ވަސްވާސްތަކާ ދެނެވޮޑިން،
އެ إِلٰهُ ވެސް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[194]

192- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
193- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
194- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، الله ﷻ ގެ ރަސޫލާއާ އިހުތިރާމާ އެއްވެސް ފަރާތެއް ނެތި، ކާފިރުން އޮޅުވައި ގޮވަމުން، އެ ރަސޫލާއާދުރު ކަންތައްކުރުމުން، އެ إِلٰهُ، އެ ރަސޫލު ދިނުކުރައްވާނެ ކަން އަންގަވައި، އެ ރަސޫލާއަށް ތަސައްލީދެއްވުމުގެ ގޮތުން، ބަޔާންކުރައްވާ ބަސްފުޅުގައެވެ.

އަދި، الله ﷻ ގެ ޢަޒަމަތުގެ ސިފަތަކާއި، ބާރުވަންތަކަމުގެ ސިފަތަކާއި، ރަޙްމަތާއި ވަނީ ތިމާގެ އުޅުމަށް ކަން ކަމަށްޓަކައި ޙަރަކާތް ތެރިވެ އަޅުކަން ކުރުން އަޅުގަނޑުމެން ކަމަށް ބޮޑު ތަޤުވާ ކުރުމަށް ނިޔަތް ގެންގުޅުމަށް ބޭނުންވާ ކަމެވެ.[195]

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾

﴿8﴾ الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި ޙައްޤުގެ ގޮތުން އަޅުކަމަކު ކުރެވޭ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهَ އަކު ނުވާ އެކަލާނގެ އިލާހެވެ. އެކަލާނގެ ފުރިހަމަ، އެކަލާނގެ ރިވެތި ނަން އެކަލާނގެ ނަންތަކާއި ސިފަތަކާ ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތަށް ވަޙީކުރައްވައިފި، އެ إِلٰهަކަށެވެ.[196]

ދަންނާށެވެ! الله ﷻ ގެ ރިވެތި އިސްމުފުޅުތަކަށް ޢަދަދެއް ޙަރަކާތްކުރަން ބޮޑު ގޮތެއް، ކަން އިސްލާމް ޙަދީޘް ޙަޤީޤަތުގެ ކަންތައްގައި، أَبُو هُرَيْرَة ﷺ ގެ ޙަދީޘް ރިވާވެގެން ވެއެވެ. الله ﷻ ޙަދީޘްފުޅުގައި ވިދާޅުވެއެވެ: «لِلَّهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا، مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَإِنَّ اللهَ وِتْرٌ، يُحِبُّ الْوِتْرَ»[197] މާނައީ: "الله އަށް ނަވަދިހަ ނުވަ އިސްމުފުޅު ވެއެވެ. އެ އިސްމުފުޅުތައް ޙިފްޡުކުރި މީހަކު ސުވަރުގެ ވަންނަވާނެއެވެ.

195- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدُ بْنِ عَلِي الصَّابُونِي
196- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
197- اَلْمِنْهَاجُ فِي شَرْحِ صَحِيحِ مُسْلِمٍ لِلْإِمَامِ النَّوَوِي

އެ إِلٰهِ، އެއްކައުވަންތަ ޙަޤީޤީވަންތަ إِلٰهެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ޚާއްޞަވެގެންވަނީ
ޙަޤީޤީ ބަދަހިވަންތަކަމެވެ.“

وَهَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ ﴿٩﴾

﴿9﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ޢިމްރާނުގެ ދަރިކަލުން، مُوسَى ؊ ގެ ވާހަކައި،
އެ ރަސޫލާގެ ހަޟްރަތަށް ހިނގައިދިޔަ ގިނަގުނަ އަޖައިބުތަކުން ފުރިގެންވާ
ޚަބަރުތަކުގެ ހަބަރުތައް، ތިބާ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް އައިސްފައިވޭތޯއެވެ؟[198]

إِذۡ رَءَا نَارٗا فَقَالَ لِأَهۡلِهِ ٱمۡكُثُوٓاْ إِنِّيٓ ءَانَسۡتُ نَارٗا لَّعَلِّيٓ ءَاتِيكُم مِّنۡهَا بِقَبَسٍ أَوۡ أَجِدُ عَلَى ٱلنَّارِ
هُدٗى ﴿١٠﴾

﴿10﴾ ނުރަނު ފިނިގަދަ އަދި އަނދިރި އަނގޮޅި ރޭއްގައި، މަގު ގެއްލިވަޑައިގެން،
ސީނާގެ ބިޔަބާނުގެ ތެރޭގައި އަނބިކަނބަލުންނާއެކު، مُوسَى ؊ ހިނގަވަނިކޮށް،
ނުރަނު ދުރުން، އަނދަވަނދައިހުރި އަލިފާންގަނޑެއްގެ އަލިކަން، އެ ރަސޫލާ
ދެކެވަޑައިގަތެވެ. އެ ވަގުތު، އެ ރަސޫލާގެ އަނބިކަނބަލުންނަށް، އެ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ އިންދާކަލޭ، މި ތަނުގައި ކޮޅަށް މަޑުކޮށްލައްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
ކުރިމަތީގައި ވަރަށް އަލިފާންގަނޑެއްގެ އަލިކަން އަޅުގަނޑަށް ފެނިއްޖެއެވެ. ވީމާ، އަޅުގަނޑު
މި ދަނީ، ކަލޭމެން ހޫނުހޯދުމަށް ޓަކައި އެ ތަނުން އަލިފާންކޮޅެއް ގެންނަށްޓަކައެވެ.
ނުވަތަ ދަތުރުކުރަންވީ މަގު ދެނެގަތުމަށް އެދި، މިސާލު، އެ އަލިފާންގަނޑުގެ
ކައިރިން ފެންނާނެއެވެ. އެހެން ވެސް ނޫނީ، ދަތުރުކުރަންވީ މަގު ފެންނަ ވެސް
ދާނީ ގޮތެވެ.[199]

198- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة
بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

199- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

فَلَمَّآ أَتَىٰهَا نُودِيَ يَٰمُوسَىٰٓ ﴿١١﴾

﴿11﴾ ދެން، އެ އަލިފާންގަނޑުގެ ކައިރިއަށް، مُوسَى ﵇ ވަޑައިގަތުމާ ހިނދު
އެ ތަސްފާއަށް ގެނުވައިގަތީ ނުރަސް ގަދައަށް އަނދަނދައިރުދި ގުރިކުރައިގެ
ގޮ ގަޅެވެ. ގަނޑު އެ ހިނދު، مُوسَى ﵇ ގެ ވެރި رَبُّ، އެ ތަސްފާއަށް ނިދާއިއްވަވައި
ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ مُوسَى އެވެ!200

إِنِّيٓ أَنَا۠ رَبُّكَ فَٱخۡلَعۡ نَعۡلَيۡكَ إِنَّكَ بِٱلۡوَادِ ٱلۡمُقَدَّسِ طُوٗى ﴿١٢﴾

﴿12﴾ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން اللهُ، ތިބާގެ ވެރި رَبّ އެވެ. ވީމާ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ
ބަސްތަކުގެ ގަސްދުނުފުދުމަށް ބޮއްޓާކުވެވަޑައިގަތުމުގެ ގޮތުން، ތިބާގެ
ފައިވާންޖޯޑު ބާލުއްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، މިހާރު ތިބާ ތިއަ ހުންނެވީ،
ޠުވާ ނަމަކަށް ކިޔުން ބަރަކާތްތެރި ވާދީގައެވެ. ދެން، އެ އަހުރުމެން ހަމަ އަހުރާ އެކަ،
އެ ތަސްލާ އަރުވައިގެން ހުންނަވާ ފައިވާންޖޯޑު ބާލުއްވައި، ދުރަށް
އެއްލަވައިލެއްވިއެވެ.201

وَأَنَا ٱخۡتَرۡتُكَ فَٱسۡتَمِعۡ لِمَا يُوحَىٰٓ ﴿١٣﴾

﴿13﴾ އޭ مُوسَى އެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ނަބިއްކަމާއި ރިސާލަތުކަން ދެއްވައި،
ރަސޫލާއިމުގެ ތެރިންގެ ގޮތަށް ޚާއްޞަކުރެއްވީ ބޭކައި، ތިމަން إِلٰهُ ބަސްތަކުން
ތިބާ ޚިއްޔާރުވައި ގާތްކުރައްވައިދީފީމެވެ. ވީމާ، ތިމަން إِلٰهُ ބަސްތަކުން،
އިބާ ތަސްފާއަށް ބާވައިލެއްވޭ ވަޙީއަށް ކަންލައި އަޑުއަހައިގެން ހުންނަވާށެވެ!

إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ ﴿١٤﴾

200– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
201– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿14﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُ، ތިބާ ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ އެވެ.
ތިމަން إِلٰهُ ފިޔަވައި، އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهަކު
ނުވެއެވެ. އެއްވެސް ކަމެއްގައި، ތިމަން إِلٰهަށް އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު އަދި ޝަރީކަކު
ވިއަސް ނުވެއެވެ. ވީމާ، ހަމައެކަނި، ތިމަން إِلٰهަށް އަޅުކަން ޚާލިޞްކޮށްކުރައްވާށެވެ!
އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ހަނދުމަކުރެއްވުމަށް ޓަކައި، ނަމާދު ޤާއިމުކުރައްވާށެވެ![202]

ދަންނާށެވެ! اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް ކުރާ އަޅުކަމެއް ކަމުގައި ނަމާދު ވުމާ އެކު ވެސް، ވާޖިބު ގޮތެއްގައި ނަމާދުގެ ވަގުތު މި ހާދިސާގައި ޚާއްޞަކޮށް ދެއްވުމަށް މި ވަނީ، ނަމާދުގެ މުހިއްމުކަމާއި، މާތްކަމާއި، އިޚްލާޞްކަމަށް ބަލާށެވެ. އެހެނީ، ނަމާދަކީ، ހިތާއި ދުލާއި ގުނަވަންތަކުން އަދާކުރާ އަޅުކަމެކެވެ. އަދި މީގެ ނަމާދުގެ ތެރޭގައި ކުރާ ކަމަކީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް ދެންނެވުން، އެ إِلٰهُ ހަނދުމަކުރުމެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންނެވެ، އިސްލާމް ދީނުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން، ޝަހާދަތުގެ ދެ ކަލިމަ ދުލުންބަސްއަޅާ އިޤްރާރުވެ، ހިތުގެ އަޤީދާ ޤަބޫލުކުރުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކަލަވަންތަކަމަށް، ކަލޭ އިތުރު ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަމަށް ޝަހާދަތް ދިނުމެވެ، ކަންތައް މަސައްކަތް ވެސް އަޅުކަމަށްވާ އެންމެ ބޮޑު ރުކުނެވެ، ކަމަށް ބަލާ އޭގެ ތެރެއިން ވެސް ނަމާދު ވުރިހާ އަޅުކަމުން އަޅުކަމަކީ، އެ ނަމާދުގައި ހަނދުމަކުރުމެވެ.[203]

إِنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ أَكَادُ أُخۡفِيهَا لِتُجۡزَىٰ كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا تَسۡعَىٰ ﴿١٥﴾
﴿15﴾ ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، ޤިޔާމަތް ދުވަހަކީ އަންނާނެ ދުވަހެކެވެ. އެ ކަމާގެ ދުވަސް
އެއްވެސް ޝަރުޢީކޮށް ސިއްރުކޮށްވަނީ.

202- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
203- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

ނަމަވެސް، ތިމަން إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފައި ވަނީ، އެ ދުވަސް އަންނާނޭ ވަގުތު ވަންހަނާ ކުރެއްވުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ދުވަސް އަންނާނޭ ވަގުތު އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކަށް އެނގިގެންނެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ ދުވަސް އައުމުން، އެންމެހައި ނަފްސުތަކަށް އަޖުރު ދިނުއްވައި، އެބައިމީހުން އެންމެން މަޙްޝަރުކުރެއްވޭނެއެވެ.

އެއީ، ކޮންމެ ނަފްސަކަށް ވެސް، އެ ނަފްސެއް ކުރާ ޢަމަލުގެ ޖަޒާ ދިނުމަށް ޓަކައެވެ. އެހެންކަމުން، ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް، ދުނިޔޭގައި އެ މީހަކު ކޮށްފައިވާ ހެޔޮ ޢަމަލަކަށް ޖަޒާ ދެއްވާ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެ ދުވަހުން ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެ މީހަކު ކާފިރަކު ނަމަ، ޖަހަންނަމާ ޢަޛާބު އޭނާ ކުރިމަތިލާނެއެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން ދެއްވާނެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! الله ﷻ ވަނީ، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުގެ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ނޭނގޭ ގޮތަށް، ޤިޔާމަތް ދުވަސް އަންނާނޭ ވަގުތު ވަންހަނާކުރައްވައި ސިއްރުކުރައްވައިފައެވެ. އެހެންއޮތަތަ، އެ ދުވަސް އައުން ކައިރިވުމުން އަންނަކަން އެނގޭ ފަދަ ޢަލާމާތްތަކެއް، الله ﷻ ރަސޫލާއަށް، އެ إِلٰهُ އަންގަވައިފިއެވެ. އަދި އެ ޢަލާމާތްތަކެއް، އެ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް، އެ ރަސޫލާ ވަނީ ބަޔާންކޮށްދެއްވައިފައެވެ. رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް، އެ ރަސޫލާ ބަޔާންކޮށްދެއްވައިފައިވާ، ޤިޔާމަތުގެ ޢަލާމާތްތައް އިތުރުވެގެން ދެ ބައިބަޔަކަށް ބެހިގެންވެއެވެ. އެއީ، ޤިޔާމަތުގެ ކުދި ޢަލާމާތްތަކާއި ބޮޑެތި ޢަލާމާތްތަކެވެ.

ތިރީގައި ބަޔާންކުރެވިފައި އެ ވަނީ، ޤިޔާމަތުގެ ޢަލާމާތްތަކުގެ ތެރެއިން ބޮޑެތި ޙަދީޘްތަކުން ސާބިތުވެފައިވާ ބައެއް ޢަލާމާތްތަކެވެ. ނަމަވެސް، އެ ޢަލާމާތްތައް ބަޔާންކުރެވިފައި އެ ވަނީ ވަކި ތަރުތީބަކަށް ތަރުތީބުކޮށްގެން ނޫނެވެ.

ޒިޔާރަތުގެ ކުރި އަޚާރާތްތަކް:

1- مُحَمَّدُ ﷺ ރަސޫލުކަމައިގެން ފޮނުއްވުން.

2- مُحَمَّدُ ﷺ ދުނިޔެ ދޫކުރެއްވުން.

3- ނަބިއްޔަކަން ދަރުވާލާކުރާ ދޫގެވެރިން ފުރުޖުވުން.

4- މުސްލިމުން ބައިތުލްމަގްދިސް ފަތަހަކުރުން.

5- ހަލާކުސްގައި ޖަޒީރާގެ މަބާ ފާޑުވުން. (ހަލާކުސް އަކީ ފަލަސްޠީނުގެ ރަށެއްކަމެވެ.)

6- ބިންމަތީގައި އަމަންއަމާންކަން ފެތުރުން.

7- މުސްލިމުންގެ އަތްމަތީ ތަނަވަސްކަން، ޒަކާތައި ސަދަޤާތް ދޭބުރުކުރާނެ މީހަކު

ނުވުން.

8- ފިތްނަ ފަސާދަ ފެތުރި އާންމުވުން.

9- ޤަތުލު ކަރައިން އަދިފާންގަނޑުއް ފައުޅުވުން.

10- މުސްލިމުން ޔަހޫދީންނާ ހަނގުރާމަކުރުން

11- ޔަހޫދީން ފިހާވައި ގެސްހިގެން އަޒަލީންނާ މުސްލިމުން ހަނގުރާމަކުރުން

12- މުސްލިމުން ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާ ފަތަހަކުރުން. އެ ރަށަކީ މިހާރުގެ އިސްތަންބޫލް.

13- އިލްމު ދުރުއްގޮވުމާއި ޖަހިލުކަން އާންމުވުން.

14- އަމާނާތްތެރިކަން ނެތިދިއުން.

15- މިސްކިތްތަށް ޒީނަތްތެރިކުރުމުގައި އުއްބަރަކު އަޝްއް ބަރާ ވާދަކޮށް

ފަހުރުވެރިވުން.

16- ރިބާގެ މުއާމަލާތްތަށް އާންމުވުން.

17- މިއުޒިކު ކުޅުމާއި މިއުޒިކުކުޅޭ ތަކެތިގިނަވެ އާންމުވުން.

18- ރަޝްއިމާއި ޒިނާކުރުން ގިނަވެ އާންމުވުން

19- އުސް އިމާރާތްތައް ބިނާކުރުމުގައި އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ވާދަކުރުން.

20- އަޅު އަންހެނާ، އޭނާގެ ސާހިބުން ކަމުގައިވާ ދަރިން ވިހެއުން.

21- ޙައްޤަކާ ނުލައި މީސްތަކުން މެރުން ގިނަވެ ޤަތުލު އާންމުވުން.

22- ވަގުތުގެ ބަރަކާތް ކެނޑި، ދުވަސްތައް ކުރުވާ ހެން ހީވެ، ވަގުތު ކުރުވުން.

23- ވިޔާފާރިކުރާ ތަންތަން ކައިރިކައިރީގައިހުރުން، ވިޔާފާރި އާންމުވެ ފެތުރުން.

24- މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު މުޝްރިކުން އާއި ގޮތަށް ބުދަށް އަޅުކަންކުރުން.

25- ފާޙިޝްކަންތައް އާންމުވެ، ރަޙިމުގެ ގުޅުން ކަނޑައި، އަވަށްޓެރިންނަށް ގޯނާކުރުން
ގިނަވުން

26- ނުބަޖެހުމުން، އެ ނުބަތައް ކަފުކުރުން.

27- މުދަލަށް ދަހިވެތިވާ މީހުން ގިނަވުން.

28- ޢިލްމު އުނގެނުމާއި ޢިލްމު އުނގެނުމުގެ ވަސީލަތްތައް ގެއްލި އާންމުވުން.

29- ބިންހެލުންތައް ގިނަވުމާއި ގަނބަވައިގަންނަ ތަންތަން ގިނަވުން.

30- ޞާލިޙު އަޅުތަކުން މަރުވެދިއުން.

31- ޤާބިލުކަމާއި، ކަމަށް އަހުލުވެރި ނޫން މީހުންނަށް މަސްއޫލިއްޔަތު ޙަވާލުކުރުން.

32- ސަލާމްކުރުމަކީ ހަމައެކަނި ދަންނަ މީހުންނަށް ކުރާ ކަމަކަށްވުން.

33- ބިދުޢަތްވެރިންނާއި ޢިލްމަށް އަހުލުވެރިނުވާ މީހުންގެ ގާތުން ޢިލްމު ޙާޞިލުކުރުން.

34- ޢައުރަ ނިވައިނުކޮށް ހޮރިބާމުން މިބާ އަންހެނުން ފާޅުވުން.

35- މުއްމިން އަޅުތަކުންނަށް ފެންނަ ހުވަފެންތައް ތެދުވުން.

36- ކުއްލިމަރު ގިނަވުން.

37- މީސްމީޑިއާތަކާ ދުނިޔޭގެ ކަންކަމާބެހޭ ގޮތުން ޖަލްސާކުރާ ނޫނީ ތަކެއް ކަމުގައިވުން

38- ހުޅިހަނދު ފެންނަހާ ބޮޑުވެ، ފުރަތަމަ ރޭގެ ހަނދަށް ދެވަނަ ރޭގެ ހަނދުކަން ހީވުން.

39- ދޮގުހެދުމާއި ދޮގު ވާހަކަތައް ފެތުރުން އާންމުވުން.

40- ޓޫރުގެހުޅިދިނދުވާއި، ބަހްރު ހުޅިބަސް ވަށްހަނާކުރުން.

41- އަށްހުނުން ގިނަވެ ފިރިހުނުން މަދުވުން.

42- ބޭނުމި ބަލާމަކާއި މުސީބާތަށް ކުރިމަތިވުމުން، މަޑުވުމަށް އެދޭ މީހުން ގިނަވުން.

43- الله ﷻއާއި، އެ إِلٰهގެ ރަސޫލާގެ އަމުރުފުޅުތަކާ ހިލާފުވެ، ފިރުޢައުނުގެ އަމުރަށް

ކިޔަމަންވެ، އެއްޗެސް އޮޅުވާލުމުގެ ސިއްޙަތަކުން، މުސްލިމުންގެ ގައިގައި ތަޅައި

އަނިޔާކޮށް، މުސްލިމުންނަށް ބިރުދައްކައި އެޒާ ދޭތެރެން، މުސްލިމު ޤައުމުތަކުން

ފުންނާނުފުރުން.

44- ވާދު ފެހުން ގިނަވުމާ އެކު ފެސް، އެ ވާދުއިން ބިމަށް ދިރުން ނުލިބުން.

45- ދިޔާ ތަކެއްޗާއި ހިލަ ފަތަ ތަކެތި މީހުންނާ ވާހަކަދެއްކުން.

46- ދޭލިއްތަކާއި، ޗިފިތަކާއި، މަސައިލު ފޮނާއި، ސިއްރު ވާހަކަގެ އަޑުއަހުމަށް

ބޮޑުނުކުރާ ތަފާތު ތަކެތީގެ ވަސީލަތުން، ހަބަރުފަތުރައި ވާހަކަދައްކައި

ޖާސޫސްކަން ހެދުން.

47- ދުރަފުގެ ދަރުން މީހުންގެ އާބާޔައިކާ ދުނިޔާގެ އެންމެ ބޮޑު އާބާދީ ކަމުގައިވުން.

48- މުސްލިމުން އެ މީހާ ތަބާވާ ޝަރީޢަތް ފިޔަވައި، ގަބޫލު ވަށްހައިން

ނުކުތުން.

49- ޝަރަޢީ ކަރައިގައި ކަރުތަށް އުޅުނު، ބަލިމާތަށް ދިނަވެ، އެ ތާނގެ ބިންތަކަށް

ފުރިހަން އައުން.

50- ފިރުޢައުނުން ރަނގެ ފަރުބަދައެއް ފާޅުވުން.

51- ބަލާއި މީހުންގެ ސިފަ ޢަނަވާރުންގެ ސިފައަށް ބަދަލުކުރައްވުން.

52- ހިތައިގެ ވާދަ ފެއްސުމުން.

53- މުސްލިމުން ތަޢުލީމާ ހަނދުމަކުރަމުން.

54- މަދިޔަނާއިން ނުބައި ނުލަފާ ފާސިދުން ބޭރުކުރެއްވުމާއި މަދިޔަނާ ފަޅުވުން.

55- މުއުމިނުންގެ މަރުގެންނުވުމަށް ބަލާއި، ނުހަނު މީރުވަރަކާ އެކު ފޫނުއްވާ

މަޖަލު ދިނި ވައިރޯޅިއެއް އައުމުން އެންމެހައި މުއުމިނުން މަރުވުން.

56- ޤާރޫނު ބިމާލުން.

ޤިޔާމަތުގެ ބޮޑެތި އަލާމާތްތައް:

1- އަލްއިމާމު މަހުދީ ޒާހިރުވުން.

2- ދައްޖާލު އައުން.

3- عِيسَى عليه السلام ފައިބައިވަޑައިގަތުން.

4- ޔައުޖޫޖު މައުޖޫޖު ބާވަތިލުން ދުނިޔެއަށް ފެތުރުން.

5- ބިންގަނޑު ގަސްބަވައި ގޮތުގެ ތިން ބާރަލާއެއް ހިނގުން. އެ ތިން ބާރަލާ ހިނގާނީ

ކަޅުގައި ވަނީ، ދުނިޔޭގެ އިރުމަތީގައި، ހުޅަނގާ އަދި އަރަބި ކަރައިގައެވެ.

6- ދާއްބަ ނުކުތުން.

7- ދުންގަނޑެއް ފެތުރުން.

8- ހުޅަނގުފަރާތުން އިރުއެރުން.

9- ޔަމަނުން މަޙްޝަރުކުރާނޭ އަލިފާންގަނޑެއް ފެތުރުން.

މަރުވާނޭ ވަގުތާއި ޤިޔާމަތް ދުވަސް އަންނާނޭ ވަގުތު ސިއްރުކުރެއްވުން

اللهُ ﷻ އަންގަވައިފައި ވަނީ، މަރަށް ޙާޞިލުވުމަށް ފުރުސަތާއި ހުޅަނގު ފަރާތުން

އިރުއެރުމަށް ފަހު ވެސް ތައުބާ ޤަބޫލުނުކުރައްވާނޭ ކަމަށެވެ. އަދި އެ ކަން ވަނީ،

އެ ގޮތަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ނިޔާކުރައްވައިފައެވެ.

މި ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު، އެ ދު ވަގުތު މިސްކީނުންނަށް އެނގޭ ނަމަ،
އުޚްރަވީކަން އަރައިގަތް، އެޗީސް ގޮތަކަށް އުޅުމަށް ފަހު، މަރަށް ބޭނުންވެވުމުގެ
ކުރިން ނަމާދު ހުރެގެ ފަޖުރުން އިރުއޮތުމުގެ ކުރިން ތަސްބީހު، އުޚްރަވީނިޢުމަތް
ދެއްވުން އިޤްރާރުން މިންޖުވުމުގެ ފުރުޞަތު މިސްކީނުން ހޯދައިދޭނެއެވެ.

ވާއިރު، މަރުވުން ވަގުތާއި ޤިޔާމަތް ދުވަސް އަންނާނެ ވަގުތު ސިއްރުކުރެއްވީ،
އުޚްރަވީކަން އަރައިގަތުމާމެދު މިސްކީނުން ބިރުވެރިވެ، ދުނިޔަވީ ހާލަތުގެ ދުވަސްތަކަށް
ވާތްކުރުމުގެ ތެދުކަމަށް ކުރައް ކުރިވެއްޖެ ނަމަ ޖަސްނުކުރާ ތަރައްގީ، އެ ގޮތުގެ
މަތިގައި ހާ އަޑަށް މިސްކީނުން ދުނިޔޭގެމަށް ބަލައެވެ.[204]

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾

﴿16﴾ مُوسَى عليه السلام އަށް، الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَى އެވެ! ފަހެ، ޤިޔާމަތް
ދުވަހަށް އީމާންނުވާ، އެ ދުވަސް ޤަބޫލު އިންކާރުކުރާ، އެ ދުވަހަކީ އަންނާނެ
ދުވަހެއް ނޫން ކަމުގައިބުނޭ، ތިމާގެ ހަވާ ނަފްސުގެ އެދުންތަކާ ތަބާވުމުގެ ސަބަބުން،
ގެއްލި ހަލާކުވެރިވާ މީހެއްގެ ބަސް ޤަބޫލުކުރައްވައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް ވެސް،
ޤިޔާމަތް ދުވަހަށް އީމާންވާ މިހެން ކަމުގައި ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި ހެޔޮ
ޢަމަލުކުރުއްވުން ގިނަކުރައްވައި، ޤިޔާމަތް ދުވަހަށް ބަލައި ތައްޔާރުވެވަޑައިގަތުމުން،
އިބަ ރަސޫލާ ދުރުކުރާ ކަންތައްތަކާ މިހެން ކަމުގައި ވެސް، އެ ދުވަހަށް އީމާންވާ
އެއްވެސް މިހެން ވިސްނައްވާށެވެ! އެހެނީ، އެ ދުވަސް މިހެން ބަލަން ގެއްލިވަޑައިގަންނާނީ
ނަމަ، އިބަ ރަސޫލާ ވެސް ގެއްލި ހަލާކުވުން ހުއްޓެވެ.[205]

204– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
205– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿١٧﴾

﴿17﴾ އަދި، مُوسَى عليه السلام އަށް ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَى އެވެ! ތިބާގެ
ކަނާއަތްޕުޅުގައި އެ ވަނީ ކޮން އެއްޗެއްތޯއެވެ؟206

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا۟ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِى وَلِىَ فِيهَا مَـَٔارِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾

﴿18﴾ ޖަވާބުގައި، مُوسَى عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ، އަޅުގެ އަސާ އެވެ. އޭގެ މައްޗަށް
ބުރަވެ، އޭގެ އެހީގައި ޖަސޫރަކަދާ އެޅު މި އަޅާ ހިނގައިބިނގައިވެ އުޅެމެވެ. އަދި
އެއިން، މި އަޅާ ގަނޑުގާ ބަކަރިތަކަށް ކާންދީ އެ ތަކެތި ހުރިހާއެއްޗެއް ބަކަރި
ބޮނޑުވާ ވިނަމަތާއި ގަސްގަހުގެ ބިންދާ ކަނޑައި ހަދަމެވެ. އަދި އެއިން، ހަރުގަހަކާއި
ބިތުމަތުން ވެސް ދަމައި ހަދަމެވެ. އަދި އެ ނޫން ކަމަށް ބޭނުންތަކެއް ވެސް،
އެ އަސާގައި މި އަޅާއަށް ވެއެވެ.207

قَالَ أَلْقِهَا يَٰمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

﴿19﴾ مُوسَى عليه السلام އަށް، اللهُ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَى އެވެ! ތިބާ އެ އަސާކޮޅު
ބިންމައްޗަށް ނިކަން އެއްލާލައިލާށެވެ!208

فَأَلْقَىٰهَا فَإِذَا هِىَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾

﴿20﴾ ދެންފަހެ، އެ ރަސޫލާ އެ އަސާކޮޅު ބިންމައްޗަށް އެއްލާލައިލެއްވިއެވެ. ދެން
ހަމަ އެ ވަގުތުން، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އަމުރުފުޅުގެން، ހަރުކަށިވެގެން، ބަދަލުވެގެން، އެ އަސާކޮޅު
ދުވަންފެށިއެވެ.

206- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
207- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
208- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ދެން، އެ ކަމާ ބިރުގަތުން، އެ ތަނުން ދުވެފައިގެން ދިއުމަށްވާން، އެ ރަސޫލާ
އުޅުއްވީއެވެ.[209]

ޝައްކެއްނެތެވެ. އާދަޔާ ހިލާފު އެ ގަދަ ބޮޑު އަޖައިބެއް ފެނުމުން، އިންސާނާގެ ހިތަށް
ބިރުވެރިކަން ވަންނަނީ ޠަބީޢީ ގޮތުން ދިމާވާނޭ ކަމެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދުވުމުގެ އޮތް
ހަރުފަހަކަށް ވެގެން، އެ ރަސޫލާގެ އަސާކޮޅު ދޫކޮށްލެއްވުމުން، އެ ރަސޫލާގެ ހިތްޕުޅުގައި
ބިރުވެރިކަން ވަނީއެވެ.

އަދި އެންމެ ފުރަތަމަވެސް، އެ ރަސޫލާއަށް ނިދާ އިއްވުނު ވަގުތު އެ ކަން އެ ގޮތަށް
އެ ދެއްކެވީ، ސިހުރުވެރިންގެ ސިހުރު ބާޠިލުކުރައްވުމަށް ބަލައި، އެ ރަސޫލާގެ
އަސާކޮޅު އެއްލަވައިލެއްވުމަށް އެންގެވުމުގެ ކުރިން، އެ ގަދަ ފުރުޖެހޭގޮތަށް،
އެ ރަސޫލާއަށް ދައްކަވައި، އެ ގަދަ ކަންތައްތަކަށް ފެނިވަޑައިގަތުމުން،
ބިރުގަންނަވައިނުގަތުމުން ތަމްރީނުކުރެއްވުމަށް ބަލައެވެ.[210]

قَالَ خُذۡهَا وَلَا تَخَفۡۖ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا ٱلۡأُولَىٰ ﴿٢١﴾

﴿21﴾ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ އަށް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އެ އަސާކޮޅު ނަގަންވާނެއެވެ!
އަދި އެ އަސާކޮޅު ހަރުފަހަކަށް ބަދަލުވީތީ، އެ ކަމާ ބިރުގަތުން ނުއުޅުއްވާށެވެ!
އަދި އެ އަސާކޮޅު ނަންގަވާލުމުން، ކުރިން އޮތް ގޮތަށް، ތިމަން إِلٰهُ އެ އަސާކޮޅު
އަނބުރައި ރައްދުކުރައްވާނީމެވެ![211]

وَٱضۡمُمۡ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخۡرُجۡ بَيۡضَآءَ مِنۡ غَيۡرِ سُوٓءٍ ءَايَةً أُخۡرَىٰ ﴿٢٢﴾

209- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

210- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي

211- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿22﴾ އަދި ގަމީސްކޮޅުގެ ކަރުވަޅުން އަތްޕުޅު ވައްދަވައި، އިބަ ރަސްކަލާނގެ
ކިހިލިކޮޅުގެދަށަށް، އިބަ ރަސްކަލާނގެ އަތްތިލަފުޅު ހުދުވާނެއެވެ! ދެން، އަތްޕުޅު
ނެރުއްވާއިރު، އެއްވެސް ބަލިބައެއް އަދި ބަރަސްފަދަ ކަމެއް ނެތި، ހުދު ގަނޑުފަރުން
ދިލިގަދައި ވިދާވިދައި އަނބުރާ ގޮވައި، އެ އަތްތިލަފުޅު ނިކުންނަވާނެއެވެ. އެއީ،
އިބަ ރަސްކަލާނގެއަށް ދެއްވީ އިތުރު އަނެއް މުޢުޖިޒާތެއްގެ ގޮތުގައެވެ.212

لِنُرِيَكَ مِنۡ ءَايَٰتِنَا ٱلۡكُبۡرَى ﴿٢٣﴾

﴿23﴾ އަދި، مُوسَى عليه السلام އަށް، الله ﷻ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَىއެވެ!
މިހަ މުޢުޖިޒާތްތައް، އިބަ ރަސްކަލާނގެއަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްކީ، ތިމަން إِلٰهُގެ
ގުދުރަތާއި ބާރުވެރިކަމުގެ ބޮޑުވަންތަކަމުގެ ދަލީލުތަކުން
ބޮޑެތި ހެކިތަކާއި އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް ކަރާމާތްތައް، އިބަ ރަސްކަލާނގެއަށް
ދެއްކެވުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި މަތި ދަރަ ދެކެ، އިބަ ރަސްކަލާނގެ، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްކެވި
ރިސާލަތުގެ ޞައްޙަކަން ހާމަކުރެއްވުމަށް ޓަކައި ވެސް މެއެވެ.213

ٱذۡهَبۡ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾

﴿24﴾ އަދި، مُوسَى عليه السلام އަށް، الله ﷻ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَىއެވެ! ފިރުޢައުނުގެ
ގާތަށް، އިބަ ރަސްކަލާ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ފިރުޢައުނު އެ ވަނީ
ކުފުރުވެރިކަމާއި، ފުރުދުނުޖެހިކަމާއި، އަނިޔާވެރިކަމުގައި ހައްދުން ބޭރުވެފައެވެ.
އަދި، އޭނާގެ ވެރި رَبُّގެ އަމުރުފުޅަށް ދެކޮޅު، ދޮގުކުރައްވައި، ބާރުވެރިކަން ފައެވެ.
އަދި ބޮޑުވައި ފަސާދަ ވެސް ކުރެފައެވެ.

212– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
213– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވީމާ، އޭނާގެ ގާތަށް ވަޙީއިގެން اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކަލަވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް އީމާންވެ، ހަމައެކަނި އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަންކުރުމަށް އޭނާއަށް ގޮވައިލައްވާނެވެ![214]

قَالَ رَبِّ ٱشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾

﴿25﴾ ދެން އެ ހިނދު، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ޙަޟްރަތަށް ކުއްޔަށްވެވަޑައިގެން ދުޢާކުރައްވައި، އެ إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުގައި، مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَام ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ވެރި رَبّ އެވެ! ރަސޫލުކަމުގެ ބުރަ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުއްލެވޭނެ ގޮތަށް ކަލޭގެފާނުގެ ދެއްވައި، މި އަޅާއަށް ބަލައި މި އަޅާގެ ހިތް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވާނދޭވެ![215]

وَيَسِّرۡ لِيٓ أَمۡرِي ﴿٢٦﴾

﴿26﴾ އަދި، ރަސޫލުކަމުގެ ބުރަ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމަކީ ލުއިކަމެއް ކަމުގައި ލައްވައި، މި އަޅާގެ ކަންތައްތައް ފަސޭހަކޮށްދެއްވާނދޭވެ![216]

وَٱحۡلُلۡ عُقۡدَةٗ مِّن لِّسَانِي ﴿٢٧﴾

﴿27﴾ އަދި މި އަޅާގެ ދުލުގައިވާ އާގަތޮޅުގެ އުނދަގޫކަން ފިލުއްވައިދެއްވައި، މި އަޅާގެ ދުލުފަސޭހަކޮށްދެއްވައި، މި އަޅާއަކީ ދުލުފަސޭހަ މީހަކު ކަމުގައި ލައްވާނދޭވެ![217]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި، الْإِمَامُ ابْنُ جَرِيرِ الطَّبَرِي ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.

214- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
215- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
216- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
217- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

مُوسَى عليه السلام ގެ ތުއްތުގެ ދުވަސްވަރު، އެ ރަސްފޫޅާގެ މައިކަމަނާގެ އަރިހުގައި، އެ ކަމަނާގެ
އާޔާއި ބައްޕަފުޅުގެ ދަށުގައި، އެ ތުއްތު ދަރިކަލުން ވަޑައިގަތުން، ފިރުޢައުނުގެ
އަނބިކަނބަލުންގެ ތަރުބިއްޔަތުފުޅުން އެ ކަމަނާއަށް އެނގިވިއެވެ. ކާންދީވެސް ދުވަހަކުން،
އެ ދަރިކަލުންނަކީ، މިކަން ޙާލުގެ އަރިހަށް ކަމަކާ ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ!

ދުން އެއްދުވަހަކު، އެ ދަރިކަލުންނަކީ އެ ކަމަކާ ވަޑައިގަންނަވާތީން،
އެ ދަރިކަލުންނަން ޙަޤީޤަތުގައި އެކުވެރިވެއްޖެއްޔާ ފަހު ވިދާޅުވިއެވެ.
މި ދަރިކަލުންނަކީން، ރަސްކަލުންގެ އަރިހަށް ވެސް، މިހަން ކަމަކާ މިއަދު
ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. މި ފަހަރުން ވިދާޅުވުމަން ފަހު، އެ ތުއްތު ދަރިކަލުންނަކީން
ރަސްކަލުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގަންނަވައި، ރަސްކަލުގެ މޭޒުމަތީގައި އެ ދަރިކަލުން
ބާއްވާފައެވެ. އެ ހިނދު، އެ ދަރިކަލުން ރަސްކަލުގެ ތުނބުޅީގައި ހިއްފަވައިފައި
ނެރެން ބާރަށް ކުއްޖެއް ޖެއްސެވިއެވެ.

އެހެންކަމުން، އެ ދަރިކަލުންނަކީ، އާންމު ކުދި ރަސްކަލުގެ މައްޗަކަށް ފިރިވަނިވި
ކުއްޖާ ކަމަށް ހިތާރު، އެ ދަރިކަލުން ޤަތުލުކުރުމަށް އާއި ގަސްތުކުރަންފެއެވެ. ދުން،
އެ ކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ ކަމަށް ދުރުހެލިވިއެވެ. މިހަރު ތުއްތު ކުދިންނަށް މިއަށް ކަހަލަ
ކަންތައްތަކެއް އެނގޭނީ ވެސް ހާލު ކުރުނަކުރިންތޯއެވެ؟

އަދި އެ ދަރިކަލުން އެ ކުރެއްވި ކަންތަކާ ގުޅޭގޮތުން ފަރާތްތައް ބަޔާއް ވެސް
ތިމަން ކަމަކާ ދަންނަވަންތޯއެވެ؟ ފަހު، މި ދަރިކަލުންގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި
ދެ އަނގުރުކާގައި ދެ ފުޅި ނިކަން ބާއްވަވައިބައްލަވާށެވެ! ދެ ފުޅި ނަންގަވައިދި
ނަމަ، މި ދަރިކަލުންގެ ހިބައިގައި ވިސްނުން ވާކަމުގައި ހިފުމުކުރައްވާށެވެ!

އަނގުރުކޮޅު ނަންގަވައިދީ ނަމަ، މި ދަރިކަލުންގެ ކިބައިގައި އެއްވެސް ވިސްނުމެއް
ނެތް ކަމަށް ނިންމަވާށެވެ!

ދެން، އެ ކަމަނާ އެ ދެންނެވި ގޮތުގެ މަތިން ކަންތައްކުރެއްވުމުން، އެ ތުއްތުކުގެ
ދަރިކަލުން ދެ އަނގުރުކޮޅު ނަންގަވައި އަނގަތުރެވުން ލުއިވިއެވެ. އަދި އެ ކަމުގެ
ސަބަބުން، އެ ރަސްކަލާގެ ދުލުގައި އާގަތުމުގެ އުނދަގޫކަން އުފެދުނެވެ.218

يَفۡقَهُواْ قَوۡلِي ﴿٢٨﴾

﴿28﴾ އެއީ، މި އަޅާ ދައްކާ ވާހަކަތަށް ވިސްނައިގަތުމާއި، އެ ވާހަކަތައް ފަހުމުވެ
އުނގެން ދިނުމަކުންނަން ފަސޭހަވުމަށް ޓަކައެވެ!219

وَٱجۡعَل لِّي وَزِيرٗا مِّنۡ أَهۡلِي ﴿٢٩﴾

﴿29﴾ އަދި މި އަޅާއަށް ދެއްވާށް ރަސޫލުކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި
މި އަޅާއަށް އެހީތެރިވެދޭނެ މަދަދުވެރިޔަކާ ވަޒީރަކު، މި އަޅާގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން
ލައްވަވައި ދެއްވާށެވެ!220

هَٰرُونَ أَخِي ﴿٣٠﴾

﴿30﴾ އަދި އެ އެހީތެރި ވަޒީރަކީ އަދި މަދަދުވެރިއަކީ، މި އަޅާގެ އަޚާ هارُونُ ކަމުގައި
ލައްވަވައި ދެއްވާށެވެ!221

ٱشۡدُدۡ بِهِۦٓ أَزۡرِي ﴿٣١﴾

218- جَامِعُ الْبيَانِ فِي تَأْوِيلِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ ابْنُ جَرِيرِ الطَّبَرِي
219- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِض الْقَرْنِي
220- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِض الْقَرْنِي
221- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِض الْقَرْنِي

﴿31﴾ އަދި ރަސޫލުކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރެއްވުމަށް ބާރާއި، މި އަހަރެގެ އަޚު
هَارُونُ ދޮރުވެރިކޮށްވައި، މި އަހަރެން ބާރާއި ގަދަކަން ދެއްވައިފާނދޭވެ![222]

وَأَشۡرِكۡهُ فِيٓ أَمۡرِي ﴿٣٢﴾

﴿32﴾ އަދި ރަސޫލުކަމާއި ނަބީކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި މި އަހަރާ އެކު
މި އަހަރެގެ އަޚު هارُون ވެސް ބައިވެރިކޮށްދެއްވައިފާނދޭވެ!

كَيۡ نُسَبِّحَكَ كَثِيرٗا ﴿٣٣﴾

﴿33﴾ އެއީ، އަހަރެމެން، ތިބާ إِلٰهައަށް ގިނަގިނައިން، ތަސްބީހަކިޔައި، ތިބާ إِلٰهُގެ
ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކަށް ބޯލަނބާލުމަށް ޓަކައެވެ.[223]

وَنَذۡكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾

﴿34﴾ އަދި އަހަރެމެން، ތިބާ إِلٰهައަށް ގިނަގިނައިން، ޛިކުރުކުރުމަށް، ތިބާ إِلٰهُގެ ޙަމްދުކުރުމުގެ
މަތިން ހަނދުމަކުރުމަށް، ތިބާ إِلٰهައަށް ޝުކުރުކުރުމާއި، ދުޢާކުރުމާއި، ތަސްބީހު ކިޔުމަށް،
ރަސޫލުކަމާއި ނަބީކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމަށް ބާރުދޭށެވެ އެކުވެރިޔަކާއި
ވާހަކަދައްކާ މީހުން ހުއްޓުވަން ޓަކައެވެ.[224]

إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيرٗا ﴿٣٥﴾

﴿35﴾ ހަމަކަށަވަރުން، އަހަރެމެންގެ ހާލު، ތިބާ إِلٰهُ، ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.
އަދި އަހަރެމެންގެ ކަންތައްތަކަށް ރަނގަޅަށް ބައްލަވައިވޮޑިގެންވެއެވެ.[225]

قَالَ قَدۡ أُوتِيتَ سُؤۡلَكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

222- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
223- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
224- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
225- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

﴿36﴾ مُوسَى عليه السلام އަށް، اللهُ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَىއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
އެ ކަންތައްތައް ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން، އިބަ ކަލޭގެފާ ދަންނަވި ހުރިހައި ކަމެއް،
އިބަ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވިއްޖެއެވެ.[226]

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰٓ ٣٧

﴿37﴾ އަދި ވެސް، مُوسَى عليه السلام އަށް، اللهُ سبحانه وتعالى ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَىއެވެ!
އިބަ ކަލޭގެފާނަށް، ތިމަން اِلٰهُ، މި ދެއްވި ނިޢުމަތްތައް ދެއްވުމުގެ ކުރިން ވެސް، އިތުރު
އެހެން ނިޢުމަތެއް، އިބަ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވައި، އިބަ ކަލޭގެފާގެ މައްޗަށް، ތިމަން اِلٰهُ
ދަރުމަވަންތަވެވޮޑިގެންނެވީމެވެ.

އެ ނިޢުމަތަކީ، ކިރުބޯ ކުޑަ ކުއްޖެއްގެ ގޮތުގައި، އިބަ ކަލޭގެފާ ވަނިކޮށް، ފިރުޢައުނުގެ
އަނިޔާވެރިކަމުން، އިބަ ކަލޭގެފާ ސަލާމަތްކުރައްވައި، އޭނާގެ ނުބައިކަމުން،
އިބަ ކަލޭގެފާ މިންޖުކުރައްވި ކަމެވެ.[227]

إِذْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰٓ ٣٨

﴿38﴾ އިބަ ކަލޭގެފާނަށް، ތިމަން اِلٰهُ، އެ ނިޢުމަތްދެއްވީ، ފިރުޢައުނުގެ
އަނިޔާވެރިކަމުން، އިބަ ކަލޭގެފާ ސަލާމަތްކުރައްވައި މިންޖުކުރައްވުމަށް ގޮތް،
އިބަ ކަލޭގެފާގެ މައިކަމަނާއަށް، ތިމަން اِلٰهُ، އިލްހާމުކުރެއްވި ވަގުތުގައެވެ.

أَنِ ٱقْذِفِيهِ فِي ٱلتَّابُوتِ فَٱقْذِفِيهِ فِي ٱلْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ ٱلْيَمُّ بِٱلسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَّهُۥۚ
وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِيٓ ٣٩

﴿39﴾ އެ ވަގުތު އެ ކަމަނާއަށް، ތިމަން اِلٰهُ، އިލްހާމުކުރެއްވީމެވެ.

226– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
227– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ކަލަންނާގެ ބަނޑުދުވެގައި އޮތް ދަރިކަލުންނައިގެން ދަށްކަށްވެދެއިގަޔަވުމަށް ދަރުން،
އެ ދަރިކަލުން ފިރުޢައުނު ގަޑުވައި، ނިކަމެތިކަމުގެ ތެރެއިން އެ ފުރި އެއްލަވައިލައްވާށެވެ!
ދެން، ތިމަން إِلٰهُގެ އަދުއްވުގެ، އެ ކާފަރުގެ ނަގާފައެވެ، އެ ފުރި ގެންގޮސް
އެ ކާފަރުގެ ގެނޑުދަރަން ތަނގެވާނެއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، ތިމަން إِلٰهُ ބަލާވާލީއިރުން
ކަލުގެއްލާއި އެ ދަރިކަލުންގެ ބަލާވާލީއިރުން ކަލުގައިވާ ފިހުނުއަޅުން، އެ ދަރިކަލުންނާ
އެކު އެ ފުރި ނަގާނެއެވެ.

އޭ މޫސާއެވެ! އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ތިބާ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ލޯބިވާ ގޮތަށް
ހުރިހާ މީސްތަކުންގެ ލޯތްބާއި، ތިމަން إِلٰهُގެ އަލިކަމުންގެ ދަށުގައި، ތިބާ ރަސޫލާގެ
މައްޗަށް ލޯބި ލެއްވީމެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُގެ ބެލުމާއި ރައްކާތެރިކަމުގައި ބޮޑުކުރެއްވުމަށް،
ތިބާ ރަސޫލާ ބޮޑުކުރެއްވީމެވެ، އެ ކަމަކީ ކަލޭގެ، ތިމަން إِلٰهُގެ ލޮލުގެ
ކުރިމަތީގައި ހިނގުމަށެވެ.228

إِذۡ تَمۡشِيٓ أُخۡتُكَ فَتَقُولُ هَلۡ أَدُلُّكُمۡ عَلَىٰ مَن يَكۡفُلُهُۥۖ فَرَجَعۡنَٰكَ إِلَىٰٓ أُمِّكَ كَيۡ تَقَرَّ عَيۡنُهَا
وَلَا تَحۡزَنَۚ وَقَتَلۡتَ نَفۡسٗا فَنَجَّيۡنَٰكَ مِنَ ٱلۡغَمِّ وَفَتَنَّٰكَ فُتُونٗاۚ فَلَبِثۡتَ سِنِينَ فِيٓ أَهۡلِ
مَدۡيَنَ ثُمَّ جِئۡتَ عَلَىٰ قَدَرٖ يَٰمُوسَىٰ ﴿٤٠﴾

﴿40﴾ އަދި ވީސް، ތިމަން إِلٰهُ، ތިބާ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް އިހްސާންތެރިވެވޮޑިގެންވީމެވެ.
އެއީ، ތިބާއަށް ވާނުވާ ގޮތް ބަލައިލަވައި، ތިބާގެ ކަބަލު ނާންނަވާމަށް ބަލައި،
ތިބާގެ އުނގު ވަޖެހިގެން ވަގުތުގައެވެ. އެ ވަގުތު ތިބާގެ އުނގު ވަޖެހިގެން،
ކަލޭގެ އަސްކަރިއަށް ފުށުގެ ފިރިހެނުން ތިބާ ނެރި މިސްރުން އެ ކަމަނާ
ވިދާޅުވިއެވެ.

228– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާނެ، އޭނާއަށް ކިރުދޭނެ މަންމަ ހޯދުމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދައްކަންހުއްޓޯ؟ ފަހެ، މި ކަންތައްތައް ގޮތަށް މިންވަރުކުރެއްވީ، ފިރުޢައުނުގެ ގޭގައި ތިބާ ވުމަށް ފަހު، ތިބާގެ މައިކަލުންގެ އަރިހަށް، ތިމަން إِلٰهُ ތިބާ އަނބުރާލައި ރައްދުކުރެއްވީމުއެވެ. އެއީ، އެކަމަނާ ފިނިވުމަށާއި، ތިބާގެ ސަލާމަތުގެ ކަމާ ކަން އެ ކަމަނާއަށް އަންގަވައި، އެ ކަމަނާގެ ހިތުގައި ފިނިކަން ލިބިދެއްވައި، އެ ކަމަނާ ކުރައްވަމުން ގެންދަވާ ހިތާމަ ފިލުވައި، އެ ކަމަނާގެ ހިތުހުރި ޚިޔާލުފުރަތަން ވެއްދަވައިދެއްވުމަށް ބަދަލުވި.

އަދި ގަސްތަކާ ނުލައި ކުށުން، މިސްރުގެ ޤިބްޠީންގެ މަރުވި މީހާގެ އަތްޕުޅުން ޤަތުލުވި ހިނދު، މީހާއަށް ބިރުވެރިވެގެން ހިތާމަކުރެއްވި ހިނދުގައި، އެ މީހާގެ ފާފަ ބަދަލުގައި މީހާ ތަޢުލީމުކުރެއްވުން ވިޔާ، ތިމަން إِلٰهُ، މީހާ ސަލާމަތްކުރެއްވީމުއެވެ. އަދި އެ ފަދަ އިމްތިޙާނެއް ކުރެއްވިއިރުވެސް މީހާއަށް ފަރުވާއެއް ނުދިނު ފަހެ، އެ އިމްތިޙާނެއް، ތިމަން إِلٰهُ، މީހާ މިންޖުކުރެއްވީމުއެވެ.

އޭ مُوسَىއެވެ! ދެން، އެ ޤިބްޠީންގެ މީހާ މީހާގެ އަތްޕުޅުން ތިބާ ޤަތުލުވެގެން ފަހު، މިސްރުން ނުކުމެވަޑައިގެން މީހާ ވަޑައިގެންނެވީ މަދުޔަނަށެވެ. އަދި އެ ރަށުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި އެތަކެއް އަހަރު ވާންދެން މީހާ ހުންނެވީއެވެ. ދެން، ތިމަން إِلٰهُގެ އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން މަދުޔަނުން ނުކުމެވަޑައިގެން، މިއަދު މި ތަނަށް މީހާ ވަޑައިގެންފީއެވެ. މި ހުރިހާ ކަމެއް، މި ގޮތަށް މި ހިނގައިދިޔައީ، ތިމަން إِلٰهُގެ އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގެ ދަށުން، ތިމަން إِلٰهُގެ ރަސޫލުކަމަށެވެ. އެހެނީ، ހުރިހާ އެއްޗަކާއި ކަމެއް މިންވަރުކުރުން ވަނީ، ތިމަން اللهއަށެވެ.[229]

229– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި މުފައްސިރުން ލިޔުއްވައިފައި ވެއެވެ.
مُوسَى عليه السلام ގެ މައިކަމަކީ، އެ ރަސޫލާއައިގެން ރައްކާއުފުވަޖެއިގަތުމަން ތަރު، الله سبحانه وتعالى ގެ
އަޅުކުރުވަން، އެ ކަލަނގާގެ ޤައުމުގެ ދަރިކަލުން ފިރުޢައުނުގެ ކަލަން ޙަވާލުވައި، ނިޔަލާކުރުގެ
ތެރެއަން އެ ކަލަނގާ އެ ފިރުޢައުނު އެއްލަވައިލެއްވިއެވެ! އަދި އެ ދަރިކަލުން އާސްނާވި
ފިރުޢައުނު ލައްގާ ޤަރާރު ބައްލަވައިލަން ދަނަދި، އެ ކަލަނގާ އިސްރާއީލު، އެ ކަލަނގާގެ
ފޮރި ދަރިކަލުންބަލުން، مُوسَى عليه السلام ގެ އަޚާ ފޮނުއްވައިގެންނެވެ. ކޮންފުށަކަސް،
އެ ދަރިކަލުން އޮންނަނީ ފިރުޢައުނު އޮތާ ގަނޑުގުން ގާސް ފުއްޓެވި، އެ ކޮއްކުގެ ގާނޫނުދަރަނެވެ.
އެއީ، މިސްރުގެ ރަސްގެފާނުގެ ޢާއިލާގެ ގޮތްބަދުން އެރިއުގާ ތަނެވެ.

ދެން، އެ ޤަސްރުގައި މިޞު ބަނީއިސްރާއީލު ކަނޑިޖެހުނުތަން އެ ފިރުޢައުނު ހަމަ ފުރުސާ އެކު،
އެ ފިރުޢައުނު ގޮސްގޮސް އެހެވި މިސްރުގެ ރާނީގެ ޢަހުދަނެވެ. ދެން، އެ ފިރުޢައުނު
ހުއްޓުވައި، އާގެ ޤަޅުއަން ބައްލަވައިރު އެ ކަލަނގާއަން ފުރިވަޖެއިގެނީ އަދި ވިހާއިރާ
މާ ގިނަ އިރުބަދަލުން ނުވާ ނުވަދު ރަވުނީ ފިރިއަށް ކޮއްޖަކަށް. ވީމާ، އެ ދަރިކަލުން
ބަރުބިދާބަރުކޮއްވުގެ ހުދަ ފިރުޢައުނުގެ ކިބައިން އެ ކަލަނގާ ހިއްދޮވިއެވެ.
އެއަށްފަހު، އެ ދަރިކަލުންނަން ކުރުފާދު އަރުވާލާ އެކިއެކި ކުރުމައިން ހިއްދަވައިގެން
ގެންނެވި، އެ ކުރުމައިންގެ އަބަދު އެ ދަރިކަލުން ދައްވައިގެން ވަޒަ، އެއްވާޒަ
ކުރުމައިއާގެ ގާބިލް، އެ ދަރިކަލުން ކުރުފުދައް ނިރާއްޖިވިއެވެ.

އަދި އެ ހުރިހައި ކަލުމް ބައްލަވާން، އެ ދަރިކަލުންގެ ދައިތާ ކަލަނގާ އެ ޤަސްރުގައި
ޙާޟިރުކޮށްދެއްވައިގެން ހިންނަވިއެވެ. ވީމާ، އެ ކަލަނގާ ވިޔާރުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން
އެނގިނީ ނަމަ، ތިޔަ ދަރިކަލުންނަން ކުރުދާން ކުރުމައިލު ތިމަން ކަލަނގާ
ދަރިކަލާއިދާނަމެވެ.

މި ފަދައިން ވިދާޅުވުމަށް ފަހު ދޭތެރޭގައި ވަޒަނާއިގެން، އެ ކަލަނގެ މައިކަލަނާއަށް
އެ ހަރުދަނާވިއެވެ. ދެން، މައިކަލަނާ އެ ބަހަށް ވަޒަނާއިގަންނަވައި، އެ ދަރިކަލުންނަށް
ކިޔުއްވާ އުނދަނޑުން، ނުހަނު ރަނގަޅަށް އެ ދަރިކަލުން ކިޔުއްވާ ހިއްޖަވައިދިއެވެ.

އެ ހިނދު، މިސްރުގެ ރަސްގެ ނުހަނު ބޮޑަށް އުފާވެރިވެ، އެ ކަލަނގެ އަރިހުން
އޮރިވަޒައިގެންނެވީ، އެ ދަރިކަލުންނަށް ކިޔުއްވާ އަނބިއަކީ، އެ ދަރިކަލުން
ބަރުބިހަރުކިޔުއްވުމަށް ބޭކަލި، އެ ރަސްގެ ގަސްދުވެރިގައި އެ ކަލަނާ އުޅުއްވުމަށެވެ.
ނަމަވެސް، އެ ކަލަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަ ކަލަކީ، އެއްގޮތަކަށް ވެސް ވާނޭ ކަލެއް
ނޫނެވެ. އެހެނީ، ތިމަން ކަލަނާއަކީ، ގެދަރިމައި އަންހެނަކީމެވެ. އެ ކުދިން
ދޫކޮށްލައިފައި، މި ގަސްދުވެރިގައި އުޅުއްވޭ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ތިމަން ކަލަނާއަށް
ކުރެވޭނީ ކަލެއް ނޫނެވެ.

ވީމާ، ތިމަން ކަލަނާއާ އެކު މި ދަރިކަލުން ގެންދިއުމުގެ އަމުރު ދީފަ ދިއްޔަތެރި ރަސްގެ
ދެއްވައިފި ނަމަ، ތިމަން ކަލަނާ ނުހަނު ރަނގަޅަށް މި ދަރިކަލުން ބަރުބިހަރުކިޔުއްވާނަން،
ދެވަސްދުވަސް ކާގެން ތިއީ ޢިއްޒަތެރި ރަސްގެ އަރިހަށް މި ދަރިކަލުންނައިގެން
ތިމަން ކަލަނާ އަންނާނަމެވެ. މި ފަދައިން އެ ކަލަނާ ވިދާޅުވުމުން، މިސްރުގެ
ރަސްއަށް މަޖުބޫރުވެވަޑައިގަތީ، އެ ކަލަނގެ ހުށަހެޅުއްވުން ޤަބޫލުކުރައްވައި،
އެ ކަލަނގެ އަރިހުގައި އެ ދަރިކަލުން ގެންދިއުމުގެ ހުއްދަދެއްވާށެވެ! ފަހު،
ރިޟާއަތުގެ ގަސްދުވެރިގެ ދުވަސްބަރުއްގެ ގޮތުގައި، مُوسَى عليه السلام ދެއްވުމަށް ފަހު،
الله سبحانه وتعالى ގެ ހިކުމަތުވަންތަ ރަށްވުމުގެ ދަރުން، އެ ރަސްގެ މައިކަލަނާ އަރިހަށް،
އެ ރަސްގެ އަނބިރަކީ ރައްދުކުރައްވަޔޭ މި ބައްލަވާކިޔާ ގޮސްގަމީންނެވެ.[230]

230- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

وَٱصۡطَنَعۡتُكَ لِنَفۡسِي ﴿٤١﴾

﴿41﴾ އޭ مُوسَىއެވެ! ތިމަން اللهُގެ ރަސޫލަކުކަމަށް، ވިސްތަރުކުރުމުގެ ގޮތުން ޚާއްޞަވާ
ރަސޫލަކު ކަމުގައި ތިބާ ހޮއްވަވައި، ތިމަން إِلٰهُއަށް ޚާއްޞައި ތިބާ ނިގާހުބަލަމުއްވީމެވެ.
އެއި، ތިބާގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލައްވާ ވަޙީ ރިސާލަތުގެ ދަޢުވަތު ފެތުރުމުގައި،
އެ ވަރި އެބައިމީހުންނަށް ދަޢުވަތުދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ތިބާއަށް، ތިމަން إِلٰهُގެ ނިޢުމަތް
ދެއްވުމަށްޓަކައި، އެ ނިޢުމަތްތައް ފުރިހަމަކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ.[231]

ٱذۡهَبۡ أَنتَ وَأَخُوكَ بِـَٔايَٰتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكۡرِي ﴿٤٢﴾

﴿42﴾ އޭ مُوسَىއެވެ! ތިމަން إِلٰهُގެ އުލޫހިއްޔަތާއި، އެއްކައުވަންތަކަމާއި،
ކަނޑައެޅިގެންވާ ބާރުވެރިކަމާއި ބުރުހާނާއި މުޢުޖިޒާތުތަކާއެކު، ތިޔަ ދެ އަޚުންނަން
ދެއްވުން ރިސާލަތުގެ މައްޗަށް ދިރިހުރި ދެބޭބެ
ފާރަވެރިކަމާއިގެން، ތިބާއާއި ތިބާގެ އަޚާ هَارُونُ، ވަޒީރެއްގެ ގޮތުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!
އަދި، ތިމަން إِلٰهُއަށް ދުޢާކުރައްވައި، ތިމަން إِلٰهُގެ ޒިކުރު ހަނދުމަފުޅުކުރައްވަމުން
ތިޔަ ދެ އަޚުން ދުލުފިއްލަވާށެވެ! އަދި އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރެއްވުމުގައި،
އެއްގޮތަކަށް ވެސް ތިޔަ ދެ އަޚުން ފަސްޖެހިލައްވާ ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ! އަދި ދީނުގެ
ދަޢުވަތުދެއްވުމުގެ ކަންތައްތަކުގައި ވެސް ފަސްޖެހިލައްވައިނުގަންނަވާށެވެ!

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُއަށް ދުޢާކުރުން، ތިމަން إِلٰهُގެ ޒިކުރު ހަނދުމަކުރުމަކީ،
ހިތްތަކަށް ތަނަވަސްކަމާއި ހަމަޖެހުން ލިބި، މަސައްކަތްތައް ކުރުމުގައި ވާގިވެރިކަމާއި
މަދަދު، ތިމަން إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުން ލިބޭ ކަމެކެވެ.[232]

231- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
232- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ދަންނާނެވެ! الله ﷻ ގެ ކަރަކުގަދުންވަންތަކަމުގެ ބޮޑެތި ނިޝާންތަކެއް، مُوسَى عليه السلام އަށް
ދެއްކެވުމަށް ޓަކައި، އެ ރަސޫލާގެ އަސާކޮޅު ހަރުވަތަކަށް ވުމުގެ މުޢުޖިޒާތް
އެ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުނެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، އެ ރަސޫލާއަށް އަންގަވީ،
އެ ރަސޫލާގެ އަޚުޔާގެ ކަރިހިކޮށްދުގެ ދަރަނި ތަރުވަވައިގައި ޝަރުއްވުމަށެވެ.
ދެން، އެ ދެމަން ކަންތައް ކުރައްވާފުން ޓަކަ، އެ އަޚުޔާ ޝަރުއްވިއިރު އެއްވެސް
ބާރުގަދަކަމެއް ނުލި އެ އަޚުޔާ ޙަޤީ ވިޔަވިރެއްވެ. މިއީ، އެ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުނު
ދެވަނަ މުޢުޖިޒާތެވެ. ފުރާނައް، މި އާޔަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިދީ މި ވަނީ
އެ ދެ މުޢުޖިޒާތުގެ ވާހަކައެވެ.[233]

ٱذۡهَبَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾

﴿43﴾ ފިރުޢައުނުގެ ގާތަށް ތިޔަ ދެ އަޚުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
ފިރުޢައުނު އެ ވަނީ ބޮޑާވެ ނުކިޔަމަންތެރިވެ، ޙައްދުކަޑާއި، އަނިޔާވެރިކަމާއި،
ފަސާދަކުރުމުގައި ހުރިހައި ހައްދެއް ފަހަނަޅައި ގޮސްފައެވެ.[234]

فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا لَّيِّنٗا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوۡ يَخۡشَىٰ ﴿٤٤﴾

﴿44﴾ ފަހެ، ފިރުޢައުނުގެ ގާތަށް ވަޑައިގެން، މަޑުމައިތިރި ބަހުން ތިޔަ ދެ އަޚުން
އޭނާއާ ވާހަކަފުޅުދައްކަވާށެވެ! އެއީ، އެ ގޮތަށް ކަންތައް ކުރެއްވުމުން، އެ ފަދަ
ހިތްހަރު އަނިޔާވެރިޔާ ވެސް ނަޞޭޙަތްލިބިގަންނާނެ ކަމުގެ އުއްމީދުގައެވެ. ނުވަތަ
އޭނާގެ ވެރި رَبُّ ގެ އަދުރުތުގަން އުޅުނި ނުކިޔަމަންތެރިވުމުން ދެއްވާނޭ ޢަޛާބަށް
ބިރުވެތިވެ ތައުބާވުމުން، އޭނާގެ ތައުބާ، އެ إِلٰه ގަބޫލުކުރައްވާނެތީއެވެ![235]

233- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخ مُحَمَّد عَلِي الصَّابُونِي
234- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
235- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

قَالَا رَبَّنَآ إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَآ أَوْ أَن يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾

﴿45﴾ اللهُ ﷻގެ ޙަޟްރަތުގައި، مُوسَى (عليه السلام)އާއި، هَارُونُ (عليه السلام)އާ ދެ ބޭފުޅުން
ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅަގަނޑުގެ ވެރި ރަބّއެވެ! ފިރުޢައުނުގެ ފަރާތުން އަޅަގަނޑުމެންނަށް
އަދަބުދީ ޢުޤޫބާތްދިނުމުގައި އަވަސްވެގެންފާނެ ކަމާމެދު، ހަމަކަށަވަރުން، އަޅަގަނޑު
ބިރުގަންނަމެވެ. ނުވަތަ އަނިޔާވެރިވެ، ބަޢްޟު ޒަބަރުދަސްތުކޮށް، އިބަ إِلٰهُ ޗޮސްދުއްވި ދީސާ
ދަޢުވާކުރުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ހިނގައިދާނެ ކަމާމެދު، ހަމަކަށަވަރުން، އަޅަގަނޑު
ބިރުގަންނަމެވެ.[236]

قَالَ لَا تَخَافَآ ۖ إِنَّنِى مَعَكُمَآ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾

﴿46﴾ مُوسَى (عليه السلام)އާއި، هَارُونُ (عليه السلام)އާއި، މި ދެ ބޭފުޅުންނަށް، اللهُ ﷻ
ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ތިޔަ ދެ ބޭފުޅުން، ފިރުޢައުނު ދެކެ ބިރުނުގެންނަވަ
ދެއިސްދަސްނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُ ވޮޑިގެންވަނީ، ތިޔަ
ދެ ބޭފުޅުންނާ އެކުގައެވެ. ތިޔަ ދެ ބޭފުޅުން ދަންނަވާ ވާހަކަފުޅު، ތިމަން إِلٰهُ
އައްސަވައިވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި، ތިޔަ ދެ ބޭފުޅުން ކުރައްވާ ހުރިހައި ކަމެއް
ދެކެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُގެ ނަޞްރާއި މަދަދު ވަނީ ތިޔަ ދެ ބޭފުޅުންނާ
އެކުގައެވެ.[237]

فَأْتِيَاهُ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ ۖ قَدْ جِئْنَٰكَ
بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّكَ ۖ وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلْهُدَىٰٓ ﴿٤٧﴾

﴿47﴾ ދެން، ފިރުޢައުނުގެ ގާތަށް ތިޔަ ދެ ބޭފުޅުން ވަޑައިގެންނެވޭށެވެ!

236– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِض الْقَرْنِي
237– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އޭނާއަށް ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެމެން ދެ މީހުންނަކީ، ކަލޭގެ
ވެރި رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުން ފޮނުއްވިގެންވާ ދެ ރަސޫލުންނީމުއެވެ. ވީމާ، އަހުރެމެންނާ
އެކުގައި އިސްރާއީލުގެ ދަރިން ފޮނުވާށެވެ! އަދި އެބައިމީހުންނަށް އަދަބުނުދީ،
އުނދަގޫނުކުރޭ، އެބައިމީހުން ތަޅުވައި ބުރަ މަސައްކަތްތަކުގައި ނުކުރުވައި، އެބައިމީހުން
ދޫކޮށްލާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ކަލޭގެ ގާތަށް އަހުރެމެން އައިސް މި ހެކި، ކަލޭގެ
ވެރި رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުން އަހުރެމެންނަށް ދެއްވުނު ރިސާލަތުގެ ތެދުކަން ސާބިތުކޮށްދޭނިވި
މުޢުޖިޒާތަކާއިގެންނެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން ދެއްވާ ޢަޛާބުން
މިންޖުވެ، ސަލާމަތްކަން ލިބުން ވަނީ، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނާ ތަބާވެ،
އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ތެދުމަގުން ހިނގައިފި މީހަކަށެވެ.[238]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި މިވާ ސަލާމުގެ ބަސްފުޅަކީ، ހެޔޮ ދުޢާކަން ބަޔާންކުރައްވާފައި
އަމާންކަންހުރި ކަން އެންގެވުމުގެ ގޮތުން އައިސްފައިވާ ބަސްފުޅެއް ނޫނެވެ.
އެހެނެއްކަމަކު، އެ ބަސްފުޅުގައި އަންގަވައިދީ އެ ވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން
ދެއްވާ ޢަޛާބުން މިންޖުވެ، އެ إِلٰهُ ގެ ކޯފާއިން ސަލާމަތްވެވޭނީ، ހަމައެކަނި ތެދުމަގަށް
ތަބާވެއްޖެ މީހަކަށް ކަމުގައެވެ.[239]

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَآ أَنَّ ٱلْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٨﴾

﴿48﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ޢުޤޫބާއި ޢަޛާބުހުރީ،
اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުން ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުން ގެންނެވި ހިދާޔަތް ދޮގުކޮށް، އެ إِلٰهُ
ބާވައިލެއްވި ޝަރީޢަތަށް ފުރަގަސްދީ، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް އިންކާރުކޮށް، އެ ދީނުން ދުރަށް
އަނބުރާލައިފި ކޮންމެ މީހަކަށެވެ.

238– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
239– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

ހަމަކަށަވަރުން ވަޙީ، ތިމަންމެންނަށް ވަޙީ އިއްވިފައި ވަނީ މި ޢަޛާބުވާނީ
ޚަބަރުން ކަން ކަށަވަރުވެއެވެ.[240]

قَالَ فَمَن رَّبُّكُمَا يَٰمُوسَىٰ ﴿٤٩﴾

﴾49﴿ ބުނެވޮ، ފިރުޢައުނު ބުނެވޮ، الله ﷻ ގެ ރުބޫބިއްޔަތަށް އިންކާރުކުރުމުގެ
ގޮތުން، އެ ދެ ރަސޫލުންނާ ފިރުޢައުނު ސުވާލުކުރިއެވެ. ތިޔަ ދެ އަޚުންނަކީ، ތިޔަ
ދެ އަޚުންގެ ވެރި ރަބ"ގެ ރަސޫލުންކަމުން ދަޢުވާކުރައްވާ ދެ ރަސޫލުން ކަމުގައި
ވިދާޅުވާއިރު، ތިޔަ ދެ އަޚުންގެ ވެރި ރަބ"އަކީ، ކޮން ކާކުހެއްޔެވެ؟[241]

قَالَ رَبُّنَا ٱلَّذِيٓ أَعۡطَىٰ كُلَّ شَيۡءٍ خَلۡقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾

﴾50﴿ ފިރުޢައުނަށް މޫސާ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވެރި ރަބ"އަކީ،
ކޮންމެ އެއްޗަކަށް ވެސް އޭގެ ސިފަޔާއި ސޫރަތުދެއްވައި، އެ އެއްޗެއް ހެދުނުހާ
އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެ އެއްޗެއް ހެއްދެވީ، ހަރުދަނާކުރައްވާ إِلٰهއެވެ.
ދެން އެއަށްފަހު، އެއިން ކޮންމެ އެއްޗަކަށް ވެސް، އެ އެއްޗެއްގެ ދުނިޔަވީ ބޭނުންތައް
ފުއްދުމަށް، އެ إِلٰه ހެދެއްވި ތަކެތިން ފައިދާ ހިފޭގޮތްތަކާ ގޮތް ދައްކަވައި،
އެ ކަންކަން ކުރުމުގެ މަގު އެއިން ކޮންމެ އެއްޗަކަށް ވެސް ފަހިކޮށްދެއްވައި، އެ ކަމަށް
މަގުދައްކަވާ إِلٰهއެވެ.[242]

قَالَ فَمَا بَالُ ٱلۡقُرُونِ ٱلۡأُولَىٰ ﴿٥١﴾

﴾51﴿ މޫސާ عليه السلام ގެ ބަސްފުޅަށް ރައްދުދިނުމުގެ ގޮތުން ފިރުޢައުން ބުންޏެވެ.

240- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
241- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
242- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ފަހެ، ތިޔަ ކަންތައްތައްހުރީ ފަރުޢައުނު ކަލުގައި ވަނީ ނަމަ، އިސްވެދިޔަ
އުންމަތްތަކުގެ ހާލަތު ފަހެ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ ފަނާވެދިޔަ ޤައުމުތަކުގައި އުޅެ ނިމިދިޔަ
މީހުންގެ ހަބަރަކީ ފަހެ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ އެބައިމީހުންނާމެދު ކަންތައްކުރެވޭނީ، ފަހެ
ކިޔަނެއްތޯހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެމެންނަށްވުރެން ކުރިން އެ އުންމަތުން ވެސް
ވީ، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ދޫކޮށް އިންކާރުކޮށް، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އެހެނިހެން
ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަންކޮށް، އެ إِلٰهަށް ކާފިރުވެފައެވެ.[243]

قَالَ عِلۡمُهَا عِندَ رَبِّي فِي كِتَٰبٖۖ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ﴿٥٢﴾

{52} ފިރުޢައުނުގެ އެ ސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވަމުން، مُوسَى ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ.
އެ ޤައުމުތަކުގައި އުޅުނު މީހުންގެ ހަބަރުތަކާއި، އެބައިމީހުންނާ ބެހޭ ކަންތައްތަކުގެ
އެއްވެސް ޢިލްމެއް، ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައި ހުއްޓެވެ.

އެހެންކަމުން، އެ ހުރިހާ ކަމެއްގެ އިލްމު ވެސް، ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ވެރި رَبُّ ގެ
ޙަޟްރަތުގައިވާ، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި ލިޔުއްވިފައެވެ. އަދި އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް
ގެއްލިވަޑައިގަންނަވައި، އެއިން އެއްވެސް އެއްޗެއް ގެއްލިގެން ނުދާނެއެވެ. އަދި އެއިން
އެއްވެސް ކަމެއް، އެ إِلٰهُ ހަނދާންނައްތާލައްވާފައެއްވެސް ނުވެއެވެ.

ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ مَهۡدٗا وَسَلَكَ لَكُمۡ فِيهَا سُبُلٗا وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَخۡرَجۡنَا بِهِۦٓ
أَزۡوَٰجٗا مِّن نَّبَاتٖ شَتَّىٰ ﴿٥٣﴾

{53} اللهُ ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފަސޭހަކަމާ ގޮތަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބިން ހެއްދެވި، ބިން ފަރުވާލައި،
އެ ބިމުން ފައިދާހިފޭގޮތަށް ގޮތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފަހިކޮށްދެއްވި إِلٰهެވެ.

243– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ފަސޭހަކަމާ އެކު އެ ބިމުގެ ކަންކޮޅުތަކަށް ގޮސްއައިސްވުމުގައި ދަތުރުކުރާނޭ ގިނަގުނަ މަގުތައް، ތިޔަބޭފުޅުންނަށް ބަނާކުރި، އެ ބިމުގައި ލެއްވި إِلٰهُއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ، އުޑުން ވާރޭވެއްސެވިއެވެ. ދެން، އެ ފެނުގެ ސަބަބުން، އެކި ވައްތަރުގެ ގަސްތަކާއި ފަސްބިޔާވާލުގެ ތަފާތު ބާވަތްތައް، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ބިމުން ފަޅުއްވައި ނެރުއްވީމެވެ. އެއީ، ދިރާ ތަކެއްޗަށް ބަޔައިވާ ދިމާލުގެ ޖޯޑުގައެވެ.

كُلُوا۟ وَٱرْعَوْا۟ أَنْعَـٰمَكُمْ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلنُّهَىٰ ﴿٥٤﴾

﴿54﴾ އަދި، އެ إِلٰهُ ވަޙީކުރައްވައެވެ. އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިމަން إِلٰهُ، އެ ބިމުން ފަޅުއްވައި ނެރުއްވާ ގަސްތަކާއި، އޮށްބާރުތަކާއި، ގޮވާމުގެ ބާވަތްތަކާއި، ފަސްބިޔާވާލުގެ ތަފާތު ބާވަތްތަކުގެ ތެރެއިން ފައިދާހުރި ހަލާލު ރަނގަޅު ތަކެތިން، ތިޔަބޭފުޅުން ކައިއުޅޭށެވެ! އަދި އެ ތަކެތިން، ތިޔަބޭފުޅުންގެ ނަޢަމު ސޫފީތަކަށް ވެސް ކާންދީ، އެ ތަކެތިން އެ ސޫފީތަކަށް ހުއިހައްޔާށެވެ!

ހަމަކަށަވަރުން، އިސްވެދިޔަ އާޔަތްތަކުގައި ބަޔާންވެފައި އެވާ އެންމެހައި ނިޢުމަތްތަކާއި ކަންކަމުގައި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމުގެ ދަލީލުތަކާއި، އެ إِلٰهُގެ ކަލާނގެކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދޭ ދަލީލުތަކާއި ވާކަން ކަށަވަރުވެއެވެ. އަދި އެ ހެކިތައް ކަށަވަރު ހެކިތަކީ، ޢަޤުލުވަންތަ ބައެއްގެ ވެސް، ހަމަ އެކަނި، އެ إِلٰهަށް ކަމުގެ މަސައްކަތެވެ.

ޝަރުޙުކުރެވިއްޖެވެ. އެ ކަންކަމުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ކަލާނގެކަމާއި، ޤުދުރަތާއި ވަންތަކަމުގެ ދަލީލުތަކާއި ހެކިތައް ފެނިގެންދާނެ، ބުއްދިވެރި އަހުލުވެރިންނަށެވެ.244

مِنْهَا خَلَقْنَٰكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴿٥٥﴾

﴿55﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! މިވަން إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަސްލު ފުރަތަމަ
ބަފައިކަލުން، آدَمُ عليه السلام ހެއްދެވީ އެ ބިމުގެ މަށިންނެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން މަރުވުމަށް
ފަހު، ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަށިތައް، މިވަން إِلٰهُ، އަނބުރައި އިޖާދުކުރައްވާނީ ވެސް،
ހަމަ އެ ބިމުންނެވެ.

އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަސް އައުމުން، ތިޔަބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި، ދުވަސް ޙަޝަރަށް
ތިޔަބައިމީހުން ނެރުއްވާނީ ވެސް ހަމަ އެ ބިމުންނެވެ. އެއީ، ހަށިގަނޑުތަކުންގެ
ހިސާބުބެއްލެވުމައި، ދުނިޔޭގައި އެ މީހަކު ކުރި އަމަލަކާ އެކަށޭނަ ޖަޒާ، ކާމިލް
މިނަކަށް ވެސް ދެއްވުމަށް ޓަކައެވެ.245

وَلَقَدْ أَرَيْنَٰهُ ءَايَٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ﴿٥٦﴾

﴿56﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މިވަން اللهُ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އިލާހުވަންތަކަމާއި،
ކަލާނގެދުންވަންތަކަމާއި، مُوسَى عليه السلام ގެންނެވި ހިސާބުތަކުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް
ހެކިދިނުމަށް ނުވަ މުޢުޖިޒާތް ވެސް ދެއްކެވީމުއެވެ، މިވަން إِلٰهُ ތެދުކުރެއްވުމަށެވެ. ނަމަވެސް،
އެ ފިރުޢައުނު މުޢުޖިޒާތްތައް ދޮގުހެދިއެވެ، އެ ފިރުޢައުނު މުޢުޖިޒާތްތައް ވެސް ޤަބޫލުކުރުން،
އިންކާރުކޮށް، ބޮޑާވެ، ތަޙުޤީޤުކުރުމުން އެއްކިބާވެ، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރުން
ދެކޮޅުހެދުމުން މަނާވެގެންވިއެވެ.246

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٥٧﴾

﴿57﴾ مُوسَى عليه السلام އާ މުޚާތަބްކޮށް ފިރުޢައުނު ދެންނެވިއެވެ.

245- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
246- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ހޭ مُوسَىއެވެ! ތިބާ، ތިމަންމެންގެ ގާތަށް ތިބާ ތިޔަ ވަޑައިގަތީ، ތިބާ ތިޔަ ހަދަރަވާ
ސިޙުރުގެ ބާރުން ތިމަންމެންގެ ރަށް ކަލޭގައިވާ މިސްރުގެ ބިމުން ތިމަންމެން
ނެރެލުމަށްޓަކައި، މިސްރުގެ ވެރިކަމާއި، ތިބާގެ އަމިއްލަ މިލްކުކޮށް ކަލޭގައި
ހެއްދެވުމަށް ތިބާ އައީއެވެ؟247

فَلَنَأۡتِيَنَّكَ بِسِحۡرٖ مِّثۡلِهِۦ فَٱجۡعَلۡ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكَ مَوۡعِدٗا لَّا نُخۡلِفُهُۥ نَحۡنُ وَلَآ أَنتَ مَكَانٗا
سُوٗى ﴿٥٨﴾

﴿58﴾ مُوسَى عليه السلام ގެ އަރިހުގައި ފިރުޢައުން ދެންނެވިއެވެ. ހޭ مُوسَىއެވެ!
ތިބާ ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާ ތިޔަ ގެންނަވާ ސިޙުރު ފަދަ ސިޙުރެއް ތިމަންމެން ވެސް
ގެންނާނޭ ކަމަށް ކަށަވަރު ކަށަވަރެވެ. ދެން، ތިބާ ތިޔަ ގެންނަވާ އެއްޗަކީ،
اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުން ތިބާ ގެންނަވާ އެއްޗެއް ނޫން ކަން މިސްރުގެ މީހުންނަށް ދޭހަވާނެ
ކަށަވަރުކޮށްދޭނަމެވެ. ވީމާ، ތިމަންމެންނާއި ތިބާއާ ދެ މެދުގައި ބައްދަލުވާނެ،
އެއްބަސްވެވޭ ތާރީޚެއްގެ ގޮތުގައި ވަގުތެއް، ދުވަހެއް، މަޤާމެއް،
ދެބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި ކަނޑައަޅައި އެއްބަސްވެވޭ ހަމަހަމަ ތަނެއް ހަދާށެވެ!

ދެން އެއަށްފަހު، ތިމަންމެން ވެސް އަދި ތިބާ ވެސް، އެ ކަނޑައަޅާ ވަގުތަކާއި
މަޤާމުގައި ހާޟިރުވެވެ، އެ ވަގުތަކާ އެ މަޤާމަށް ޚިލާފުވުމަކީ ހަމަވާނަމެވެ! އަދި
އެ ތަނަކީ ދެބައިމީހުން ދެމެދު އެއްވަރު، ދެބައިމީހުންނަށް ވެސް، އެ މަޤާމަށް ޚިލާފުވާނެ ފަދަ
ތަނެއް، ދެބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި ހަމަ ބާރެއްގެ މައްޗަށް ވެސް ވާން ޖެހޭނެއެވެ.248

247– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
248– الجامعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلإِمَامِ الْقُرْطُبِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ ٱلزِّينَةِ وَأَن يُحْشَرَ ٱلنَّاسُ ضُحًى ﴿٥٩﴾

﴿59﴾ ފިރުޢައުނަށް، مُوسَى عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހާޒިރުވާން ކަނޑައެޅޭ ދުވަހަކީ، ޒީނަތްތެރިވުމުގެ ދުވަހު، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން އެއްވާ އެއްތަނަކާ ތިޔަބައިމީހުންގެ އީދު ދުވަހެވެ. ތަނަކީ، އެ ދުވަހު މީސްތަކުން އެއްވާ ދުޙާ ވަގުތެވެ. އަދި ވަގުތަކީ، އެ ދުވަހުގެ އިރުއަރައި އަލިވެގެން އަންނަ ވަގުތެވެ. އަދި އެ ދުވަހުގެ ޖަމާޢަތާ އިރާ އެރު، ޙައްޤުގެ ބާޠިލުންނާއި، ސިޙުރުވެރިންނާއި، އެ ނޫން މީހުން، ދުޝްމަނުންނާއި، ކާފިރުންނާއި، އެއްބަޔަކަށް ދިނ ބަލަބަލާކަން އެ ތަނަށް ހާޒިރުވުމަށް އެއްކުރެވެން ވާނެއެވެ.[249]

ابْنُ عَبَّاس رضي الله عنهما ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. ފިރުޢައުނުގެ އަމުރަށް އެ ދުވަހު އެ ތަނަށް ހާޒިރުވީ ހަތްލަކަ ސިޙުރުވެރިންނެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ސިޙުރުވެރިއަކު ވެސް އެ ތަނަށް ހާޒިރުވީ، ސިޙުރުހަދައިފައިވާ އަސާތަކާއި ވަރުބޮޑަށް ހިފައިގެންނެވެ.[250]

فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُۥ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾

﴿60﴾ ދެން، مُوسَى عليه السلام ގެންނެވި ބަޔާނަށް ފުރަގަސްދީފައި، ފިރުޢައުން އެނބުރި ދިޔައެވެ. އަދި އޭނާ އެ ސިޙުރު ނުބައި ސިޙުރުކުރުމަށް ޚާދިމުން ޕީޖަވައި މަކަރުހަދައި، އޭނާގެ ގެނެސް ޖާދޫގަރުން އެއްކޮށް ޖަމާކުރިއެވެ. އެއަށްފަހު، مُوسَى عليه السلام އާ ބައްދަލުކުރުމަށް ބާކީ ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތަށް، ހަމަޖެހިފައިވާ ތަނަށް، އެ އެންމެންނާ އެކު ފިރުޢައުން އައިސް ހާޒިރުވިއެވެ.[251]

249- تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْعَظِيم لِلْإِمَامِ ابْنِ كَثِير الدِّمِشْقِي
250- الجامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي
251- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيۡلَكُمۡ لَا تَفۡتَرُواْ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبٗا فَيُسۡحِتَكُم بِعَذَابٖۖ وَقَدۡ خَابَ
مَنِ ٱفۡتَرَىٰ ﴿٦١﴾

﴿61﴾ ސިޙްރުވެރީންނަށް ނަޞޭހަތްތެރިވެވޮޑިގެން، مُوسَى عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ.
ތިޔަބައިމީހުން، اللهُ سبحانه وتعالى އަށް ބިރުވެތިވެ، އެ إِلٰهއާމެދު ބުހުތާން ދޮގުނުހަދާށެވެ!
އެހެނީ، މީސްތަކުންނަށް އޮޅުވައިލުމުން ބަލައި، اللهُ سبحانه وتعالىއާމެދު އެ ފަދަ ބުހުތާން ދޮގު
ތިޔަބައިމީހުން ހަދައިފި ނަމަ، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުން އަންނަ ޢަޛާބެއް އައިސް
ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން ހަލާކުކޮށް ނެތިކޮށްލައްވާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
اللهُ سبحانه وتعالىއާމެދު ބުހުތާން ދޮގު އުފައްދައިފި މީހަކު އަބަދު ފުސް ވާނީ ގެއްލިފައެވެ،
ދުނިޔެ، ނާކާމިޔާބުވެގެންނެވެ. އެހެންކަމުން، މިކަން ކުރިން ފަސް، اللهُ سبحانه وتعالىއާމެދު ބުހުތާން
ދޮގުހެދި މީހުން ފަހި ގެއްލިހަލާކުވެ ދާނެއެވެ.252

فَتَنَٰزَعُوٓاْ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡ وَأَسَرُّواْ ٱلنَّجۡوَىٰ ﴿٦٢﴾

﴿62﴾ ފަހެ، ސިޙްރުވެރީންގެ ދެމެދުގައި ބަހުސްކުރަށް ވެއްޖެއެވެ، مُوسَى عليه السلام އެ ވިދާޅުވި
ބަސްފުޅުތަކުގެ އަޑު އިވުމުން، އެ ބަސްފުޅާއި އެ ގޮތުގެ ކަންތައްތަކާއިދުރު
އެބައިމީހުންގެ ދުރުގައި ހިނގުމުގައި ދެބަސްވެވުނުތަކެއް އުޅުނެވެ. އެ ފަރާތް އެއްބަޔަކު
ބުނެއެވެ. مُوسَى ގެންގުޅުއްވީ ސިޙްރު ކަމުގައި ފަހަރު ތިމަންމެން ގަބޫލުކުރާނެއެވެ. އަދި
مُوسَى ނަބިއްޔެއް، اللهُ سبحانه وتعالىގެ ޙަޟްރަތުން ކަމުގައި ފަހަރު، އެ ގެންގުޅުއްވި ކަންތައްތައް
ކުރިމަތިކުރާ ތާއަތް އަޅުގަނޑުމެން ބަލިވެވެއްޖެއެވެ. އަދި އަނެއް ބަޔަކު ބުނެއެވެ. ތިމަންމެންގެ
މަސައްކަތް، مُوسَى ގަތުވެލެއިގެނެވި ނަމަ، ތިމަންމެން موسىާ ތަބާވާނަމެވެ. އަދި
އަނެއް ބަޔަކު ބުނެއެވެ. ޝައްކެއްނެތް ގޮތުގައި، އެއީ ދެ ސިޙްރު ވެރިންނެވެ.

252– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވިޔާ، އެ ދެމީހުންގެ މައްޗަށް އަހުރެމެން ގަދަވާނެއެވެ. އަދި އަނެއް ބަޔަކު ބުންޏެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، مُوسَى އެ ވިދާޅުވީ ސިޙްރުވެރިއަކު ދައްކާ ކަހަލަ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. އަދި، مُوسَى عليه السلام އާ އަދި، هَارُون عليه السلام އާ ބެހޭ ގޮތުން، އެބައިމީހުން އެ ކުރަ ސަމާސާކަމާއި، އެ ދެ ރަސޫލުންނާމެދު އެބައިމީހުންގެ ދުރުގައި އެ އުޅުނުން ހިޔާލުތަކާއި، ހިޔާލު ތަފާތުވުންތައް، އެ ތަނަށް އެއްވެރިވި މިސްރުކަލުންނަށް ސިއްރުކުރުން، އެ ވާހަކަތަކަށް އެބައިމީހުން ވަންނަސާކުގައެވެ.[253]

قَالُوٓاْ إِنۡ هَٰذَٰنِ لَسَٰحِرَٰنِ يُرِيدَانِ أَن يُخۡرِجَاكُم مِّنۡ أَرۡضِكُم بِسِحۡرِهِمَا وَيَذۡهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ ٱلۡمُثۡلَىٰ ٦٣

﴿63﴾ ފިރުޢައުނުގެ ދަރުބާރަށް ޙާޟިރުކުރެވުނު ސިޙްރުވެރިން، އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ސިއްރުން ބުންޏެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، مُوسَىއާއި، هَارُونއާއި، މި ދެމީހުންނަކީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް ދެ ސިޙްރުވެރިންނެވެ. އަދި އެ ދެމީހުން އެ އެދެނީ، އެ ދެމީހުން އެ ގެނައި ސިޙްރުގެ ބާރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ރަށްތަކުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް، މިސްރުގެ ގޮތް ބިމުން ތިޔަބައިމީހުން ބޭރުކުރުމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަތިބި ފާޟިލު ދީނާއި ގަވާއިދު ގޮތް ނައްތައިލައި، އެ ދީނުން ތިޔަބައިމީހުން ބޭރުކުރުމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ތިބި ބަނީ އިސްރާއީލު ބަގައިގެ ތަނަގަދު މީގެ މީހުން ގޮވައިގެން، އެ ދެ މީހުން އެ ދާ ތަނަކަށް ދިޔުމަށެވެ.[254]

فَأَجۡمِعُواْ كَيۡدَكُمۡ ثُمَّ ٱئۡتُواْ صَفّٗاۚ وَقَدۡ أَفۡلَحَ ٱلۡيَوۡمَ مَنِ ٱسۡتَعۡلَىٰ ٦٤

253– الجامعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلإِمَامِ الْقُرْطُبِي
254– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿64﴾ އެ ތަނަށް ހާޒިރުވެތިބި ސިހުރުވެރިންނަށް، مُوسَى عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. ހަލާކު،
ބައިބައި ނުވޭ، އެންމެން އެއްބަސްވެގެންތިބޭ، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ކުރާ ސިހުރުގެ
ޙަޤީޤަތް ނުހަނު ފާޅުކޮށް ހާމަކޮށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގެއްލުން ހުރި ހުރިހައި ސިހުރެއް،
ބާތިލުވެގެން ނިކަން ހަދައިބަލާށެވެ! އަދި އެ ހުރިހައި އެއްޗެއް އެއްފަހަރާ އެއްލާށެވެ!
ދުށް، ހުރިހައި ސިހުރުވެރިންނާއި ޚާއްޞުވުމުގެ ދިރުން، ސަލާމަތްވުމަށް ތިލަވެގެން،
އެންމެން ވެސް ކުރިއަށް އަންނާށެވެ! ޝައްކެއްނެތެވެ. މިއަދު ކާމިޔާބުވާނީ
ދެ ފަރާތުންކުރެ ގަދަވި ފަރާތަކަށެވެ. އެގޮތުން، މިއަދު މޮޅުވާ މަތިވެރިކަމާ
ކާމިޔާބީއާއި ލިބޭނެ ކަން ކަށަވަރުވެއެވެ.[255]

قَالُوا۟ يَـٰمُوسَىٰٓ إِمَّآ أَن تُلْقِىَ وَإِمَّآ أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾

﴿65﴾ مُوسَى عليه السلام އަށް ސިހުރުވެރިން ދަންނަވިއެވެ. އޭ مُوسَى އެވެ! ސިހުރުހަދައިހެދިއާ
ތަކެތީގެ ތެރެއިން ތިބާގެ އަތްޕުޅުގައިވާ އެއްޗެއް އެއްލަވާން ފުރަތަމަ ފަށްޓަވާނީ
ތިބާތޯއެވެ؟ ނުވަތަ ސިހުރުހަދައިހެދިއާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުގައިވާ
ތަކެތި އުކާލައި، ސިހުރުހަދަން ފަށާ ބަޔަކު ކަމުގައި ވާނީ އަޅުގަނޑުމެންތޯއެވެ؟[256]

قَالَ بَلْ أَلْقُوا۟ ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾

﴿66﴾ އެ ސިހުރުވެރިންނަށް مُوسَى عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި ޔާއްރުއެއްލާށެވެ؟
ސިހުރުހަދައިހެދިއާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތުގައި ވާރައި އެއްޗެހި
ތިޔަބައިމީހުން ފުރަތަމަ އުކާށެވެ! ހަލާކު، މި ފަހަރުން، مُوسَى عليه السلام ވިދާޅުވުމުން،
ސިހުރުހަދައިހެދިއުނު އަސާތަކާއި ވަލުދަޅިތައް އެބައިމީހުން އުކާލިއެވެ.

255– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
256– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދުން، އެ ވަގުތު، مُوسَى عليه السلام އަށް ހީވުނީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް އެ އަސާތަކާއި ވަޅުބުރިތަކާ ދުވެދުވެފައި ހަރަކާތްތެރިވާކަމުގައެވެ. އެއީ، އެބައިމީހުން އެ ކުރި ސިޙްރުގެ ވަރުގަދަ ކަމުންނެވެ.257

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِۦ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾

﴿67﴾ ފަހެ، ސިޙްރުހަދައިފައިވާ އަސާތަކާއި ވަޅުބުރިތަކެއް އެބައިމީހުން އުކާލުމުން، ދުވެދުވެ ދިޔަ ހަރަކާތްތެރިވާގޮތުގެ ސިފައިގައި އެ ތަކެތި ފެނުމުން، مُوسَى عليه السلام އަށް ހީވުނެވެ. އަދި އެ ކަމުގެ ސަބަބުން، އެ ނަބިއްޔާގެ ހިތްޕުޅަށް ބިރުވެރިކަން ވަންނެވެ، އެ ބިރުވެރިކަން، އެ ނަބިއްޔާ ސިއްރުކުރެއްވިއެވެ.258

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾

﴿68﴾ އެ ވަގުތު، مُوسَى عليه السلام އަށް، ތިމަން الله ވަޙީކުރެއްވީމެވެ. އޭ مُوسَىއެވެ! އެ ސިޙްރުވެރިންނަށް އެއްވެސް ކަމަކާމެދު ބިރުގަތުމެއް ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެ ސިޙްރުވެރިންނާއި، ފިރުޢައުނާއި، އޭނާގެ ލަޝްކަރުތަކުގެ މީހުންގެ މައްޗަށް، ގަދަކަންތެރިވެއިގެން، ތިބާ މަތިވެރިވެގެންވާ ކާމިޔާބު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނީ، ހަމަ އިބަ ނަބިއްޔާއެވެ.259

وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوٓا۟ ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا۟ كَيْدُ سَٰحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ ٱلسَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٦٩﴾

﴿69﴾ އަދި، مُوسَى عليه السلام އަށް، ތިމަން إِلٰه ވަޙީކުރެއްވީމެވެ. އޭ مُوسَىއެވެ! ތިބާގެ ކަނާތްއަތުގައި ތިޔަ އޮތް އަސާގެ އެއްލަވައިލައްވާށެވެ!

257– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
258– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
259– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އޭރުން، އެ އަސާގަނޑު، ސިހްރުވެރީން ހެދި ހުރިހައި ސިހްރެއް ކައި، ނިލުވައިލާނެތެވެ.
އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ތިބާގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި ސިހްރުވެރީން އެ ހެދި ހުރިހައި
އެއްޗެއް ވާކަން ކަށަވަރީ، ހަމައެކަނި، ސިހްރުހަދައިގެން އޮޅައިލުން ދައްކައިދޭ
ޒާހިރީ ދެއްކުންތެރިކަމެއް ކަމުގައްޔާއި، އޮޅައިލުން ރާވާ ނުބައި ހޫވާލާއި، މަކަރު
ކަމުގައެވެ. އަދި ސިހްރުވެރިއަކު ކޮންމެ ތަނަ ސިހްރެއް ގެނައި ކަމުގައި ވިޔަސް،
އެއްވެސް ތަނެއްގައި، އެ ސިހްރު ގެނައި ވިޔަސް ކާމިޔާބުނުވާނެއެވެ.[260]

ދަންނާށެވެ! اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އަމުރުފުޅަށް، مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ގެ އަސާގަނޑު، އެ ރަސޫލާ
އެއްލައިލުމުން، އެ އަސާގަނޑު، ހައިބަ ބޮޑު ހަރުފައަކަށް ބަދަލުވެ،
އެ އޮތް ބޮޑު މައިދާނުގައި ހަރުފަތަކުގެ ސިފައިގައި، ދުވެދުވެ ވަނިކޮށް މީސްތަކުންގެ
ލޮލަށް ފެނިގެންދިޔަ ހުރިހައި ސިހްރެއް ކައި ހުސްކޮށް، އެ ހުރިހައި އެއްޗެއް،
އެ ހަރުފަ ނިލުވައިލިއެވެ. އަދި ކިތަންމެ ބޮޑު ސިހްރުވެރިއަކު ސިހްރުހެދި ކަމުގައި
ވިޔަސް، އިލާހީ ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ ކުރިމަތީގައި، އެ ވިޔަނު އެ ހެދި ސިހްރުތަކުން
ކުރާނީ އެއްވެސް އަސަރެއް ނެތް ކަން، އެ ދުވަހު އެ ތަނަށް ހާޒިރުވެފައިވި
އެންމެނަށް ވެސް ފެނިގެންދިޔައެވެ.

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوٓاْ ءَامَنَّا بِرَبِّ هَٰرُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾

﴾70﴿ ދެން، مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ގެ އަސާގަނޑު، އެ ރަސޫލާ ހަމަ އެއްލައިލުމާއެކު، ޖާދޫގެ
ގޮތުން ސިހްރުވެރީން ކޮށްފައިހުރި ހުރިހައި ކަމެއް، އެ އަސާގަނޑު ހަރުފައަކަށް ވެގެން
ކައި ނިލުވައިލިއެވެ. އަދި ބުރުހާނު ފެނުމުން، ސިހްރުވެރީންނަށް ހުރިހައި ކަމަކީ ޙަޤީޤަތު
ކަންތައްތަކެއް ކަން އެނގި ސާބިތުވެ، އޮޅައިލުންގެ ދައްކަން ބުރުގަތް ވާޖިބުވިއެވެ.

260- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދެންނެވީ، އެ ހުރިހައި ސިހުރުވެރިންގެ، ނުހަނު ހިތްހަމަޖެހުމާއި އެކު، اللهُ ﷻ އަށް ސަޖިދަކުރާ ހާލު ބިން މައްޗަށް ވެއްޓިއްޖެއެވެ. އަދި އެއް އަޑަކުން އެބައިމީހުން ބުނެފިއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. مُوسَى عليه السلام ގެ ހުރި ސިހުރުގެ މައްޗަށް، އަހުރެމެން ހުރި ސިހުރުގެ މައްޗަށް، އެ ތަސްދީޤުކުރާ ގަބޫލުކުރަމުންނެވެ. ވީމާ، مُوسَى عليه السلام އާއި، هارُونُ عليه السلام ގެ ވެރި ربُّ ގެ އެއްކަލާނގެކަމަށް ތެދުކޮށް، ޤަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަން އިޚްލާސްވެރިވިއެވެ.[261]

ދަންނާށެވެ! مُوسَى عليه السلام ގެ ޒަމާނުގައި ފުރުން ސިހުރުވެރިންނަށް، އެ ޒަމާނުގައި އެ ފެތު އެހެން ބަޔަކު ނުވާ އެންމެ މާތް ސިހުރުވެރިންނެވެ. ވީމާ، ސިހުރާއި، މުޢުޖިޒާތާއި، މި ދެކަން ވަކިކުރާން އެބައިމީހުންނަށް ފަސޭހައެވެ. އެހެނީ، ކަލަކު ފެށުނުއްގެ ބައެއް ކަމެއް ނުކުރެވޭ އެ ފެށުނުގެ އަޅުވެރިންނެވެ. އެހެންކަމުން، مُوسَى عليه السلام އެ ގެނައީ ސިހުރު ނޫން ކަން އެބައިމީހުންނަށް އެނގުނެވެ. مُوسَى عليه السلام ގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުކޮށް އީމާންވެ، އެބައިމީހުން ސަޖިދައަށް ވެއްޓިއްޖެއެވެ. ބައްޔަ ފަހުގެ ސިހުރު ބާޠިލުވިއެވެ. އަދި ފިރުޢައުން ފޫހިވެ އިންޒާރުދެނީ ދޭތެރޭ އަމިއްލަ ޙާލަތު ހުށަހެޅިއެވެ.

އަދި އެ ސިހުރުވެރިންނާމެދު ابْنُ عَبَّاس ﵄ ވިދާޅުވީ ކަމުގައި ވެއެވެ. ދުވާލުގެ ކުރީކޮޅުގައި އެބައިމީހުންވީ، ބޮޑު ސިހުރުވެރިން ކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް، ދުވާލުގެ ފަހުކޮޅުގައި އެބައިމީހުންވީ، އިތުރުކަމާއި މާތްކަން ބޮޑު ނުހަނު ހެޔޮލަފާ ޝަހީދުން ކަމުގައެވެ.[262]

261- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
262- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

قَالَ ءَامَنتُمْ لَهُۥ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحْرَ ۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ
وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَٰفٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِى جُذُوعِ ٱلنَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَآ أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ ﴿٧١﴾

﴿71﴾ اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ ސިޙްރުވެރިން،
އެ إِلٰهَށް އީމާންވުމުން، ފިރުޢައުނު އެބައިމީހުންނަށް ބުންޏެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އަހުރެން އިޛުނަދިނުމުގެ ކުރިން، مُوسَى ގެ ރަސޫލުކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް،
އޭނާއާ ތަބާވީ، އޭނާ ގެންނެވި ރިސާލަތަށް ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އީމާންވީއްޔެވޭ؟
ހަމަކަށަވަރުން، مُوسَى އަކީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ސިޙްރު އުނގަންނައިދިން
ތިޔަބައިމީހުންގެ އެންމެ ބޮޑު އުސްތާޛާ ކަން ކަށަވަރެވެ. އެހެންކަމުން، އަހުރެންގެ
ރަސްކަން އަހުރެންގެ ކިބައިން ނިގުޅައިގަތުމަށް ޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުން އޭނާއާ
ޖަމާވީއެވެ.

ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަކުރި ކަންތައްތަކަށް ދެވޭ ސަޒާއެއްގެ ގޮތުން،
ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްތަކާއި ފައިތައް ތަފާތުވާ ގޮތަށް، ކަނާތާއި ވާތުފައި ނުވަތަ ވާތާއި
ކަނާތުފައި ބުރިކޮށް، އެ ގަންވަންމައް އަހުރެން ކަނޑާލާނީމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން
ކަދުރު ރުއްތަކުގައި ބަނދު ޞަލީބުކޮށް އަޒާބުދޭނީމެވެ.

އަދި، مُوسَى ގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން ދެއްވާ ޢަޛާބާއި، އަހުރެން ދޭ ޢަޛާބާއި،
މި ދެ ޢަޛާބުންކުރެ އެންމެ ގަދަފަދަ އަދި އެންމެ ދެމިހުރުން ބޮޑު ޢަޛާބަކީ
ދޭނީ، އަހުރެމެން ދެ ފަރާތުންކުރެ ކޮން ފަރާތަކަން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ނިކަން އަންގައިދޭނެއެވެ. އެއީ، އަށްކުންނަކުރުވި އިބްތިދާކަން އެ ކަން
ވުމަށެވެ.[263]

263– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާނެވެ! އެ ދުވަހު އެ ތަނަށް އެއްވި ތިބި އެންމެންގެ ކުރިމަތީގައި، ސިއްރުވެރިންނާ
މުޤާބިލުކޮށް ފިރުޢައުނު ބުނެއެވެ. مُوسَى عليه السلام އަކީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އެންމެ ބޮޑު އުސްތާޛު
މީހާއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިޔަބައިމީހުން އޭނާއާ ދިޔަ ތަބާވީ، އަހުރެންގެ ރަސްކަން
އަހުރެންގެ ކިބައިން ނިކުމެގަތުމަށް ބަލާށެވެ. މި ފިރުޢައުނު އެ ބުނީ،
ސިއްރުވެރިން އީމާންވީ ފިރުޢައުނު އެ ތަނަށް ގެނެސްގެ ތިބި މިސްކީނުން ވެސް
އީމާންވެގަތް ކަމުގެ ބިރަށް، މިސްކީނުންނަށް ޢަޛާބުދިނުމަށެވެ.[264]

قَالُوا۟ لَن نُّؤۡثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَآءَنَا مِنَ ٱلۡبَيِّنَٰتِ وَٱلَّذِى فَطَرَنَا ۖ فَٱقۡضِ مَآ أَنتَ قَاضٍ ۖ إِنَّمَا تَقۡضِى هَٰذِهِ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَآ ﴿٧٢﴾

﴾72﴿ ފިރުޢައުނުގެ ދަރުބާރަށް ގެނެސްދެވުނު ސިއްރުވެރިން އޭނާއަށް
ބުނެއެވެ. އަހުރެމެންގެ ގާތަށް، مُوسَى عليه السلام އެ ގެންނެވި ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކާއި
މުޢުޖިޒާތްތަކުގެ މައްޗަށް، ފިރުޢައުނުގައި ވެސް ކަލޭގެ ބަސް، އަހުރެމެން
އިސްނުކުރާހުށީމެވެ. އަދި ކަލޭއަށް މާތްކަން ހިބައި، ކަލޭކާ އަޅުތަން ކިޔަމަންވެ،
ކަލޭގެ ދީނާ އަހުރެމެން ތަބާއެއް ވެސް ނުވާހުށީމެވެ. އަދި އަހުރެމެން ނުފުދުގެ ތެރެއިން
އުފެއްދެވި ކަލާނގެއަށް މަތިވެރިވަންތަ الله سبحانه وتعالى އަށްވުރެން، އަހުރެމެން
ހަމައެކަނި ކަލޭ އިސްނުކުރާހުށީމެވެ.

އަދިކައްޔަ! ކަލޭގެ އަދި ކަލޭ ތިޔަކުރާ އަޅުކަމުގެ މައްޗަށް އަހުރެމެން
އިސްކުރާނީ، مُوسَى عليه السلام އެ ގެންނެވި ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކާއި މުޢުޖިޒާތްތަކެވެ.
އަދި، އަހުރެމެންގެ ފަރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުގައިވަންތަކަމުން އީމާންވީމެވެ.

އެހެނީ، مُوسَى عليه السلام އެ ގެންދެވި މުޢުޖިޒާތްތައް ދަލީލުތަކެނީ، އެ ފަރުޢޫނާ
އެ ގެންދެވި ނިޝާނާތަކުގެ ތެދުކަމުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި، އެ ފަރުޢޫނާގެ ވެސް އަދި
އެންމެހައި ހެކިތަކުގެ ވެސް، ވީ رَبُّގެ އެއްކަލާނގެކަން އެނގިއްޖެއެވެ
ތެދުކަމަށް ޤަބޫލުކުރުމަށް، އެ إِلٰهަކު އިނކާރުވެ، އެ ފަރުޢޫނާ އެ ތަކައްބުރު ވެރިކަމާ
ކަމުގެ މައްޗަށެވެ.

ފިރާއުނު، ކަލޭމަންނަ މިސްރުކަމުގެ ވެރި ރަށުން ކަލޭގެ ބޭރު، ކަލޭ އަތިރީގައިން
ނިކުންނަ ވަރަށް ބޮޑު ހިތްވަރުން ކަމުގެ ދަރުމަތުގެ ކަލޭގައި ވިހުރު، އެ މާތަކަ
ޤަބޫލުކުރުން، ކަލޭމަން ރައްދު އަޅުގަނޑުމެންގެ އަޅުގަނޑުމެން ކަމަކަށް އިމާނުއް
ނުވާނެއެވެ.

އަޑިއަހާށެވެ! އަޅުގަނޑުމެން އިމާނުވާނީ، އަޅުގަނޑުމެންނާއި ދެކޮޅަށް ކަރުދާސްގެ،
ވީ رَبُّ، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ބޮޑުބެއިރުވެރިކަމަށެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން މަތާވެސް،
އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުގަކަށެވެ. ވީމާ، ކަލޭ އެދޭ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނާމެދު ނިކަން
ކަންތައްކުރާށެވެ!

ސަލާމަތްވާށެވެ. ކަލޭ އެދޭ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނާމެދު ކަންތައް ކުރާށެވެ
ހަމައެކަނި މި ދުނިޔޭގައެވެ. މި ދުނިޔޭގެ އުނދަގޫތައް، ވީޒާއި، ތުރާލަ
ދުވަހުންނިވި ކަންކަމެއް ނުނެވެ. އެ ކަންކަމާ، އެ ކަލޭއަށްކުރެ، ހަމަ ނިމުމާ އެކު
ނިމިދާނެ ކަންކަމެވެ. އަދި އެ ކަލޭއަށް އެ ގޮތަށް ވާނީ ވެސް، الله سبحانه وتعالى
އިރާދަކުރެއްވުމުންނެވެ.265

ދަންނާނެވެ! “ކަލޭ އެދޭ ގޮތަކަށް އަހުރެމެންނާމެދު ނިޔާކަން ކަނޑައަޅާ ކޮށްދޭށެވެ!”
މި ދަރައިން ބެލުން، އެ ސިޙުރުވެރިން ފިރުޢައުނާ މުޤާބިލުކުރި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ
އެއްކަލައުވާންތަކަން ތެދުކޮށް ގަބޫލުކޮށް، مُوسَى عليه السلام އާ ގެންނެވި ރިސާލަތާ ތަބާވެ،
ނުހަނު ކިޔަމަންތެރިކަމާ އެކު، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އަށް ސަޖިދަކުރާ ހާލު ބިން މައްޗަށް ވެއްޓުނެވެ،
ސަޖިދައިގައި އެބައިމީހުން ވަނިކޮށް، ސުވަރުގޭގައި އެބައިމީހުންނަށް ބަލައި
ތިއްބާނުކުރެއްވިފައިވާ ގަނޑުވަރުތައް، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އެބައިމީހުންނަށް ދައްކަވާލެއްވުން ކަމުގައި
ރިވާވެގެން ވެއެވެ.[266]

إِنَّآ ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَٰيَٰنَا وَمَآ أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ ٱلسِّحْرِ ۗ وَٱللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ﴿٧٣﴾

﴿73﴾ ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެމެންގެ ވެރި ربُّ ގެ އެއްކަލައުވާންތަކަން ތެދުކޮށް
ގަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهَ އަށް އަހުރެމެން އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުން
އަހުރެމެންގެ ގޯހަށް ފާފައްވުން ހަމަލާ ޖާދޫގެ ކުރިމަތީގައި ގެންގުޅުއްވި
ކަމެއްގެ ފާފަ، އެ ފާފަތައް އަހުރެމެންނަށް ފުއްސަވައިދެއްވުމަށް ޓަކައެވެ.
އަދި، އަހުރެމެންނަށް ކުރުވި ކަންކަމުގެ ފާފަ ފުއްސަވައިދެއްވާ، އެ إِلٰهُ،
ހެއްސަވައިދެއްވުމަށް ބަލައެވެ.

އަދި އަހުރެމެން ނުރުހިގެންވާ ބާރުގައި، އަހުރެމެންނަށް ކަލޭ މަޖުބޫރުކުރުމުން،
އަހުރެމެން ސިޙުރުހަދައި އުޅެން ކަލޭގެ ކުރި އަޑުއަހައިވައި، އެ ފާފަ ފުސް
އަހުރެމެންނަށް، އެ إِلٰهُ، ހެއްސަވައިދެއްވުމަށް ބަލައެވެ. އަދި ކަލޭގެ އަޒާބަށް ސިޙުރު
ދަސްކޮށް ސިޙުރުހަދާން، އެ ކަންތައްތައް ބަލައި ކަލޭގެ ޢިބާދަތް އަހުރެމެންނަށް ފިލާ
ދުނިޔޭގެ ފަރާތުގައިތަކުގެން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ބަދަލުގެން އަހުރެމެންނަށް ފިލާ ދަރުމަކާއި
ތަޢާލާގެ ހައްޤުގައި މާ ބޮޑެވެ.

އެހެނީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުފުޅުކުރެއްވިގޮތަށްކަން،
ނަހީފުޅުކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެ، އެ إِلٰهَއަށް ކިޔަމަންތެރިވާ އަޅުތަކުންނަށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްވާ ޘަވާބާއި ދަރުމަ މާ ގިނަވެފައި މާ ދާއިމީކަން ބޮޑެވެ.

އަދި ކަލޭ ކުރާ އަމުރަށް ނުކިޔަމަންތެރިވާ މީހުންނަށް ކަލޭ ދޭ ޢަޛާބަށްވުރެން،
އެ إِلٰهَއަށް އުރެދި، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅާ ޚިލާފުވާ މީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނޭ ޢަޛާބު
މާ ގަދަފަދަވެފައި ދެމިހުރުން މާ ބޮޑެވެ.[267]

إِنَّهُۥ مَن يَأۡتِ رَبَّهُۥ مُجۡرِمٗا فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحۡيَىٰ ٧٤

﴾74﴿ ހަމަކަށަވަރުން، އެ މީހަކުގެ ވެރި ރަبُّ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ދޫކޮށް
ކާފިރުވެ، ކުށްވެރި މުޖުރިމެއްގެ ގޮތުގައި ހުރެގެން، އެ إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތަށް
ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އަންނަ ކޮންމެ މީހަކު ދަންނާށެވެ! ޔަޤީނު ހަމަކަށަވަރުން،
އެ މީހަކަށްޓަކައި ހުރީ ނަރަކައިގެ އަލިފާނެވެ. އަދި އެ ނަރަކައިގައި އޭނާ
މަރެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ދިރުމުން އަރާމެއް ލިބޭނެ ދިރިހުރުމެއް
ނުލިބޭނެއެވެ.

އަދި ދިރިހުރުމުގައި ލިބޭ އަރާމާއި ލައްޒަތާއި މަޖާކަން ލިބިގެންވާ ދިރިހުރުމެއް ވެސް
އެ ނަރަކައިގައި ނުލިބޭނެއެވެ. މަރާއެކު، ނިމުމެއް ލިބުނަސް ވެސް ނެތި،
އަބަދުގެއަބަދަށް އެ ނަރަކައިގެ ޢަޛާބުގައި އޭނާއަށް ޢަޛާބުދެވޭނެއެވެ.[268]

وَمَن يَأۡتِهِۦ مُؤۡمِنٗا قَدۡ عَمِلَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلدَّرَجَٰتُ ٱلۡعُلَىٰ ٧٥

267– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
268– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

(75) އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މީހާގެ ވެރި إِلٰهُގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް
ޤަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهއަށް އީމާންވެހުރެ ސާލިހު ޢަމަލުކުރި މީހަކު ކަމުގައިވާ ހާލު،
އެ إِلٰهُގެ ހަޟްރަތަށް އަތުވެއްޖެ މީހާ ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެ ފަދަ މީހުންނަށް
އާޚިރަތް ދުވަމުންހުރި ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ދަރަޖަތްތަކެވެ.[269]

جَنَّٰتُ عَدۡنٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ جَزَآءُ مَن تَزَكَّىٰ ٧٦

(76) އެ ދަރަޖަތަކީ، ނިއުމަތުން ފުރިގެންވާ ސުވަރުގޭގެ ބަގީޗާތަކެވެ.
އެއީ، އެ ބަގީޗާތަކުގައިވާ ގަސްދޮވަރުތަކުގެ ދަށުން ފެން އާރުތައް
ހިނގަހިނގައި ހުންނަނިވި ބަގީޗާތަކުގައި، އަބަދުގެއަބަދަށް އެބައިމީހުން
ދެމިތިބެނިވި ގޮތުގައެވެ. ސަލާމަތުންނެވެ. އެ ފަދަ މަތިވެރި ގާއިމީ ނިޢުމަތްތަކަކީ،
ޝިރުކުގެ ނަޖިސްކަމާ އަދި އެ ނޫން އެހެނިހެން ފާފަތަކުގެ ނުބައިކަމުން މީހާގެ
ނަފްސު ޠާހިރުކުރުން މަތީ ދުރުހުރި ކޮންމެ ދެއްވާނޭ މަތިވެރި ޘަވާބާއި
ހެޔޮ ޖަޒާއެވެ.

އެއީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި ކިޔަމަންތެރިވެ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއަށް ޝަރީކުވާ
އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެ، ހަމައެކަނި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއަށް އަޅުކަންކޮށް،
اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި، އެ إِلٰهއާ އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކު ބައިވެރިނުކޮށް
ޝިރުކުނުކުރާ ހާލު، ދުނިޔޭ ދޫކޮށްލައި ގޮސް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއާ
ބައްދަލުވި ކޮންމެ މީހަކަށް ދެއްވާނޭ ދަރަޖަތަކެވެ. އަދި އެ ފަދަ ކޮންމެ މީހަކަށްހުރި
ނިޢުމަތްތަކެވެ.[270]

269- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

270- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

رَسُولُ اللهِ ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. «فِي الجَنَّةِ مِائَةُ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالْفِرْدَوْسُ أَعْلَاهَا دَرَجَةً وَمِنْهَا تُفَجَّرُ أَنْهَارُ الجَنَّةِ الأَرْبَعَةُ، وَمِنْ فَوْقِهَا يَكُونُ العَرْشُ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللهَ فَسَلُوهُ الفِرْدَوْسَ»[271] މާނައީ: “ސުވަރުގެގައި ސަތޭކަ ދަރަޖަ ވެއެވެ. އެއިން ކޮންމެ ދެ ދަރަޖައެއްގެ ދެމެދުގައި އުޑާއި ބިމާ ދެމެދުގެ ދުރުމިން ވެއެވެ. އަދި، الْفِرْدَوْسއަކީ، އޭގެ ތެރެއިން އެންމެ މަތިވެރި ދަރަޖައެވެ. އަދި، ސުވަރުގޭގައިވާ ހަތަރު ކޯރު ފެށިގެން އަންނަނީ އެ ތަނުންނެވެ. އަދި، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ޢަރުޝިފުޅު ވަނީ، الْفِرْدَوْس މަތީގައެވެ. ފަހެ، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ޙަޟްރަތުން ތިޔަބައިމީހުން ކަމަކަށް އެދި ދަންނަވާނަމަ، ދެން، الْفِرْدَوْس ދެއްވުމަށް އެދި ދަންނަވާށެވެ!”

وَلَقَدۡ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنۡ أَسۡرِ بِعِبَادِي فَٱضۡرِبۡ لَهُمۡ طَرِيقٗا فِي ٱلۡبَحۡرِ يَبَسٗا لَّا تَخَٰفُ دَرَكٗا وَلَا تَخۡشَىٰ ﴿٧٧﴾

﴿77﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، مُوسَى عليه السلام އަށް، މިވަން إِلٰهُ ވަޙީކުރެއްވީމެވެ. އޭ مُوسَىއެވެ! އިސްރާއީލުގެ ދަރިފަސްކޮޅުން އައިސް މިބި މީހުންގެ ތެރެއިން، މިވަން إِلٰهއަށް އިމާންވީ މީހުންނާއިގެން، އެއްވެސް މީހަކަށް ނޭނގޭ ގޮތަށް، ރޭގަނޑު ވަގުތުގައި މިސްރުގެ ބިމުން ނުކުމެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި، އިސްރާއީލުގެ ދަރިކޮޅުގެ ތެރެއިން، މިވަން إِلٰهއަށް އިމާންވީ އަޅުތަކުން ފިރުޢައުނުގެ އަނިޔާވެރިކަމުން ސަލާމަތްކުރެއްވުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި ތިބާގެ ޢަސާދަނޑުން ކަނޑުގައި ޖެއްސަވައި އެބައިމީހުންނަށް ޖަހައި ހިކިފައިވާ މަގެއް ހައްދަވާށެވެ! އަދި އިމާންވީ މީހުންނައިގެން، ރައްކާތެރިކަމާއި އަމާންކަމާއި އެކު، އެ މަގުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!

271– سُنَنُ الْإِمَامِ أَبِي عِيْسَى التِّرْمِذِي وَالْحَدِيثُ صَحَّحَهُ الْأَلْبَانِي

ފިރުޢައުނާއި އޭނާގެ ލަޝްކަރު އައިސް ތިބާއާއި ތިބާގެ އަރިހުގައިވާ
މުއުމިނުންނާ އަރައި ހަމަކޮށް ތިޔަބައިމީހުން އަތުލައިގަންނާނޭ ކަމާމެދު
ބިރުނުގެންވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި ތިބާއާއި ތިބާގެ އަރިހުގައިވާ މުއުމިނުން
ކަނޑަށް ޣަރަޤުވެދާނޭ ކަމާމެދުވެސް ބިރުނުގެންވަޑައިގަންނަވާށެވެ![272]

فَأَتۡبَعَهُمۡ فِرۡعَوۡنُ بِجُنُودِهِۦ فَغَشِيَهُم مِّنَ ٱلۡيَمِّ مَا غَشِيَهُمۡ ﴿٧٨﴾

﴿78﴾ ދެންފަހެ، مُوسَى عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ފަހަތުން، اللهُ سبحانه وتعالى އަށް އީމާންވާ،
އެ ރަސްފުޅުގެ ހިސާބުގައި ތުރުކާން ބަލާފޮށި ދިމާކުރަމުން، ރަށެއްގެ ފަޅުތެރޭގައި
ދިޔުމުގެ ބާރުން ނުކުމެވަޑައިގެން ކަނޑުގެ އައްސޭރިއަށް ވަޑައިގެންނެވި،
އެ ޢަސްކަރުގެ އަސްކަރުން ކަނޑުގައި ޣަރަޤުވުން ދިމާވާތީގެ ދަރިފަސްކޮށް
އައިސްމިދި ބާރަ ގަބޫލިޔްކަމު ކަނޑު ގަބޫލިއްޔާ މަގެއް ހެދި، އެ މަގުމަތީން
مُوسَى عليه السلام އާއި، އެ ޢަސްކަރާ ބަލާ މީހުން ހިނގައިގަތެވެ.

ދެން އެ ބައިމީހުން އަތުލައިގަތުމަށް ބަލައި، ފިރުޢައުނު އޭނާގެ ލަޝްކަރު
ގެންގޮސް އެބައިމީހުންގެ ފަހަތުން ދިޔައެވެ. ނަމަވެސް، ދެ ފަރާތަށް ކަނޑުވެފައި އޮތް
ކަނޑުގެ ފެންގަނޑު އައިސް ފިރުޢައުނާއި އޭނާގެ ލަޝްކަރު ވަށައިލައި، ކަނޑުގެ
ރާޅުބާރުތަކުގެ ތެރޭގައި އެބައިމީހުން އެންމެން ޣަރަޤުވެ ނިމިގެންދިޔައެވެ. އަދި
مُوسَى عليه السلام އާއި، އެ ޢަސްކަރާ ބަލާ މީހުން ސަލާމަތުން ދަތުރުކުރަން ފަށް ހިލާފަށް
ބަލަން ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ.[273]

وَأَضَلَّ فِرۡعَوۡنُ قَوۡمَهُۥ وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾

---

272 الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

273– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿79﴾ އަދި ފިރުޢައުނު، އޭނާގެ ޤައުމުގެ މީހުން މަގުފުރައްދައި، ﷲ ﷻ އަށް
ކާފިރުވުން އެބައިމީހުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދީ ސީދާމަގުން އެބައިމީހުން ދުރުކުރިއެވެ.
އަދި އެބައިމީހުންނަށް ތެދުމަގު ދެއްކުމުގެ ބަދަލުގައި ބާޠިލުގެ މަގު ދައްކައި، މަކަރާއި
ހީލަތުން ފުރިގެންވާ އުޅުވައިލުމުގެ ތެރެއަށް އެބައިމީހުން ގެންގޮސް، ގެއްލުމާއި
ހަލާކުގެ ތެރެއަށް އެބައިމީހުން ވައްޓައިލިއެވެ.[274]

يَٰبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ قَدۡ أَنجَيۡنَٰكُم مِّنۡ عَدُوِّكُمۡ وَوَٰعَدۡنَٰكُمۡ جَانِبَ ٱلطُّورِ ٱلۡأَيۡمَنَ وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَنَّ
وَٱلسَّلۡوَىٰ ٨٠

﴿80﴾ އޭ އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ޢަދުއްވުންގެ ކިބައިން، ތިމަން إِلَٰهُ ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމަތްކުރައްވައިފީމެވެ. އަދި
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖަކާއި ތައުރާތު ބާވައިލެއްވުމަށް ވަޢުދުކުރެއްވީމެވެ، مُوسَى عليه السلام އަށް
ބަސް ވަޙީކުރެއްވުމަށް ޠޫރު ފަރުބަދައިގެ ވާދީގެ ކަނާތްފަރާތަށް
ވަޑައިގެންނެވުމަށް، مُوسَى عليه السلام އަށް، ތިމަން إِلَٰهُ އަންގަވައިފީމެވެ. އަދި ދަތުރުކުރަމުން
ތަނެއް ނެތި މަގުގެއްލިގަތައި ތިޔަބައިމީހުން ތިހީ ދުވަސްވަރު، ތިޔަބައިމީހުން ކާބޯތި
އުޅުމަށް ޖަކާއި ދެއްވުން ކާނާއެއްގެ ގޮތުން، މަންނައާއި ސަލްވާ ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް، ތިމަން إِلَٰهُ ބާވައިލެއްވީމެވެ. ވީމާ، މި ހެޔޮކަމާއި ނިޢުމަތްތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން
ހަނދުމަކުރާށެވެ!

ދަންނާށެވެ! މަންނައަކީ، މާމުއި ކަހަލަ ތޮކި، ނުހަނު މީރު އެއްޗެކެވެ.
އެ ބާވައިލެއްވީ އުޑުންނެވެ. ސަލްވާއަކީ ބާވަތެއްގެ ދޫނިއެކެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ
ގާތަށް، ވަރަށް ގިނައިން އެ ދޫނިތައް އައެވެ.

274- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވިލާ، ބާރުން ވަރަކަށް އެ ދޫނިތަކުގެ މަސް އެބައިމީހުން ކައި އުޅުނެވެ.[275]

كُلُوا۟ مِن طَيِّبَـٰتِ مَا رَزَقْنَـٰكُمْ وَلَا تَطْغَوْا۟ فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِى ۖ وَمَن يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِى فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾

﴿81﴾ އަދި އިސްރާއީލުގެ ދަރިފަސްކޮޅުން އަހަރެމެން މީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ
އަންގަވިއެވެ. ތިމަން إِلٰهُ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ހަލާލުކުރި ރަނގަޅު ބާވަތުގެ ރިޒުގުން
ތިޔަބައިމީހުން ކައިހަދާށެވެ! އަދި އެ ތަކެތި ކެއުމުގައި އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް
އަނިޔާވެރިވެ ހައްދުފަހަނަޅައި ނުދާށެވެ! އެ ތަކެތި ކެއުމުގައި އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް
އަނިޔާވެރިވެ ހައްދުފަހަނަޅައި ގޯސްކުރަނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ
ކޯފާ އަތުވެދާނެއެވެ. އަދި އެ މީހެއްގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ކޯފާ އަތުވެއްޖެ މީހާ
ހަލާކުވީއެވެ! ދެން، ހަމަކަށަވަރުން، އެ މީހަކު ދުނިޔޭގައި ހަލާކުވެ ނިމި، ނަރަކައިގެ
އަޑިއަށް ވެއްޓިގެންދެއެވެ.[276]

وَإِنِّى لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَـٰلِحًا ثُمَّ ٱهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾

﴿82﴾ އަދި އެއްވެސް މީހަކު، އެ މީހެއްގެ ކުށަކުގައިހުރި، ތައުބާވުމާއި ކުފުރުންނާ
ޝިރުކުގެ ބަދަލުގައި ތައުޙީދުގައި އީމާންވެ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ބަސްތަކަށް ކިޔަމަންވެ
ތަބާވެ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޞައްޙަކުރާ އީމާން ފުރިހަމަ
ހެޔޮ ޢަމަލުތައްކޮށް، ދެން ތެދުމަގުގެ އިސްލާމް ދީނުގައި ސާބިތުވެ ދިރިހުރުމާއި
ހަމައަށް، ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُ، އެ މީހެއްގެ ފާފަތައް ގިނަގިނައިން ފުއްސަވާ
إِلٰهُ ކަން ކަށަވަރެވެ.[277]

275- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
276- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
277- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَمَآ أَعۡجَلَكَ عَن قَوۡمِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٨٣﴾

﴿83﴾ އޭ مُوسَى (عليه السلام) އެވެ! ތިޔަ ބޭފުޅާގެ ޤައުމުގެ މީހުން ފަހަތަށް
ދޫކޮށްލައްވައި އެބައިމީހުންނަށްވުރެން ކުރިން، ޠޫރު ފަރުބަދައިގެ ކައިރީގައިވާ ވާދީގެ
ކަނާތްފަރާތަށް މިނިކަންޏާ ވަޑައިގަތުމުން، ތިޔަ ބޭފުޅާއަށް ދިމާވެއްޖެއީ ކޮން
ސަބަބަކާހުރެއްޔެވެ؟[278]

قَالَ هُمۡ أُوْلَآءِ عَلَىٰٓ أَثَرِي وَعَجِلۡتُ إِلَيۡكَ رَبِّ لِتَرۡضَىٰ ﴿٨٤﴾

﴿84﴾ އެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި، مُوسَى (عليه السلام) ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
މި އަޅާގެ ޤައުމުގެ މީހުން ވަނީ މި އަޅާގެ ފަހަތުގައެވެ. އަދި ވަރަށް އަވަހަށް އައިސް
އެބައިމީހުން މި އަޅާ ބައްދަލުކުރާނެމެވެ.

އޭ އަޅުގެ ވެރި رَبّ އެވެ! އެބައިމީހުންނަށްވުރެން ކުރިން، ތިޔަ إِلٰهُ ގެ އަރިހަށް
ކަމަށް އަވަހަށް މި އަޅާ މި އަވަސްވީގޮތީ، ތިޔަ إِلٰهُ ރުހިވޮޑިގަތުން މި އަޅާއަށް
ލިބިގަތުމަށް ޓަކައެވެ.[279]

قَالَ فَإِنَّا قَدۡ فَتَنَّا قَوۡمَكَ مِنۢ بَعۡدِكَ وَأَضَلَّهُمُ ٱلسَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾

﴿85﴾ ދެން، مُوسَى (عليه السلام) އަށް، اللهُ (سبحانه وتعالى) ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. އޭ مُوسَى އެވެ!
ކަލޭ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަ ބޭފުޅާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނައިގެން ޠޫރު
ފަރުބަދައިގެ ކަނާތްފަރާތަށް ވަޑައިގަތުމުން، هَارُونُ (عليه السلام) ގެ އަރިހުގައި ވިދާޅުވެ،
ތިޔަ ބޭފުޅާ އެބައިމީހުންނާ ވަކިވެވަޑައިގަތުމުން ކަލޭ، ޖިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން
އިއްތިހާނުކުރެއްވިއެވެ.

278- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
279- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި السَّامِرِي މި ނަން ކިޔުނު މީހަކު، ގަ ގެރިއެއްގެ ސިފައިގައި ހަށިގަނޑެއް ހަދައި، އެބައިމީހުން ގެއްލުވައި އެއަށް އަޅުކަންކުރުވައި، އެބައިމީހުން މަގުފުރެއްދިއެވެ.[280]

ދަންނާށެވެ! مُوسَى عليه السلام އަށް ބަސް ވަޢުދުކުރައްވައި، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނަން ޖަހައި ތައުރާތު ބާވައިލެއްވުމަށާއި، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ބަސްވަރުމުގައި، އެ ރަސޫލާ މުނާޖާތްދެންނެވުމަށް، ޠޫރު ފަރުބަދައިގެ ކައިރީގައިވާ ވާދީގެ ކަނާތްފަރާތަށް ވަޑައިގެންނެވުމަށް، އެ ރަސޫލާއަށް، اللهُ سبحانه وتعالى އެންގެވިއެވެ.

ދެންފަހެ، ޠޫރު ފަރުބަދައިގެ އެ މުޤައްދަސް ވާދީއަށް، مُوسَى عليه السلام ވަޑައިގަތީ، އެ ތަނުން، އެ ރަސޫލާ އެނބުރިވަޑައިގެންނަވާނެ ދުވަހުން، ބައްދަލުވުމުގެ ކަންތައްތަކަށް ބަރަހަށްޖަވާބު، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އަރުވާލުމަކަން ބާވަނބައި ރިހަމަންދިއްވިއެވެ، އެ إِلٰهަކު އަޅުކަންކުރުން މަތި ދުވަހަކު ނުސީދާމަގުގެވަޑައިގެންނެވުމަށް ބަލައި، އެ ރަސޫލާގެ ފަރާތުން ހުރިހާ ކަމެއް ނުވަތަ، هَارُونُ عليه السلام ބައްލަވައި ފުރުއްވައެވެ.

ނަމަވެސް، هَارُونُ عليه السلام ގެ ބަސްފުޅުގެ އަޑުނާހައި، ރަނުގެ ގަހަނާތަކުން، ގަ ގެރިއެއްގެ ސިފައިގައި ހަށިގަނޑެއް، السَّامِرِي ހެދި އިސްރާއީލުގެ ދަރިން އަޅުކަންކުރަން ފެށިއެވެ. އަދި އޭނާ އެ ހެދި ގެރިއަށް އަޅުކަންކުރުމުގެ ފުތްނައިގައި އެބައިމީހުން ޖެހުނީ، مُوسَى عليه السلام އެބައިމީހުންނާ ވަކިވެވަޑައިގެންނެވިމާ ވިހި ދުވަސް ފަހުންނެވެ.

280- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ބުނެވޭ ގޮތުގައި، السَّامِرِيއަކީ، ގެރިއަށް އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު ޤައުމުކުން އައިސްފުރި
ސިޙްރުވެރިއެކެވެ. އަދި އޭނާވީ މުނާފިޤުންގެ ތެރެއިން ވެސް ވެއެވެ.[281]

فَرَجَعَ مُوسَىٰٓ إِلَىٰ قَوۡمِهِۦ غَضۡبَٰنَ أَسِفٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ أَلَمۡ يَعِدۡكُمۡ رَبُّكُمۡ وَعۡدًا حَسَنًاۚ
أَفَطَالَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡعَهۡدُ أَمۡ أَرَدتُّمۡ أَن يَحِلَّ عَلَيۡكُمۡ غَضَبٞ مِّن رَّبِّكُمۡ فَأَخۡلَفۡتُم
مَّوۡعِدِي ﴿٨٦﴾

﴿86﴾ ދެންފަހެ، مُوسَى عليه السلام އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ގާތަށް
އަނބުރިވަޑައިގަތީ، އެބައިމީހުން އެ ކުރި ކަންތައްތަކާމެދު އެބައިމީހުންނަށް ނުރުހުން
ބޮޑުވެ ކޯފާއިސްފުޅުކޮށްފައި، ހިތާމަފުޅުގެން ފުރިގެންނެވި ހާލުގައެވެ. އަދި، مُوسَى عليه السلام
އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ.

ހޭ އަހުރެމެންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ! ތިޔަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި إِلٰهُ،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަލައި، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ތައުރާތު ބާވައިލައްވާނެ ކަމުގެ
ވަޢުދެއް ދެއްވި ވަޢުދުފުޅުތަކުން ވަޢުދުކުރެއްވުމަށްފަހު ނުވޭހެއްޔެވެ؟ ތިޔަ، ތައުރާތު
ބާވައިލައްވާނޭ، އެ إِلٰهُ ވަޢުދުކުރެއްވި ޢަހުދަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ މުއްދަތު
ދިގުވެގެންދިޔައީހެއްޔެވެ؟

އަދި އެ ވަޢުދުފުޅު ފުރިހަމަކުރުމާ ދެމެހެއްޓުމަށް ތިޔަބައިމީހުން ދެކޮޅުހެއްޔެވެ؟
ނުވަތަ، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި
رَبُّގެ ޣަޟަބުވެރިކަން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ނާޒިލުވުމަށް ޚިޔާލު އަހުރެމެން ތިޔަބައިމީހުން
އެދުނީހެއްޔެވެ؟

ވަރު، ތިމަން ރަސޫލާގެ އަމުރުފުޅަށް ފުރިހަމައަށް ކިޔަމަންވުމަށް ތިޔަބައިމީހުން، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ކުރަ ވަޢުދު ހިލާފުވީއެވެ، ޤައުމުގެ ގަހަނާތަކުން، އެ ގެރިއެއްގެ ސިފައިގައި السامري ގެރި އޮޅުވައިލައިގެން ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރީ އެހެންވެގެންނެވެ.[282]

ދަންނާށެވެ! الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅުގައި މުނާޖާތްކުރެއްވުމަށް ބާއި، ޖޫރި ވަރުބަދަލުގެ މުޤައްދަސް ވާދީއަށް، مُوسَى عليه السلام ވަޑައިގެންނެވި، الله ﷻ ގެ ދީނުގައި ސާބިތުވެ ތިއްބެވުމާއި، އެ ރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައި ގަޑިއަކަށް ހިފެހެއްޓެވުމާއި، الله ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކާ ދުވަހަކުވެސް ހިލާފުނުވާނެ ކަމަށް، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ހިތައިން ބަންދުކަރަވަމު ހިއްޖުވެވަން ވަރުގައެވެ. ނަމަވެސް، ޤައުމުގެ ގަހަނާތަކުން، އެ ގެރިއެއްގެ ސިފައިގައި السامري ގެރި އޮޅުވައިލައިގެން އަޅުކަންކުރުމުން، مُوسَى عليه السلام އަކަށް އެބައިމީހުން ކުރަ ބަސް އެބައިމީހުން ހިލާފުވިއެވެ.[283]

قَالُوا۟ مَآ أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَٰكِنَّا حُمِّلْنَآ أَوْزَارًا مِّن زِينَةِ ٱلْقَوْمِ فَقَذَفْنَٰهَا فَكَذَٰلِكَ أَلْقَى ٱلسَّامِرِىُّ ﴿٨٧﴾

﴿87﴾ مُوسَى عليه السلام އެބައިމީހުންނާ ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އެބައިމީހުން ދެންނެވިއެވެ. އޭ مُوسَى އެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ އަމުރުފުޅަށް ކިޔަމަންވުމަށް ވަޢުދުކުރަމުން ވަރު، އެ ގެރިއެއްގެ ސިފައިގައި ސާމިރީ އެ ގެރި އޮޅުވައިލައިގެން އަޅުކަންކުރުމުން، ތިމަންމެން އިބަ ރަސޫލާގެ ހިލާފުވީ، ތިމަންމެންގެ އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުން ގަސްތުގައެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ތިމަންމެން އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރެވުނީ މަޖުބޫރުވެގެންނެވެ.

282- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
283- اَلْبَحْرُ الْمُحِيطُ فِي التَّفْسِيرِ لِلْإِمَامِ أَبِي حَيَّان أَثِيْرُ الدِّينِ الْأَنْدَلُسِي

އެއީ، ފިރުޢައުނުގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ އަތުން ހިފަންގެން ނަގައިފައިވި ވަރަށްގިނަ ރަންގެ ގަހަނާތައް މީހުންގެ އަތުގައި ހުރުމާ އެކު، އެ ގަހަނާތައް އުފުލުމުގެ ބުރައިން ސަލާމަތްވުމަށް ބަހައްފެ. އެހެންކަމުން، އަލިފާން ރޯކޮށްފައިވި ވަޅުގަނޑެއްގެ ތެރެއަށް، ސާމިރީގެ އަމުރަށް މީހުން އެ ގަހަނާތައް އަޅައިލީއެވެ.

އަދި ސާމިރީ ވެސް، އޭނާގެ އަތުގައިހުރި ގަހަނާތައް އެ ވަޅުގަނޑުގެ ތެރެއަށް އެޅިއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، ހިފަންގެން ދަތުރުކުރަމުންދިޔަ ވަގުތަކީގައި، جِبْرِيلُ عليه السلام ގެ އަސްވޮޅުގެ ކޮންގަނޑު ތެފުން މިސްކުން ސާމިރީ ނަގައިފައިވި ވެލިކޮޅެއް ވެސް، އެ ވަގުތު އެ ވަޅުގަނޑުގެ ތެރެއަށް އޭނާ އުކައިލިއެވެ.[284]

ދަންނާށެވެ! އިސްރާއީލުގެ ދަރިން އަޅުކަންކުރި ގެރިއަކީ، މިސްރުން އުފައިދިނުން އައިއިރު، އުފައިދިނުން ގެނައި ރަންގެ ގަހަނާތަކުން ގެރިއެއްގެ ސިފައިގައި ސާމިރީ ހެދި އެއްޗެކެވެ. އަދި އޭތި ހެދިއިރު، އޭގެ ހޫޅާގެގައި ވަޒިވެލިއް އަދި އޭގެ ބޮޑުޅާގެގައި ހޫވަގެއް އަރާ އެހިއެވެ. ވުމާއެކު، އޭގެ ހޫޅާގެން ވައިވަންނަމުން، އެ ގެރިއެއް ރޮއިރު އިވޭ ކަހަލަ އަޑެއް، އޭގެ ތެރެއިން ނުކުމެނުކުމެ ހުރެއެވެ.[285]

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُۥ خُوَارٌ فَقَالُوا۟ هَٰذَآ إِلَٰهُكُمْ وَإِلَٰهُ مُوسَىٰ فَنَسِىَ ﴿٨٨﴾

﴿88﴾ ދެންފަހެ، އިސްރާއީލުގެ ދަރިން ގެނައި ރަންގެ ގަހަނާތަކުން ވިރުވައިގެން، ގަ ގެރިއެއްގެ އަޑު ކަހަލަ އަޑެއް ނުކުންނަ ގޮތަށް، ފުރާނަ ނެތް ގެރިއެއްގެ ހަށިގަނޑު އުފައިދިނުމުން ބަލައި ސާމިރީ ހެދިއެވެ.

284- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

285- اَللُّبَابُ فِي عُلُومِ الْكِتَابِ لِلْإِمَامِ عُمَرَ بْنِ عَلِي بْنِ عَادِلِ الْحَنْبَلِي الدِّمَشْقِي النُّعْمَانِي

ދީން، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން ސާމިރީއާއި އޭނާގެ ފޮލޯއަރުންގައި
ގެރިގެ ސޫރަތުން ހެދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އިލާހެވެ. މިއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އިލާހެވެ. އަދި،
މޫސާ ﷵ ގެ ވެސް އިލާހެވެ. ނަމަވެސް، އެ ވާހަކަ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތުގައި
ވިދާޅުވުމަކާއި، އެ ބޭފުޅާގެ އަރިހުގައި އެ އިލާހު ގެންދުވުމަށް، އެ ބޭފުޅާ
ހިނގަވަފުޅު ނުކުމެވީއެވެ.[286]

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾

﴿89﴾ ފަހެ، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ސާމިރީ ހެދި ގެރިގެ
ބުދުގަނޑަށް އަޅުކަންކުރިއިރު، އެ ބުދުގަނޑު އެބައިމީހުންނާ ވާހަކަ
ނުދައްކާކަމާއި، އެބައިމީހުންގެ ވާހަކައަކަށް ރައްދު ޖަވާބެއް ވެސް ނުދޭކަމާއި،
އެ ބުދުގަނޑަކަށް އެބައިމީހުންނަށް އަދި އެހެން ބަލާކަމެއް ވިޔަސް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް
އަދި މަންފާއެއް ވިޔަސް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަމެއް ލިބިގެންވާ އެއްޗެއް ނޫން ކަން
އެބައިމީހުންނަށް ފަހެ ނުފެނިއްޖެތޯ؟ އަދި އެ ކަން އެބައިމީހުންނަށް ނުވެސް
ވިސްނިއްޖެތޯ؟[287]

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَـٰرُونُ مِن قَبْلُ يَـٰقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنتُم بِهِۦ ۖ وَإِنَّ رَبَّكُمُ ٱلرَّحْمَـٰنُ فَٱتَّبِعُونِى
وَأَطِيعُوٓا۟ أَمْرِى ﴿٩٠﴾

﴿90﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތަރުޖަމާ ޚިލާފުވެގެންވާ ޚިޔާލާއި ހިތްޖަވައިގެން،
އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ގާތަށް މޫސާ ﷵ އެނބުރި ވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައި،
هَارُونُ ﷵ އެބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ.

286- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
287- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އޭ އަހުރެންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ރަތު ރަނުން ސާމިރީ ހެދި
ގެރީގެ އޯނިގަނޑުން، ތަ ގެރިއްޔާގެ އަޅު ކަލަކަ ނުކުންނަ ގޯތި ދެކުވުރިވީ،
މިއަޅުވައިލީގެ ތެރޭގައި ފުރުޞަތުތަކެއް ކޮށްފައިވާ ފިރިއަލުވުމެއް ގެންނަވާ
ވިސްނުވުމަށް ބަލައި މިއަޅުވައިލީގެ ކިބައިގައި ހުރި ޙައްޤު ހުރިކަމެއް
ގޮތުންނެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މިއަޅުވައިލީގެ ވެރި އަދި މިއަޅުވައިލީގެ ބަޔަކު
رَبّ އަކީ، ރަޙްމާންވަންތަ اللهއެވެ. އަދި އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވާނޭ އެއްވެސް
ފަރާތެއް، އެ إِلٰهُ ގޮތުގެ ނުވެއެވެ. ކަން ހީނުން ހުރިއިރު، މިއަޅުވައިލީނަށް
އަހުރެން ހި ތާ ރަޙްމަތާއި ހިސާބާ ފިލުވުމެއް، ހަމަ އެކަނި، އެ إِلٰه
އަށް އަޅުކަން ކުރުމުގައި އަހުރެންނާ ތަބާވެ، އެ إِلٰهُ ނޫން އެހެން އެއްވެސް
ފަރާތަކަށް އަޅުކަން ނުކުރުމަށް އަހުރެން ހި ކުރާ އަމުރަށް މިއަޅުވައިލީން
ކިޔަމަންވާށެވެ!288

قَالُواْ لَن نَّبۡرَحَ عَلَيۡهِ عَٰكِفِينَ حَتَّىٰ يَرۡجِعَ إِلَيۡنَا مُوسَىٰ ﴿٩١﴾
﴿91﴾ އިސްރާއީލުގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން، ސާމިރީ ހެދި ގެރީގެ އޯނިގަނޑަށް
އަޅުކަންކުރި މީހުން هَارُونُ عَلَيۡهِ السَّلَامُއަށް ދެންނެވިއެވެ. مُوسَى عَلَيۡهِ السَّلَامُމިއަންނަވައިގެ ގާތަށް
އެނބުރި ވަޑައިގެންނެވުމަށް ދާންދެން، އެ ގެރިއަށް އަޅުކަންކުރުން ދޫކޮށް ފިއަންގެން
ދުވެ ބުނާނުހިނގުމެވެ.289

قَالَ يَٰهَٰرُونُ مَا مَنَعَكَ إِذۡ رَأَيۡتَهُمۡ ضَلُّوٓاْ ﴿٩٢﴾

288- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
289- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿92﴾ ދެންފަހެ، އެބައިމީހުން އެ ކުޅަ ކަންތައްތައް هَارُونُ عليه السلام އަށް
ފެނިވަޑައިގެންފުމުން އެކަލޭގެފާނު ފާޅުވާލާދޭކުރައްވައި އެބައިމީހުންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވެ
ވަޑައިގެންނެވިކަމަށް ހިތުގުތުރައްވައި، مُوسَى عليه السلام އެ ރަސޫލާގެ، އަޚު هَارُونُ عليه السلام އަށް
ވިދާޅުވިއެވެ. އެބައިމީހުން ރައްދު ދިނުން އެއްކިބާވެ މަޑުކުރުރެގުން ދާ ތަން
ތިބާއަށް ފެނިވަޑައިގެންނެވި ހިނދު، އެ ކަން އެބައިމީހުންނަށް މަނާ ނުކުރެއްވީ
ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ އަދި އެބައިމީހުންގެ އެ ކަންތައްތައް ބަލައިގަތުން އެބައިމީހުންނާ އެކު
އެ ދޫކޮށްލައި ތިބާ ހުންނެވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟[290]

أَلَّا تَتَّبِعَنِ ۖ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٣﴾

﴿93﴾ އަދި مُوسَى عليه السلام އެ ރަސޫލާގެ އަޚު هَارُونُ عليه السلام އަށް ވިދާޅުވިއެވެ.
އޭ އަޚާއެވެ! އެބައިމީހުން ރައްދު ދިނުން އެއްކިބާވެ މަޑުކުރުރެގުން ދާ ތަން
ތިބާއަށް ފެނިވަޑައިގެންފުމުން، އެ ކަމުގެ ނުބައިކަން ބަޔާންކުރައްވައި، އެ ކަމަށް
އިންކާރުކުރައްވައި، اللهُ سبحانه وتعالى އަށް ޝިރުކުކުރާމީހުން ފެނިވަޑައިގެންފުމުން، އެބައިމީހުންނާއި
އެ ބައިމީހުން އެ ކުޅަ ޝިރުކުގެ ބަރަބަރުކުރަކާދު ކާފިރުވެވަޑައިގަތުމުގައި،
ތިމަން ރަސޫލާއާ ޚިލާފުވެވަޑައިގަތީ މަނާކުރުގައި ކުރަންވާއްތޯއެވެ؟

ފަހެ، ތިމަން ރަސޫލާ ތިބާއަށް ކުރި އަމުރުކުރާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިން،
ތިމަން ރަސޫލާއަށް ފަހެ، ބަޔަކު މީހުން އިޞްލާހުކުރުމަށް ވުރެގައި، ތިމަން ރަސޫލާގެ
ފަރާތުން ނިޔާވާއަށް ކުރުގައި ހުންނަވައި، ތިމަން ރަސޫލާގެ އަމުރުތަކާ އެއްގޮތަށް
ގޮތުގެ މަތިން ޢަމަލުނުކުރެއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟

290- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އޭ އަޚާއެވެ! ތިބާގެ ނަސޭހަތް ގަބޫލުނުކުރުން، އެ ކަލަން އުބައިދިޔުމުން
އިންކާރުކުރުމުން، ހަމަ އެ ވަގުތު އަޅުގަނޑުގެ ގާތަށް، ވަޑައިގެން އެ ކަމުގެ
ޚަބަރު އަޅުގަނޑަށް ނުދެއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ އަޅުގަނޑުގެ އަމުރު ހާޒިރުކުރައި
އަޅުގަނޑުގެ ފަރާތުން ކުރައްވާނޭގޮތަށް ކަންތައްތައް ފުރިހަމަ ނުކުރެއްވީ ކީއް
ވެގެންތޯއެވެ؟[291]

قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِيٓ إِنِّي خَشِيتُ أَن تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِيٓ إِسْرَآءِيلَ
وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾

﴿94﴾ ދެރަތަރިން ވިދާޅުވެދަންނަވަން، مُوسَى عليه السلام އެ ރަސޫލާގެ އަށް هَارُونُ عليه السلام ގެ
ތުނބުޅިފުޅުގައާއި އިސްތަށިފުޅުގައި ހިއްޕަވައި، އަމިއްލަ ހަނިކޮށާ ގާތަށް ދަމާލަވައި
ލެއްވުމުން، هَارُونُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ މަންމަކަލަނގެ ދަރިކަލުންނާއެވެ! އަޅުގަނޑުގެ
ތުނބުޅީގައި ނުހިއްޕަވާށެވެ! އަދި އަޅުގަނޑުގެ ބޮލުގެ އިސްތަށިގަނޑުގައި ވެސް
ނުހިއްޕަވާށެވެ!

އަދި ޤައުމުގެ މީހުން އެ ކުޅަ ކަންތައްތަކުގެ ޚަބަރު ތިބާގެ އަރިހަށް ގެނެސް
އަޅުގަނޑަށް ނުދެންނެވީ، ތިބާ އަޅުގަނޑަށް ކޮށްދެއްވި ވަސިއްޔަތަށް ބަލައިނުލާ
ނުލައި، އިސްރާއީލުގެ ދަރިކޮޅުގެ ދެމެދުގައި ޚިލާފު އުފައްދަވައި، އުބައިދިޔުމުން ބައިބައިކޮށް
ވަކިވަކިކޮށްލީ މިހާރު އަޅުގަނޑު ކަމުގައި ތިބާ ވިދާޅުވެފާނޭ ކަމުގެ ބިރު ހިފުމުގެ
ސަބަބުންނެވެ. އެހެން ނޫން ނަމަ، އަޅުގަނޑު ވެސް އުބައިދިޔުމުންނާ ވަކިވެ
އުބައިދިޔުމުންނާ ދުރުވީމުއެވެ.

291- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

އަދި އަޅުގަނޑުގެ ނަސޭހަތް ގަބޫލުނުކުރި އުޅަދިޔުން އެ ކިޔަ ކަންތައްތަކުގެ ހަމަކު
ތިބާގެ އަރިހަށް ގެންގޮސް ދިނުމުހެވެ.[292]

قَالَ فَمَا خَطۡبُكَ يَٰسَٰمِرِيُّ ﴿٩٥﴾

﴿95﴾ މޫސާ عليه السلام ސާމިރީއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ސާމިރީއެވެ! ތިބާ، ކަލޭ ތިޔަ
ކުރި ކަންތައްތައް ކުރަން ކަލޭއަށް ޖެހުނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ އަދި ކަލޭ ތިޔަ ކުރި
ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ޖެހުނީ އެ ކަމަށް ކަލޭއަށް ހިތްވަރުދިނީ ކާކުކަމެއްހެއްޔެވެ؟
އަދި އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރީ ކޮން މަޤްޞަދެއްގައިހެއްޔެވެ؟[293]

قَالَ بَصُرۡتُ بِمَا لَمۡ يَبۡصُرُواْ بِهِۦ فَقَبَضۡتُ قَبۡضَةٗ مِّنۡ أَثَرِ ٱلرَّسُولِ فَنَبَذۡتُهَا
وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتۡ لِي نَفۡسِي ﴿٩٦﴾

﴿96﴾ މޫސާ عليه السلام އަށް ސާމިރީ ދެންނެވިއެވެ. ތިބާ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ
އެއްޗެއްގެ އަޑު އައްސަވާށެވެ! ޤައުމުގެ މީހުން ނުދެކޭ ކަމެއް އަޅުގަނޑު ދެކިފީމެވެ. ތިބާ،
ފިރުޢައުނާއި އޭނާގެ ލަޝްކަރު ކަނޑުގައި ޣަރަޤުވުމަށް ފަހު، އިސްރާއީލުގެ ދަރިންނަށް
ކަނޑު ހުރަސްކޮށް ދަތުރުކުރިކަމާ އެކު ބިމުގެ އައްސޭރިއަށް އާދުވުން ވަގުތު،
ޖިބްރީލު عليه السلام ސަވާރުވެވަޑައިގެން އިންނެވި އަސްކަނުގެ ފައިގަނޑުގެ ޖެހުނުތަނުގައިހުރި
ވެލިގައި ދިރުމެއް ހުއްޓައި އަޅުގަނޑު ދުށީމެވެ.

ދެން، އެ ތަނުން ވެލި މުށްޓެއް ނަގައި، ރަނުގެ ގަނޑަކަށް ވިދުވައިގެން އަޅުގަނޑު
ހެދި ގެރިގެ ބުދުގެ ތެރެއަށް އެ ވެލި މުށް ޖެހީމެވެ. ދެން، މަ ގޮތުގައި އަޅު
ކަމަކަށް އަޅާ ނުކުރެވޭ ހުއްޓެވުމަކީ އެ ކަމަކަށް ވިއެވެ.

292- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
293- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވުމާއެކު، އެ ޖިސްމުގައި ދިރި، ގެރިއެއްގެ އޮނިގަނޑު ބަނުން ހަދާނު ގޮތް
އަޅުގަނޑަށް ވިސްނައިދިނުމާ އެކު، އެ ކަން އެ ގޮތަށް ކުރުމަށް ހިތްވަރުދިނީ އެ ހުރިހައި
ކަމެއް އަޅުގަނޑަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނީ އަޅުގަނޑުގެ ހިތެވެ. ނުބައި ކަންތައްތަކަށް
އަމުރުކުރާ ނަފްސެވެ.294

قَالَ فَٱذۡهَبۡ فَإِنَّ لَكَ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ أَن تَقُولَ لَا مِسَاسَۖ وَإِنَّ لَكَ مَوۡعِدٗا لَّن تُخۡلَفَهُۥۖ وَٱنظُرۡ
إِلَىٰٓ إِلَٰهِكَ ٱلَّذِي ظَلۡتَ عَلَيۡهِ عَاكِفٗاۖ لَّنُحَرِّقَنَّهُۥ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُۥ فِي ٱلۡيَمِّ نَسۡفًا ٩٧

﴿97﴾ ސާމިރީއަށް مُوسَى عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. ދޭ، އަހުރެމެންގެ ތެރޭގައި ނުހުރެ،
ދުރަށް ތިޔަކަން ކަލޭ ދުރުވޭ! ދޭ، ހަމަކަށަވަރުން ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައި ކަލޭއަށް އޮތް
ޢުޤޫބަތަކީ، އެއްވެސް މީހެއްގެ ގައިގައި ނުޖެހި، އުޔާ ބާރު، އެހެންމީހުން ވެސް ކަލޭގެ
ގައިގައި ނުޖެހި، މީހުންނާ އެއްވެސް ކަހަލަ ގުޅުމެއް ނެތި މުޅި ޢުމުރު ފާޅުކުރުމެވެ.
އަދި އަހުރެމެންގެ ގައިގައި އެއްވެސް މީހަކު ނުޖެހޭށެވެ! އަދި އެއްވެސް މީހެއްގެ
ގައިގައި އަހުރެން ވެސް ނުޖެހޭނަމެވެ.

މި ޢަޛާބުން މީސްތަކުންގެ ގޮތުގައި ބައިކޮށް ހުރުމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
ކަނޑައެޅިގެންވާ ވަކި ވަގުތެއް ކަލޭއަށް ބަލައި ވެއެވެ. އެ ވަގުތު އަހުރެމެން ކަލޭ ދެކި
ދުވަހުގެ ޢަޛާބު ކަލޭއަށް ދެއްވާ ދުވަހެވެ. އޭރު، ޤިޔާމަތް ދުވަހެވެ. އަދި އަޅުކަންކުރާން
ޖެހޭ ދަރުކޮޅި، ކަލޭ ހުރި ގެރީގެ ޢިނިގަސް ކަލުގައި ބަލައި، އެއަށް އަޅުކަންކުރުމުން
ދެމި ކަލޭ ދެމިހުރި އެކަލަން ވާގޮތް ކަލޭ ނިކަން ބަލާލަންހުންނާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
އެ އޮނިގަނޑު އަހުރެމެން އަންދައިލާނަމެވެ!

294- أَنْوَارُ التَّنْزِيلِ وَأَسْرَارُ التَّأْوِيلِ لِلْإِمَامِ نَاصِرِ الدِّينِ الْبَيْضَاوِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދުން އުދައްސާލާނަމު، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، އުދައިން ކަނޑަށް ހުޅުއް ވެސް ނުފެންނަ ގޮތަށް،
ކަނޑުގެ ފުންކަނޑުގެ ތެރެއަށް، އޭގެ އަޑިއަށް އަޅުވުން ބޯދުއްސައިލާފައިވާނެއެވެ.[295]

إِنَّمَآ إِلَٰهُكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَسِعَ كُلَّ شَىْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

﴿98﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ إِلٰه އަކީ الله ﷻ އެވެ.
އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهއަކު ނުވެއެވެ.
އެ إِلٰهُގެ ޢިލްމުފުޅު، އެންމެހައި ތަކެތީގެ މައްޗަށް ތަނަވަސްވެގެން ވެއެވެ. އެންމެހައި
ކަންތައްތަކާއި ތަކެތި ވަށައިގަތިގެން، އެ إِلٰهُ ގެ ޢިލްމުފުޅު ވެއެވެ. އެހެންކަމުން،
ހުރިހައި ކަމެއް، އެ إِلٰهُ ދަނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[296]

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ ۚ وَقَدْ ءَاتَيْنَٰكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾

﴿99﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! موسى عليه السلام އާއި ފިރުޢައުނުގެ ޚަބަރުތަކާއި موسى عليه السلام ގެ
ޤައުމުގެ މީހުންނާއި ފިރުޢައުނުގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ޚަބަރުތައް، އިބަ ރަސޫލާއަށް،
ތިމަން إِلٰه ކިޔައިދެއްވީ ފަދައިން، އިބަ ރަސޫލާއަށްވުރެން ކުރީން ވެގެންދިޔަ
ނަބިއްޔުންނާއި، އެ ނަބިއްޔުންގެ އުންމަތްތަކުގެ ޚަބަރުތަކުން ބައެއް،
އިބަ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰه ކިޔައިދެއްވަމެވެ. އަދި، އިސްލާމް ދީނުގެ
ތަރުބިއްޔަތުދެއްވުމުގައި ސާބިތުވެވޭގޮތަށް ހުންނުވުމަށް ޓަކައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް
ދެއްވީ ތަސައްލީއެއްގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުން
ޤުރްއާން ހަނދާންކުރާ ދެއްވުމެއް ކަމުގައިވާ، ޢަރަބި ޤުރުއާން، އިބަ ރަސޫލާއަށް،
ތިމަން إِلٰه ދެއްވީމެވެ.

295- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
296- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެއީ، ނަޞޭޙަތް ލިބިގަތުމަށް އެދޭ ކަސްދު މީހަކުގެ، އެ މީހުންގެ ދުނިޔާގައި އާޚިރަތް

ބާއްޖަވެރިކަމުވެސްވެ ހެޔޮ ނަޞޭޙަތް އެ ޤުރުއާން ލިބިގަތުމުންނެވެ.[297]

مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾

﴿100﴾ އެ ޤުރުއާން ފުރަގަސް، އެ ޤުރުއާނާއި އަމަލުކުރުމަށްޓަކައި ހިފައި،

ނަޞީޙަތުން ދުރުވެ ރައްކާތެރިވުމުގެ ބަދަލުގައި، އެ ޤިޔާމަތް ދުވަހަކަސްދީ،

އެ ޤިޔާމަތުގައިވާ ގޯނާ ބަރަދުކަމުން، އެ ޤައުމުން ފޫން އަނބުރައިލައިފި ދިޔާ ކަންނޭނގޭވެ!

ހަމަ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެ މީހާގެ ފިޔަ رَبُّގެ ބަރަސްކަމަން އެ މީހާ އަންނަނީ،

ނުދަނު ބަރަދުފަރުވާ އަދި އެކަމުގެ ބޮޑު ހުރަ އުފުލައިގެން ކަން ކަމަށްވެއެވެ.[298]

خَٰلِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَآءَ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾

﴿101﴾ އަދި ދުނިޔާވި ބަނާމުގައި، އެބައިމީހުން އެ ކުރި ގޮތުގެ ސަބަބުން،

ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަ ބަލާބަލައި އަބަދުގައެބަދަށް އެބައިމީހުން ދެމިތިބޭނެއެވެ.

އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުން އެ އުފުލައިގެން ތިބޭ ބަރަދަކީ

ނުބައިކަމާއެވެ! އެހެނީ، އެ ގޮތަށް އެބައިމީހުން ގެންގޮސް ވައްދާނީ ނަރަކައިގެ

އަލިފާނަށެވެ.[299]

يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ وَنَحْشُرُ ٱلْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾

﴿102﴾ އެ ދުވަހު، ޞޫރުގައި ފުމެލެއްވުމާ ބަލާފުލުސްކުރެވިގެންވާ މަޙްޝަރަށް ދުވަސް

ޞޫރުގައި ފުމެލެއްވުމާ ދުވަހެވެ. ހަމަ، ދުވަސް ޞޫރުގައި ފުމެލެއްވުމުން، މަރުވެފައިވާ

މީހުން އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުގެ މައިދާނަށް އެއްކުރެއްވުމަށެވެ.

297- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

298- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

299- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ފުމާއިރު، ކިރިޔާ ދުރުއާން ތަރުގަދުން ކާފިރުވި، ކުރުވިއި މުޖުރިމުން އަނދުން
އެއްކަލަހުއްވައި، ތިމަން إِلٰهُ އަނިޔާވެރިން އެ ދުވަހުން މަހްޝަރުކުރައްވާނަމެވެ،
އަނިޔާވެރިންގެ ލޯތަކާ އަދި މޫނު ހަނިތަކުގެ ނޫ ކުލަވެގެންވާ ބަލުވަހުއްވާ. އެއީ،
އެ ދުވަހުން، އަނިޔާވެރިން ފެންބޮލަވެގެންތެރި މިޒާޖުއް ބޮޑުކަމުންނާއި،
ކާފިރުންނަކީ ނުބައިކާއްމުކާރިޔާ ބިރުވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމުންނެވެ.[300]

وَاللهُ أَعْلَمُ.

ތަންނަންވެ! ޞޫރަށް ފުމެލެއްވުމާ ބަރާބަރުކުރެއްވިގެންވަނީ ކުޑަކޮ މަލާއިކަތާގެއެވެ.
އެ މަލާއިކަތާގެ ނަންފުޅަކީ إِسْرَافِيلُ عليه السلام އެވެ.

يَتَخَٰفَتُونَ بَيۡنَهُمۡ إِن لَّبِثۡتُمۡ إِلَّا عَشۡرٗا ﴿١٠٣﴾

﴿103﴾ އަދި އެ ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމުން، އަނިޔާވެރިންގެ ތެރޭގައި
އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް، ވަރަށްސިއްރުކޮށް ބުނާނެ، ނުހަނު މަދުކޮށްތަން އަދި އެހެނިހެން
ސިއްރުސިއްރުންނެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން، އަނިޔާވެރިން އެކަކު އަނެކަކަށް ބުނާނެއެވެ.
ހަމަ އެކަނި ދިހަ ދުވަސް ދުނިޔެ މިއަނިޔާވެރިން ދުނިޔޭގައި ނުތިބީމުއެވެ.[301]

އަދި ބައެއް މީހުންބުނާނީ ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުގައި، އެ ދުވަހުން، އަނިޔާވެރިން
އެކަކު އަނެކަކަށް ބުނާނެއެވެ. ހަމަ އެކަނި ދިހަ ދުވަސް ދުނިޔޭ، މިއަނިޔާވެރިން
ކަންތައްގައި ނުތިބީމުއެވެ.[302]

نَّحۡنُ أَعۡلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذۡ يَقُولُ أَمۡثَلُهُمۡ طَرِيقَةً إِن لَّبِثۡتُمۡ إِلَّا يَوۡمٗا ﴿١٠٤﴾

300– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
301– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
302– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴾104﴿ އަދި އެ ކާފިރުން އެ ބުނާއުޅޭ އެއްޗެއް، އެހާ ސިއްރުން ބުނާއުޅޭއިރު ވެސް،
އެބައިމީހުން އެ ބުނާއުޅޭ ހުރިހާ އެއްޗެއް ތިމަން اللهُ ތަޢާލާ ދެނެވޮޑިގެން ވަމެވެ.
އަދި އެ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައިވާ އެންމެ ދަންނަ އަދި އެންމެ ބޮޑު
ބުއްދިވެރިޔާ ބުނާނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުން، އެންމެ ދުވަހަކު ވެސް ދުނިޔޭގައި ނުތިބުމެވެ.
އެއީ، އާޚިރަތް ދުވަހަށް ނިސްބަތްކޮށް ބަލާއިރު، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުން އުޅެފައިވާ
މުއްދަތު އެބައިމީހުންގެ ހިތަށް ފެންނަ ގޮތެވެ.303

އަދި ބައެއް މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުގައި، އެ ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ
ތެރޭގައިވާ އެންމެ ދަންނަ އަދި އެންމެ ބޮޑު ބުއްދިވެރިޔާ ބުނާނެތެވެ. އެންމެ ދުވަހަކު
ވެސް، ބަރަޒަޚުގެ ޙާލަތުގައި، ކަށްވަޅުގައި ތިޔަބައިމީހުން ނުތިބުމެވެ.304

ދަންނާށެވެ! އެ ދުވަހުން، ކާފިރުންނަށް ކުރިމަތިވާނޭ ނުރައްކާތެރިކަމާއި ބިރުވެރިކަމުގެ
ބޮޑުކަމުން، އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައިވާ އެންމެ ބުއްދި ރަނގަޅު، އެންމެ ވިސްނޭ
މީހުންނަށް ވެސް ބުނެވޭނީ ބަހާންވެރިއަ ކުރު ބަޔަކަށެވެ. ވީ އިރު، އާދައިގެ ވިސްނުން
ހުންނަ ކާފިރުންގެ ބާރު، އެ ދުވަހުން ހުންނާނީ ކުޑަ ކިހިނެއްކަން ބަލާށެވެ!

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا رَبِّى نَسْفًا ﴿١٠٥﴾
﴾105﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ފަރުބަދަތަކަށް ވެގެންދާނޭ
ގޮތާމެދު އިބަ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުން، އިބަ ރަސޫލާއާ ސުވާލުކުރެތެވެ. ވީމާ،
އެބައިމީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ!

303- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
304- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެ ދުވަހުން، ތިމަން ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ، އެ ފަރުބަދަތަށް ހިރިތަކުން އެ ތަކެތި
ފުށްސަވައިލައްވައި، ފުނޑުފުނޑުކުރައްވައި، ދެއްލާގެ ކަނޑިތަކެއް ފަދައިން
ލައްވައި، އެ ތަކެތި ވައިގެ ތެރެއަށް ބުރުއްސަވައިލައްވާނެތެވެ.[305]

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾

﴿106﴾ ދެން އެއަށްފަހު، ނުހަނު ހިފުލިޔާތަން ފުޅިހިފައި އޮތް، އެއްވެސް
އަޑިގުޑަސްކަމުން ނެތް ހަމަ މައިދާނެއްގެ ގޮތުގައި، އެ إِلٰهُ، އެ ބިން ދޫކޮށްލައްވާނެތެވެ.
ވުޖޫދުކު، އެއްވެސް ބިނާއެއް، އެއްވެސް ގަހެއް ގަނޑެއް އަދި ވިނައެއް ވެސް ނުވާ،
ނުހަނު ސާފު މައިދާނެއް ކަމުގައި، އެ ދުވަހުން އެ ބިން ވާނެތެވެ.[306]

لَّا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَآ أَمْتًا ﴿١٠٧﴾

﴿107﴾ އަދި އެއްވެސް ގުދުކަމެއް އަދި އަޑި ތިލަކަމެއް އުސްތިލަކަމެއް ވިޔަސް ނެތް،
ހަމަ ބިމެއް ކަމުގައި އެ ބިން ވާނެތެވެ. އެހެންކަމުން، ކިޔަނުވެ ކުރެ އަޑިގުޑަސްކަމެއް
އަދި ގުދުކަމެއް ވިޔަސް، އެ ބިމުކަން ތިބާއަށް ނުފެންނާނެތެވެ. އަދި އެއްވެސް
އެއްޗެއް އެ ބިމުގައި ފަޅިޔާތަން ތިބާއަށް ނުފެނުންނާނެ ފެއްޔެވެ. ވިޔާ، ތިބާއަށް
އެ ބިން ފެނުނީ، ފުރިން ހަމަހަމަކަން އޮތް ހުސް ބިމެއްގެ ގޮތުގައެވެ.[307]

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ ٱلدَّاعِىَ لَا عِوَجَ لَهُۥ ۖ وَخَشَعَتِ ٱلْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَٰنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

﴿108﴾ އެ ދުވަހުން، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން އަޑަސްވެގަންނާނީ، މަޙްޝަރުގެ
މައިދާނަށް އެއްވެވަން އަހައިލުމުންނަން ގޮވައިލައްވާ ފަރާތުގެ ގޮވައިލުއްވުމާ
ތަބާވާނެއެވެ.

305- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
306- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخ مُحَمَّد عَلِي الصَّابُونِي
307- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ވުމާއެކު، އެ އަޑާ ތަބާނުވެ، އެ ގޮވުމުން އެއްކިބާވެ ދުރަށް ދިޔުމަކީ އެއްވެސް މީހަކަށް
ކުރެވޭނޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި އެ ގޮވުމަށް އިޖާބަ ނުދީ ހުރެވިދާނޭ ތަނެއް،
އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ހަމަ އެކަކަށް ވެސް ނުކުޅެދެންނާނެއެވެ. އެހެނީ، އެ ގޮވުމަކީ،
މަޙްޝަރުގެ މައިދާނަށް އެއްވުމަށް އެންމެހައި ހޮލުޤުތަކުންނަށް ގޮވައިލެވޭ ބަޢުޘު ޞޫރު
ގޮވައިލެވުނުތަކެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވެ، އެންމެހައި
ހޮލުޤުތަކުންގެ އަޑުތައް ވާނީ މައިތިރިވެ ހިމޭންވެފައެވެ. ވީމާ، ފިޔަވަޅުތަކުގެ އަޑު
ކަހަލަ، މަޑު އަޑެއް ދެންވި މިބާއަކަށް ނުއިވޭނެއެވެ.308

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ وَرَضِىَ لَهُۥ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾

﴿109﴾ އަދި އެ ދުވަހުން، ޝަފާޢަތްތެރިޔާ މީހެއްގެ ޝަފާޢަތުން އެއްވެސް މީހަކަށް
ފައިދާއެއް އަދި މަންފާއެއް ވިޔަސް ކުރާނީ، ބަޔަކަށް ޚާއްޞަ ޝަފާޢަތްތެރިވުމުގެ
އިޛުނަ، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުން އެ މީހަކަށް ދެއްވައި، އެ މީހަކަށް ޚާއްޞަ
ޝަފާޢަތްތެރިވުމާ ރުހިވެވަޑައި، އޭނާގެ ދުނިޔޭގައި ބަހަށްޓަކައި (لَا إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ) މި ކަލިމަ
ކިޔައި، މަރުވުމުގެ ވަގުތާ ހަމައަށް ވެސް، އެ ކަލިމައިގެ މަތީގައި ސާބިތުވެ ހުރުމުގެ
ސަބަބުން، އެ إِلٰهُގެ ހަޟްރަތުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވުމުގެ ހުއްދަ އެ މީހަކަށް ދެއްވައި،
އެ މީހާގެ ބަހަށް، އެ إِلٰهُ ރުހިވަޑައިގެންނެވި މީހާ ކަމުގައި އެ މީހާ ވާނަމައެވެ.
ޝަފާޢަތްކުރެވޭނީއެވެ. އެ ފަދަ މީހުންނަކީ، ތެދުވެރި އިޚްލާޞްތެރި މުއުމިނުންނެވެ.309

ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވުން

ދަންނާށެވެ! ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި ވާނީ ޝަފާޢަތެއް، އެ إِلٰهُ
ހުއްދަދެއްވައިފިނަމަ، މިން ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަވެގެންނެވެ.

308- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
309- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ފުރަތަމަ ޝަރުޠަކީ، ޝަފާޢަތްތެރިވާ ފަރާތަކީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ފަރާތެއް ކަމުގައި ވުމެވެ.

ދެވަނަ ޝަރުޠަކީ، ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭ ފަރާތަކީ، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ރުހިވޮޑިގަންނަވާ ފަރާތެއް ކަމުގައި ވުމެވެ.

ތިންވަނަ ޝަރުޠަކީ، ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭ ފަރާތަށް ޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރިވުމުގެ އިޛުން، ޝަފާޢަތްތެރިވާ ފަރާތަށް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ދެއްވުމެވެ.

މާނައަކީ، މި ތިން ޝަރުޠު ފުރިހަމަވެގެން ނުވޭ، ކުޅަދާ ދަރަޖައިކަމަކަށް ވިޔަސް، ރަސޫލަކަށް ވިޔަސް، ނަބިއްޔަކަށް ވިޔަސް، އަދި އެ ނޫން ސާލިޙު އަޅަކަށް ވިޔަސް، ޤިޔާމަތު ދުވަހުން، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ހުއްދައަކާނުލައި އެއްވެސް މީހަކަށް ޓަކައި ޝަފާޢަތްތެރިވެވޭނެއެއް ނުވާނެއެވެ.

يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلۡمٗا ١١٠

﴿110﴾ ޚަލްޤުތަކުންގެ ކުރިމަތީގައިވާ ޤިޔާމަތު ދުވަހުގެ ކުރިމަތި ކަމަކާއި،
އެބައިމީހުންގެ ފަހަތުގައިވާ ދުނިޔޭގެ ކުރިމަތި ކަމެއް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެން
ވެއެވެ. މާނައަކީ، ޚަލްޤުތަކުންގެ ކަންތައްތަކުގެ ތަފްޞީލު، އެ إِلٰهަށް ފޮރުވި
ވަންހަނާވެގެންވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނެތެވެ. އަދި އެ إِلٰهُ ކުރެއްވި ކަންތައްތަކާއި
ކުރައްވާ ކަންތައްތަކާ އަދި ކުރައްވާނޭ ކަންތައްތަކާ ހަމައަކަށް، ޚަލްޤުތަކުންގެ
އިލްމުން ފަހަރެއްގައި ވެސް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ޛާތުފުޅާއި، އެ إِلٰهُ ގެ
އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކުގެ ޙަޤީޤަތް، އެބައިމީހުންގެ އިލްމުން
ނުއެނގޭނެއެވެ.

އެހެންއެކަމަކު، އެންމެހައި ޒުލްމުތަކުންނާއި، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ކަމެއް
ވަރައިތިރިވެގެން، އެ إِلٰهُގެ ބިރުވެތިވެ ވެއެވެ.[310]

وَعَنَتِ ٱلْوُجُوهُ لِلْحَيِّ ٱلْقَيُّومِ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾

﴿111﴾ الله ﷻ އީ، ފެށުމެއް އަދި ނިމުމެއް ވިޔަސް ނެތި، އަބަދުގެއަބަދަށް
ދިރިހުރިވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ. އަދި ކައުނުގެ ހުރިހައި ކަމެއް ތަދްބީރުކުރައްވައިގެން
ދާއިމަން ގާއިމުވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން،
އެންމެހައި ގާޔިރުތަކުންގެ މޫނުތައް ވާނީ، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުގައި ބިރުވެތިވެ
ނިކަމެތިވެގެންނެވެ.

އަދި އެންމެހައި ގާޔިރުތަކުން ތިބޭނީ އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި ނިކަމެތިކަމާއި
ނުކުޅެދުންތެރިކަން ފެނި، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުގައި ދެރަވެ އިސްތަރަނަގިހިފައެވެ.
އަދި ޝިރުކާއި ޒުލުމުގެ އަނިޔާވެރިކަން އުފުލައިގެން، އެ إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތަށް އަންނަ
ކޮންމެ މީހަކު ދަންނާނެވެ! ހަމަ، އެ މީހަކު، ނާކާމިޔާބުވެއްޖެ ކަން ކަށަވަރެވެ.

އެހެނީ، އެ ދުވަހު ކޮންމެ މީހަކު، އޭނާ ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، الله ﷻ އުފެއްދެވި ބައެއް
ވަޙްދޫދުން، އެ إِلٰهާ އެއްވަރުކުރުން، އެ ތަކާޔި، އެ إِلٰهާ ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރުން،
އަދިއެހެން ނަފްސަކަށް އަނިޔާވެރިވުމުގެ ސަބަބުން، އާޚިރަތުގައި ގެއްލުމާއި ހަލާކުއްތުރި
ލިބޭނެވެ.[311]

وَمَن يَعْمَلْ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

310– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

311– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿112﴾ އަދި އެ މީހަކުގެ ވެރި ރަބّުގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކުރާ ޞާލިޙުކަން
އީމާންވެރިއަކު، ހެޔޮ ޢަމަލުތަކެއްކުރާ މީހާ ބިރުނުގަންނާނެތެވެ! ފަހެ، އެ މީހާ ނުލިބޭ ނުބައި
ބަދަލެއް އޭނާގެ ބަދަލުގެ ގޮތުން އިތުރުވެ، އޭނާގެ ޙައްޤަކުން އަނިޔާއެއް ވެވިދާނެ
ކަމުގެ ބިރެއް އޭނާއަކަށް ނުވެތެވެ. އަދި އޭނާ ކޮށްފައިވާ ހެޔޮ ބަދަލުގެ ތެރެއިން
އެއްވެސް ބަދަލެއް އުނިވެ، އޭނާއަށް ލިބެންވާ ޘަވާބުން ބަޔެއް އުނިވެދާނޭ ކަމުގެ
ބިރެއް ވެސް އޭނާއަކަށް ނުވެތެވެ.[312]

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلۡنَٰهُ قُرۡءَانًا عَرَبِيّٗا وَصَرَّفۡنَا فِيهِ مِنَ ٱلۡوَعِيدِ لَعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ أَوۡ يُحۡدِثُ لَهُمۡ ذِكۡرٗا ﴿١١٣﴾

﴿113﴾ އަދި ހެޔޮ ބަދަލުކުރުމާއިގެން، އީމާންކަމުގެ އަހުލުވެރިން ތަރުޣީބުކުރުމަށްޓަކައި
އަދި އެ ކަލަން އުބައިދީއުނުން ހިތްވަރުދޭފަދަ އާޔަތްތައް، އެ ޤުރުއާނުގައި
މިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވީމެވެ.

އަދި ކާފިރުކަން މަތީގައި ދެމިތިބޭ، އުނގުޅުމަތްތަކާއި ފާފަތަކަށް ހަރަކާތްތެރިވެ، މިމަން إِلٰهُ
ޤުރުއާނުގެ ނަޞޭޙަތް ދެއްވުމުން ދުނިޔޭގެ ޢަޛާބު ތިމާއަށް ދުނިޔޭގައި ލިބިދާނޭކަމަށް
އިންޒާރުދެއްވުމަށް ޓަކައި ހުރިހާ ބަޔާންތައް، އަވަހަށް ފާހަގަވާގޮތަށް، ހިތްވަރުދޭފަދަ
އިންޛާރުދެއްވުމަށްޓަކައި ބިރުވެރިކަމުދެއްވާ އާޔަތްތައް ވެސް، އެ ޤުރުއާނުގައި
މިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވީމެވެ.

އަދި ގިނަގުނަ އަޅުއިކަމުން ދުރުވެދިޔުމަށް ބަރަކާތެރިކަމާއި، އިސްލާމީ އުސޫލުތަކުގެ
މިނަގެ ބަރަކަތް ކޮންސޮލިޑޭޓުކުރާ އާޔަތްތައް ވެސް، މިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވީމެވެ.

އަދި ހަމަ އެ ފަދައިންގެ، އެ ޤުރްއާންގައިވާ ފަދަ އެންމެ އާޔަތްތައް ވެސް ގެނައުމަށް،
އެންމެހައި އިންސީންނާއި ޖިންނީން ނުކުތެދުންތެރިކުރުވަނިވި އުސޫލުތަކުން،
ނުހަނު ފުރިހަމަ ޢަރަބި ބަހުން އުޅުނި އެކުލެވިފައިވާ ފޮތެއްގެ ގޮތުގައި، މިމަން إِلٰهُ،
އެ ޤުރްއާން ބާވައިލައްވީމެވެ.

އަދި ކާފިރުމަކުންނާއި އުރުދުންތެރިވުމުން ދުރުވުމަށް ޙަޛަރުގެ ވާހަކައިން، މިމަން إِلٰهُ
ބާވައިލައްވި ވައީދުގެ ބަސްފުޅުތައް، ތަކުރާރު ގޮތްގޮތަށް، ތަކުރާރު އިބާރާތްތަކުން،
ނުހަނު ތަފްސީލުކޮށް، އެ ޤުރްއާންގައި، މިމަން إِلٰهُ ބަޔާންކުރެއްވީމެވެ. އެއީ،
އެ ބަސްފުޅުތަކާމެދު އެބައިމީހުން ވިސްނައި ތަޤުވާވެރިވުމަށެވެ.

އަދި ކުޅުދުވެރިކަމާއި އެ ނޫން އެންމެހައި އުނިކަމުތަކުން ދުރުވެ
ޙައްޤު ބާދިޝާހު، މިމަން إِلٰهُ ހަމަ މާތްވެގެންވެއެވެ.
...

أَ ޤުރްއާން ...

فَتَعَالَى ٱللَّهُ ٱلۡمَلِكُ ٱلۡحَقُّۗ وَلَا تَعۡجَلۡ بِٱلۡقُرۡءَانِ مِن قَبۡلِ أَن يُقۡضَىٰٓ إِلَيۡكَ وَحۡيُهُۥۖ
وَقُل رَّبِّ زِدۡنِي عِلۡمٗا ﴿١١٤﴾

313– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿114﴾ ފަހެ، اللهُ ﷻ މާތްވެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ. اللهُ ﷻ އީ، ހުރިހައި އެއްޗަކާއި
ހުރިހައި ކަމެއްގެ ވެރި، ރަސްވަންތަ إِلٰهެވެ. ގަދަފަދަ ޖައްބާރު އަނިޔާވެރި ވެރިންނާއި
އެންމެހައި ސުލްޠާނުން ވެސް، އެ إِلٰهގެ ކަނޑައެޅުންވަންތަކަމާއި ބާރުވެރިވަންތަކަމުގެ
ދަށުގައެވެ. އެ إِلٰهު އިޚްތިޔާރުކުރައްވާ ގޮތަކަށް ކަންތައް ހިނގައި ކަމެއް ކުރައްވައެވެ.
اللهُ ﷻ އީ، ޙައްޤުވަންތަ إِلٰهެވެ. އެ إِلٰهގެ ބަސްފުޅުތަކުން އަދިސިފައިވާ ވަޢުދުގެ
ބަސްފުޅުތަކާއި، ވަޢީދުގެ ބަސްފުޅުތަކާއި، އެ ތިން އެންމެހައި ޙަޤީޤީ ކަންތަކެވެ، ހަމަ
މުޅިން ވެސް ޙައްޤު ތެދެވެ. ސުބްޙާނަހޫވެ! އެ إِلٰهު ވަނީ، ހުރިހައި އައިބުތަކާއި
އުނިސިފަތްތަކުން ހުސްތާހިރުވެ، މަތިވެރިވެވޮޑިގެންނެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! اللهُ ﷻ ގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކާއިގެން، އިބަ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް
جِبْرِيلُ عليه السلام ވަޑައިގަންނަވައި، އެ ތަހަރަދު އެ ގެންނެވި ވަޙީ ބަސްފުޅުތައް
އިބަ ރަސޫލާއަށް އިއްވަވައިދެއްވައި، އެ ވަޙީ ބަސްފުޅުތައް، އިބަ ރަސޫލާގެ ދުއްކަން
ގާވައިދަށްވައި ނިމުމުގެ ކުރިން، އެ ޤުރުއާން ކިޔަވައިވިދާޅުވުމަށް، އިބަ ރަސޫލާ
އަވަސްވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ!

އަދި ކިޔުއްވާ! އެ ތަހަރަދު جِبْرِيلُ عليه السلام އެ ގެންނެވި ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކާއި،
އިބަ ރަސޫލާއަށް އިއްވަވައިދެއްވައި، ނިމިވަޑައިގެންނެވުމަށް ދާންދެން،
އިބަ ރަސޫލާ ހަނުހުންނަވާށެވެ. އަދި ވިދާޅުވާށެވެ! އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަބّއެވެ!
އިބަ إِلٰهގެ ޙަޟްރަތުން، މި އަޅާއަށް ދަސްކޮށްދެއްވި ޢިލްމުގެ ތެރެއަށް އިތުރުކޮށްދެއްވާން
އިތުރުކޮށްދެއްވާނދޭވެ! މި ދުޢާއިން ވިދާޅުވެ، ގޮވާލައްވައިން ދުޢާކުރައްވާށެވެ![314]

314– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވާށެވެ! رَسُولُ اللهِ ﷺ ވެވަޑައިގެންނެވި، ފައިދާކުރަނިވި ޢިލްމުދެއްވުން އެދިވަޑައިގެން ދުޢާކުރައްވައި، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި ގިނަގިނައިން ދަންނަވާ ރަސޫލާ ކަމުގައެވެ. ވުމާއެކު، އަންނަނިވި ދުޢާފުޅުގައި، އެ ކަލަ ޢިލްމުއް ދެއްވުން އެދިވަޑައިގެން، ޙަދީޘް ރަސޫލާ ކުރެއްވި ދުޢާފުޅުކަމެވެ.

«اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي، وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي، وَزِدْنِي عِلْمًا»[315] މާނައީ: "އޭ اللهއެވެ! ތިބާ إِلٰهُ ވީ ކަލާކަން އުނގަންނަވައިދެއްވައިފައިވާ ޢިލްމުން، ވީ ކަލާކަން ފައިދާކުރައްވައިދެއްވާނދޭވެ! އަދި އެ ޢިލްމުތަކުން ވީ ކަލާކަން ފައިދާ ކުރަނިވި ޢިލްމު ވީ ކަލާކަން އުނގަންނަވައި ދެއްވައިދެއްވާނދޭވެ! އަދި ވީ ކަލާކަން ދެއްވާ ޢިލްމު އިތުރުކޮށްދެއްވައިދެއްވާނދޭވެ!"

އަދި ދަންނަވާށެވެ! ކަށް ޢިލްމު ރަސޫލާގެ އަރިހަށް ވަޙީއައިގެން ވަޑައިގެންނެވައި، އެ ރަސޫލާއަށް، جِبْرِيلُ عليه السلام ވަޙީ އިއްވަވައިދެއްވާ ވަގުތު، އެ ވަޙީފުޅު އަވަހަށް ކިޔަވައިގަތުމަށް ބަލައި، އެ ކަމާއިމެދު އުނދަގޫވެ، ކިޔަވައިވިދާޅުވާ ކަމަށް ބަލައި، އެ ކަން އެ ގޮތަށް ނުކުރައްވައި، އެ ތަކުރާރު އެ ގެންނެވި ވަޙީ ބަސްފުޅުތައް އިއްވަވައިދެއްވައި، جِبْرِيلُ عليه السلام ނިމިވަޑައިގެންނެވުމުން ފަހުން ހަނދުމަފުޅުކުރައްވަން، اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލާއަށް، މި އާޔަތުގައި، އެ إِلٰهُ އަންގަވަމުންނެވެ.[316]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

الْحَسَنُ الْبَصْرِي رحمه الله ވިދާޅުވިއެވެ. "ކޮންމެވެސް މީހަކު އޭނާގެ އަނބިމީހާގެ ގައިގައި ތެޅިއެވެ. ދެން، ކަށް ޢިލްމު ރަސޫލާގެ އަރިހަށް އެ އަންހެން މީހާ ދިޔައެވެ.

315- رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ: بِرَقم: 3599 وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِي

316- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

އަދި އާންމުގެ ދިރިއުޅުމާ ބެހޭ ގޮތުން ސުވާލުކުރުންނަވައި، އާންމުގެ ހިތްޕުޅުން
ތިބޭބޭރިފުޅުވަން އެދި ދަންނަވައެވެ. ދަން، އެ ދުވަހުގެ ދުވުދުވަހު ޢާއިޝާ
ތިބޭބޭ ކަމުގައި ވިދާޅުވެ، رَسُولُ اللهِ ﷺ ބުނުއްވުނުކުރެއްވިއެވެ.

ދަންނަވަން، އެ ކަމާ ގުޅޭގޮތުން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ. ދަން އެއަށްފަހު، ފިރިހެނާ
ބެހޭ ގޮތުން އަނބިން ހުރަހަށް މަސައްކަތްކުރުމުގައި ބުނުއްވުނުކަމެއްވެސް، رَسُولُ اللهِ ﷺ
ހުއްޓުވައިލެއްވިއެވެ. އޭރު، ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾[317] މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވައިފުމަށް
ގެންދެވުނެވެ.[318]"

وَلَقَدْ عَهِدْنَآ إِلَىٰٓ ءَادَمَ مِن قَبْلُ فَنَسِىَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُۥ عَزْمًا ﴿١١٥﴾

﴿115﴾ ހަމަކަށަވަރުން ކުރީގެ ޒަމާނުގައި ވަޙީ ބާވައިލެއްވީ ކޮންމެ ފަހަރަކުވެސް،
އެ ފަހަރަކު އެ ބާވައިލެއްވީ ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކެއް ބާވައިލެއްވުމަށް ނިމުމުގެ ކުރިން،
އެ އާޔަތްތައް ކިޔަވައިދީ ދަސްކޮށްދެއްވުމަށް، އިބަ ތަސައްވުރު އަވަސްވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ!
މި ފަހަރުން، އިބަ ތަސައްވުރުއަށް އަންގަވައި، އިބަ ތަސައްވުރު ގެ ހިތްޕުޅުން، ތިމަން إِلٰهُ
ބަޔާންކޮށްދެއްވާނަމެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މީގެ ކުރިން، ތިމަން إِلٰهُ ވަނީ، ސުވަރުގޭގެ ވިހަގަހަކުން
ކެއުމުން ދުރުވުމަށް، آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَام އަށް އަމުރުކުރައްވައި، އެ ނަޞޭޙަތާގެ ހިތްޕުޅުން
ބަޔާންކޮށްދެއްވަވައިގެންނެވެ. އަދި އެ މަސްލަހަތުވެސް ގަދަން ކުރިއަށްގެންގޮސް ނަމަ
ވާނެ ގޮތެއް އެ ކަމުގެ ނަތީޖާއެއް ކޮބައިކަން ވެސް، آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَام އަށް، ތިމަން إِلٰهُ،
ބަޔާންކޮށްދެއްވީމެވެ. ނަމަވެސް، آدَمُ عَلَيْهِ السَّلَام އެ ބަސްފުޅު ހަނދުމަފުޅުނެތުނެވެ.

317– سُورَةُ النِّساءِ : 34
318– اَلدُّرُّ الْمَنْثُورُ لِلإِمَامِ جَلَالِ الدِّينِ السُّيُوطِي

އަދި އެ ގަހަކުން ތަބީއްކުރެއްވުމުން، ތިމަން إِلٰهُ މަނާކުރެއްވި ގަހުން، آدَمُ عليه السلام ތަބީއްކުރެއްވިއެވެ. އަދި، آدَمُ عليه السلام ގެ ކިބައިން، ތިމަން إِلٰهُ އެ ހިއްޖުވި ބަރުދުނާރަވަރަން ރައްކާތެރިވެވަޑައިގަތުމުގެ އެއްވެސް ޢަޒުމެއް އަދި ސާބިތުކަމެއް އަދި ކެތްތެރިކަމެއް ވިޔަސް، آدَمُ عليه السلام ގެ ކިބައިން، ތިމަން إِلٰهُ ފެނިވަޑައެއްނުގަންނަވައެވެ.[319]

وَإِذۡ قُلۡنَا لِلۡمَلَٰٓئِكَةِ ٱسۡجُدُواْ لِأٓدَمَ فَسَجَدُوٓاْ إِلَّآ إِبۡلِيسَ أَبَىٰ ١١٦

﴾116﴿ އެ ބަސްފުޅާއެވެ! އިޙްތިރާމުގެ ގޮތުން، آدَمُ عليه السلام އަށް ސަޖިދަކުރުމަށް އަމުރުކުރެއްވުމުން، މަލާއިކަތުންނަށް ތިމަން إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ވަގުތު ކަންހިނގި ގޮތް، އިބު ބަސްފުޅާ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! ދެން، އެ ވަގުތު، އެ މަލާއިކަތުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ވިދާޅުވީމެވެ. މިހާ މަލާއިކަތުން، آدَمُ عليه السلام އަށް ސަޖިދަކުރައްވާށެވެ! ދެން ހުރި، އެ އަމުރަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެން، އެންމެހައި މަލާއިކަތުން، آدَمُ عليه السلام އަށް ސަޖިދަކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް، ޖިންނީންގެ ތެރެއިން ވުޖޫދުވި ވެސް، މަލާއިކަތުންގެ ތެރޭގައި އުޅެމުންދިޔަ އިބްލީސް، އެ އަމުރަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެ، آدَمُ عليه السلام އަށް ސަޖިދަކުރުން މަނާވެގަތެވެ.[320]

ދަންނާށެވެ! آدَمُ عليه السلام އަށް ސަޖިދަކުރުމަށް، މަލާއިކަތުންނަށް، اللهُ سبحانه وتعالى އަމުރުކުރެއްވީ ވެސް، ކިއްލި ދުރާގެ ހަމަ ޝަރުޢުގައި ބާއްވަން ކަމަށް ކަމެއް ވެއެވެ. އެއީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުން، އެ إِلٰهُ ސަޖިދަކުރުމުގައި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ތަނަވަސްކަމުގެ މުޅިއަކުން، އެ إِلٰهُ އަޅުކަންކުރުމުގައި އުސްގަންނަވައިދެއްވުމަށް ޓަކައެވެ.

319- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
320- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އިބިލީހަކީ، آدَمُ عليه السلام ށާއި، އެ ޙައްވާގެ ދަރިފަސްކޮޅުން އަށްނަގައި
ބަދަލަށް ޖަލައި ހުރި ބައްޓަންވެގެންވާ ޢަދުއްވެއް ކަން އެބައިމީހުންނަށް
ހަނދާންކޮށްދެއްވުމަށް ބަޔާކުރެވެ.[321]

فَقُلْنَا يَـٰٓـَٔادَمُ إِنَّ هَـٰذَا عَدُوٌّ لَّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ ٱلْجَنَّةِ فَتَشْقَىٰٓ ﴿١١٧﴾

﴿117﴾ ދެންތިމަން، آدَمُ عليه السلام އަށް، ތިމަން إِلٰهُ ވަޙީކުރެއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
މިހަރަ އިބިލީހަކީ ތިބާއާއި ތިބާގެ އަނބިކަނބަލުންގެ ދުޝްމަނެއްކަމުގައެވެ. ވީމާ،
ތިބާ ދެމަފިރިކަނބަލުން އިބިލީހާމެދު ހުޝިޔާރުވެ ވިސްނައިވަޑައިގެންތިއްބަވާށެވެ!
އަދި ތިބާ ދެމަފިރިކަނބަލުން، ތިމަން إِلٰهُ އަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެގެން، އިބިލީހަށް ކިޔަމަންތެރި
ވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ! އަދި އިބިލީސް އަކީ ކިޔާ މަސައްކަތަކީ، ތިބާ ދެމަފިރިކަނބަލުން
ސުވަރުގެއިން ނެރުމައި، ތިބާ ދެމަފިރިކަނބަލުން އަބާއްޖަވެރިކުރުވުމަ ނުރައްކާވާހުއްޓެވެ!

އެހެނީ، އިބިލީހުގެ އަމުރަށް ތިބާ ދެމަފިރިކަނބަލުން ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެންފި ނަމަ،
ސުވަރުގެއިން ބޭރުވެވަޑައިގަތުމަށް، ތިބާ ދެމަފިރިކަނބަލުންނަށް ޖެހިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.
އަދި ދުނިޔޭގެ އުނދަގޫތަކާއި ދަތިތަކާ ކުރިމަތިލުމުގެ ފުރުޞަތުވާން ވެސް، ތިބާ ދެމަފިރިކަނބަލުންނަށް
ޖެހިވަޑައިގަންނަވާނޭ ދެއެވެ.[322]

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾

﴿118﴾ އޭ آدَمُ عليه السلام އެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އެއްވެސް ކަހަލަ ބަނޑުހައިހޫނުވުމެއް،
އެ ސުވަރުގޭގައި ތިބާއަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި އޮރިޔާން ބަރަހަނާވުމެއް ޖެހިވަޑައިގަތުމެއް،
އެ ސުވަރުގޭގައި ތިބާއަކަށް ނުވާނެ ވާދެއެވެ.

321- حَاشِيَةُ الصَّاوِي عَلَى الجَلَالَيْنِ

322- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެނީ، ތިބާ ތިޔަ ހުންނަނީ ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ނިޢުމަތުގައެވެ. ސުވަރުގެއަކީ،
އެ ތަނުގައި ތިބާ ބަނޑުހައިހާކަށް މަސައްކަތްކުރަން ޖެހޭ އަދި ވަރުބަލިވާކަށް ލިބޭ ތަނެއް ނޫނެވެ.
ވީމާ، އެ ތަނުގައިވާ ހުރިހާ ކާބޯތަކެތިން ފައިދާކުރުމަށްޓަކައިގެން، އެ ތަނުގެ އަގު ވަރު
އުނގުރާފުން ބިރަށްޓަރިވެވޭއިރުން އެ ތަނުގައި އުޅުއްވާށެވެ![323]

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَؤُا۟ فِيهَا وَلَا تَضْحَىٰ ﴿١١٩﴾

﴿119﴾ އޭ آدمُ عليه السلام އެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މި ސުވަރުގޭގައި ކަރުހިއްކުމެއް،
ހިތްހަމަޖެހުމާއި ހިނދުކޮޅުގައި އަދި އަވީގެ ހޫނުކަމެއް ވިޔަސް ތިބާއަކަށް ނުވެއެވެ.
އެހެނީ، ތިބާ ތިޔަ ހުންނަނީ ހިޔޮއްޔާއި ދޮންކަނޑުއާއި ނުވާ ނިޢުމަތުގައެވެ. އަދި
އެ ތަނަކީ، ހޫނުގަދަވާ ތަނެއް ނޫނެވެ. އަދި އެ ތަނުގައި ތިބާ ބަރަހަނާވާ ކަހަލަ
ތަނެއް ވެސް ނޫނެވެ.

فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ ٱلشَّيْطَٰنُ قَالَ يَٰٓـَٔادَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ ٱلْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَىٰ ﴿١٢٠﴾

﴿120﴾ ފަހެ، آدمُ عليه السلام އަށް ވަސްވާސްދިނީ ޝައިޠާނާ ދެންނެވިއެވެ. އޭ آدمُ އެވެ.
ދެވިހުންނެވުމަށް ގަސް ކަމުގައިވާ، ﴿شَجَرَةُ الْخُلْدِ﴾ ތިބާއަށް އަންގަވައިދޭން ތިޔަބޭފުޅާއަށް؟
ފަހެ، އެ ގަހުން ތިބާ ދާއިމީކޮށްދިވައިފި ނަމަ، ދުވަހަކު ވެސް އަވަހާރަވެވުމެއް ނެތި،
އަބަދުގައި އަބަދަށް ތިބާއަށް ދިރިދެވިހުންނެވިދާނެއެވެ. އަދި ދުވަހަކު ވެސް ނިމުމެއް ނުވާ
ވެރިކަމާއި ރަސްކަން ތިބާއަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.[324]

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْءَٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ ٱلْجَنَّةِ ۚ
وَعَصَىٰٓ ءَادَمُ رَبَّهُۥ فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾

323- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
324- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿121﴾ ފަހެ، އެ ދެބޭކަލުން ތަރީއްކުޅުއްވުން، آدَمُ عليه السلام ގެ ދެކަނބަލުންނަށް
މަނާކުރުއްވުން ގަހުން އެ ދެކަނބަލުން ތަރީއްކުޅުއްވިއެވެ. ދެން ހަމަ އެ ހިނދުން،
އޭގެ ކުރީގައި ނިވައިވެފައިހުރި އެ ދެކަނބަލުންގެ ޢައުރަ އެ ދެކަނބަލުންނަށް
ކަށްފުވެ ފާޅުވިއެވެ. އަދި ސުވަރުގޭގެ ގަސްތަކުން ފަތްތައް ބިންނަވައިގެން،
އެ ފަތްތަކުން އެ ދެކަނބަލުންގެ ޢައުރަ ނިވައިކުރައްވާން އެ ދެކަނބަލުން
ފެށުއްވިއެވެ.

ފަހެ، އެ ދެބޭކަލުން ތަރީއްކުޅުއްވުން މަނާކުރުއްވުން ގަހުން ތަރީއްކުޅުއްވައި، آدَمُ عليه السلام ގެ ވެރި ربُّ ގެ އަމުރުފުޅާ ޚިލާފުވެވަޑައިގެންނެވުމުގެ ސަބަބުން، آدَمُ عليه السلام ކުށްވެރިވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި، آدَمُ عليه السلام ގެ މަގުސަދު ހާސިލުނުވެ، ސީދާ މަގުން ނެއްޓިވަޑައިގަތެވެ.[325]

ثُمَّ ٱجۡتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَتَابَ عَلَيۡهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾

﴿122﴾ އެއަށްފަހު، آدَمُ عليه السلام ގެ ވެރި ربُّ ގެ ބަސްފުޅުން، آدَمُ عليه السلام ހޮއްވައި
ޚިޔާރުކުރުއްވިއެވެ. އަދި، އެ إِلٰه ގެ ބަސްފުޅަށް ތައުބާކުރައްވައި ގަބޫލުކުރައްވައި،
آدَمُ عليه السلام ގެ ތައުބާ ގަބޫލުކުރެއްވުމެވެ.

ދެން، އެ إِلٰه ގެ ބަސްފުޅަށް، آدَمُ عليه السلام ތައުބާވެވަޑައިގެން މާފަށް އެދިވަޑައިގަތުމުން، آدَمُ عليه السلام ގެ މައްޗަށް ތައުބާ ލައްވައި، އެ ތައުބާ ގަބޫލުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ސީދާމަގަށް މަގު ދައްކަވައި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤުދެއްވައި، ތެދުމަގަށް އިރުޝާދުދެއްވިއެވެ.[326]

325– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

326– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

قَالَ ٱهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًۢا ۖ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّى هُدًى فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَاىَ
فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾

﴿123﴾ އަދި، آدمُ عليه السلام ގެ ދަރިކަލުންނަށް، الله ﷻ އަންގަވައިފިއެވެ. ޝައިޠާނާއާ އެކު
ތިޔަ ދަރިކަލުން ވެސް ސުވަރުގެއިން ނުކުމެވަޑައިގެން ބިމަށް ފައިބައިވަޑައިގަންނަވާށެވެ!
އަދި، ތިޔަ ދަރިކަލުންނާއި ޝައިޠާނާއި ބަދުއަދުވެރިން ކަމުގައިވާ ބަޔަކުގައެވެ.
އެހެންކަމުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ރަސޫލުން، ރަސޫލުން ފޮނުއްވައި ފޮތްތައް ބާވައިލައްވައި،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޙައްޤު ހިދާޔަތުގެ ތެދުމަގު އަންނަހުއްޓެވެ.

ފަހެ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ރަސޫލުންގެ ތެދުމަގު އަދުރުން، އެ މަގަށް ތަބާވެއްޖެ މީހާ
ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ދުނިޔެތެރޭގައި އެ މީހާ މަގުފުރެދިގެންނެއް ނުދާނެއެވެ. އަދި
އާޚިރަތުގެ އަޒާބުން ހުރަހެއް، ގެއްލި ހަލާކުވެގެންދާ އަޒާބުތަކެއްގެ ތެރެއަކު ވެސް،
އެ މީހާ ނުވާ ވާނޭ ގޮތެވެ.[327]

ދަންނާށެވެ! ابْنُ عَبَّاس رضي الله عنهما ވިދާޅުވިއެވެ. ގުރުއާން ކިޔަވައި، އެ ތަކުގައި ވާގޮތަށް
ޢަމަލުކުރާ މީހާ، ދުނިޔެ މަތީގައި މަގުފުރެދި ގެއްލިއްޖެގޮތުން ރައްކާ ކަން، الله ﷻ
ކަށަވަރުކޮށްދެއްވައިފައި ވެއެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައި ދުވަހުން، އެ ފަހަރު މީހާ އަޒާބުގެ ތެރެއިން ރައްކާ
ކަން ވެސް، އެ إِلٰهُ ކަށަވަރުކޮށްދެއްވައިފައި ވެއެވެ. މި ފަރުމާން ވިދާޅުވީމަ ފަހު،
މި އާޔަތް ކިޔަވައިދެއްވިއެވެ.[328]

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾

327– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
328– الجامعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

﴿124﴾ އަދި، ތިމަން إلٰهُގެ ކަލާމުފުޅު ޒިކުރީ ފުރުޤާނަށް ފުރަގަސްދީ، ތިމަން إلٰهُ
ފޮނުއްވި ދީނުން މޫނު އަނބުރައިލައި، ތިމަން إلٰهُއަށް ޝިރްކުކުރުމުންނާއި، ތިމަން إلٰهُގެ
ވަޙީން ހަނދުމަކުރުމުން އެއްކިބާވެއްޖެ ކޮންމެ މީހަކު ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން،
ފައިސާއާއި، މުދަލާއި، އާރާއިބާތު އެ މީހަކަށް ލިބުނު ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ރިވެތި މޮޅު
ތޫމާން ދަރި، މީހުން ކާބޯތަކާއި ހަވާލުތަކާއި ދިރިއުޅުން ކަމުގައި ވިޔަސް،
ދުނިޔޭގައި އެ މީހަކަށްހުރި ދަތިދަތިކަމާއި، އުދަނގޫކަމާއި، ހިތްހަމަނުޖެހޭ ދިރިއުޅުމެކެވެ.

އަދި އެ ފަދަ ކޮންމެ މީހަކަށް ކަށްވަޅުގެ ބައްދައި ވެސް ނުހަނު ބިރުވެރި ބައްދައެކެވެ.
އެހެނީ، ކަށްވަޅުގައި އެ ފަދަ މީހާ އޮންނައިރު، އެ މީހާގެ ކަށިތައް،
އެއްކަށިގަނޑު އަނެއްކަށިގަނޑުގެ ތެރެއަށް ވަދެއްޖައުމަށް ދާންދެން ހަނިކުރެއްވި
ކަށްވަޅު ނުތަނަވަސް ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ތިމަން إلٰهُ، އެ ފަދަ މީހާ،
މަޙްޝަރުކުރައްވާނީ ލޯކަން ނުފެންނަ ކަނު މީހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އެ ދުވަހުން،
الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ދައްކާނެ އެއްވެސް ހުއްޖަތެއް، އެ މީހާއަކަށް ނުވާނޭ ގޮތަށެވެ.[329]

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرۡتَنِيٓ أَعۡمَىٰ وَقَدۡ كُنتُ بَصِيرٗا ١٢٥

﴿125﴾ ޒިކުރީ ފުރުޤާނަށް މޫނު އަނބުރައިލައި، الله ﷻ ގެ ވަޙީން ހަނދުމާކޮށް
ދިރިއުޅުމުން އެއްކިބާވެއްޖެ މީހާ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި
ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަޅުގެ ވެރި ربّއެވެ! ކަނު މީހެއްގެ ގޮތުގައި މި އަޅާ
މަޙްޝަރުކުރެއްވީ ކީއްވެގޮސްތޯއެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު މި އަޅާގެ
ލޯތައް ފެންނަ މީހަކު ކަމުގައެވެ.[330]

329– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
330– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتۡكَ ءَايَٰتُنَا فَنَسِيتَهَاۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلۡيَوۡمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾

(126) އެ މީހާއަށް، الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. ހަމަ އެ ގޮތަށިންނެވެ،
ތިމަން إِلٰهُ ގެ ރަސޫލުންތަކުން ބާވައިލެއްވުން، ޔަޤީނީ ދެއްކުމާއިގެ އާޔަތްތަކަށް، ކަލޭ
ދުނިޔޭގައި އުޅުނިރު ކަލޭއާ ހަމައަށް އައެވެ. ނަމަވެސް، އެ އާޔަތްތައް އައުމުން،
އެ އާޔަތްތަކުން ދުރުން އަނބުރާލައި، އެ އާޔަތްތަކަށް ފުރަގަސްދީ، ކަލޭ އެ އާޔަތްތައް
ހަނދާންނެތްތެރިވީއެވެ. އަދި ކިއުޅޭތަ! އެ އާޔަތްތައް ދޫކޮށް ހިސާބުދުވަހު
މިއަދު ކަލޭގައި ކަލޭ ވިމުއެވެ. ވީމާ، އެ އާޔަތްތައް ކަލޭ ހަނދާންނެތިކުރިތީ
ގޮތުން، މިއަދު ކަލޭގެ މަތިން ހަނދުމަ ނެތްތަވައިލެވި، الله ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން، ކަލޭ
މަޙްރޫމްކަމާކުރަވާނެއެވެ. ދުނިޔޭގައި އުޅުނިރު، ކަލޭ އެ އާޔަތްތައް ދޫކޮށްލި ގޮތަށިން،
މިއަދު ކަލޭ ދޫކޮށްލެވޭނެ ނަރަކައިގެ ހުންގަދަ އަޒާބުގެ ތެރެއަށެވެ.331

وَكَذَٰلِكَ نَجۡزِي مَنۡ أَسۡرَفَ وَلَمۡ يُؤۡمِنۢ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦۚ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبۡقَىٰٓ ﴿١٢٧﴾

(127) އަދި، الله ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކާ ދެކޮޅު ނިކަމެތިކަމަށްތެރިވެ، ގޯނާކުރާދޭއި
ހައްދުފަހަނަޅައި ގޮސް، ހަވާސާތަކެއްގެ އެދުންތަކާ އަހަރެމެން ތަބާވެ، ތަބާވީތީ،
އަދި ނަފްސުން އަނގާވެރިވެ، ރައްޔަތު ފެނި ربُّ ގެ ރަސޫލުންނަށް ބާވައިލެއްވުން
ޔަޤީނީ ދެއްކުންތަކާ އާޔަތްތަކަށް އީމާންނުވި މީހަކަށް، ދުނިޔޭގައި ވެސް އަދި
ކަށްވަޅުގައި ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ، ސަޒާދެއްވާނީ އިސްވެދިޔަ އާޔަތުގައި ބަޔާންވެދިޔަ
ގޮތަށިންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އާޚިރަތުގައި އެ މީހަކަށް ދެއްވާނެ އަޒާބު، ވަރަށް
ބޮޑުވެގެން ވާ ގަދަފަދަވާނެއެވެ. އަދި އެ އަޒާބު ދެމިހުރުން ވާ ބާޤީވާނެ ދާއިމެވެ.

331- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ދެރެންކަމުން، ކިޔަންވޭ ކުރޭ ވެރިކަންކުރެވުނު ވިޔަސް، އެ ބަލާބަލަން ނާސްނާސްނެތެވެ.332

أَفَلَمۡ يَهۡدِ لَهُمۡ كَمۡ أَهۡلَكۡنَا قَبۡلَهُم مِّنَ ٱلۡقُرُونِ يَمۡشُونَ فِي مَسَٰكِنِهِمۡۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ
لِّأُوْلِي ٱلنُّهَىٰ ١٢٨

﴿128﴾ ދަން، މައްކާގެ މުޝްރިކުންނަށްވުރެން ކުރިން އުޅުނު އުމަތްއުމަތް
ގައުމުތަކުގެ މީހުން ވަނީ، އަޒާބުދީހުންގެ މައްކަން، މިމަން إِلَٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނަށް
ހަލާކުވާ ނުކިޔަމަންތެރިވި ކަން، މައްކާގެ މުޝްރިކުންނަށް އެނގިގެން ނުވޭތޯއެވެ؟
ދެން އެ ގައުމުތަކުން ހަލާކުވާ ނުކިޔަމަންތެރިވި، އަޒާބުދީހުންގެ ގޮތަށް، މިމަން إِلَٰهُ
ފޮނުއްވި ރަސޫލުންގެ ދަޢުވަތު ދޫކޮށްލާން، މިމަން إِلَٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް އުރެދި
ނުކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ސަބަބުން ކަން ފެނޭ، މައްކާގެ މުޝްރިކުންނަށް އެނގިގެން
ނުވޭތޯއެވެ؟

ދެން ހަލާކުވިއިރު އުޅުއްވީމާއި މީހުންގެ ގެތިގެދޮރު ބަލާބަލައި، މައްކާގެ
މުޝްރިކުން ހިނގާބިނގައި އުޅޭ، އެ ބަލާބަލައި ފެނުމުގައި ގޮތް އަޒާބުދީހުންނަށް
ފެންނައިރު ފެނޭ، އެ ކަންކަމުން އަޒާބުދީހުންނަށް އިބުރަތް ނުލިބޭތޯއެވެ؟
ހަމަކަށަވަރުން، މިމަން إِلَٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންގެ ދަޢުވަތު ދޫކޮށްލާން، މިމަން إِلَٰهُ ގެ
އަމުރުފުޅުތަކަށް އުރެދި ނުކިޔަމަންތެރިވި ހަލާކުވުމުގެ މީހުންގެ މައްކަން،
މިމަން إِلَٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނަށް ބަލާބަލައި ހަމަގޮތް ނުކިޔަމަން ބަލަންބަލަން ފެންނާނުންނަ
އަސަރުތަކުގައި، އިބުރަތްތައް ނަސޭހަތްތަން ފުރިހަމަވާ ދަލީލުތައް، ހުކުމްތައް،
ބުއްދިވެރިވީ ފަހަ ބޭނުމަށް ހުއްޓެވެ ބަލާއި ފާހަގަކުރުމުގެ މަގުބައެވެ.333

332- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
333- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَلَوۡلَا كَلِمَةٞ سَبَقَتۡ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامٗا وَأَجَلٞ مُّسَمّٗى ١٢٩

(129) އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރާ މީހުންނަށް
ޢަޛާބުދެއްވުން، އާޚިރަތް ދުވަހާ ހަމައަށް ފަސްކުރައްވާނޭ ކަމުގެ ކަލިމަތުގެ،
އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ربُّގެ ޙަޟްރަތުން އިސްވެ ގޮސްފައި ނުވާ ނަމަ އަދި
ދުނިޔޭގައި އުޅޭނޭ ވަކި އުމުރެއް އެބައިމީހުންނަށް ޓަކައި ކަނޑައެޅި
ނިމިފައި ނުވާ ނަމަ، އެބައިމީހުން ދުނިޔެމަތީގައި ވެސް ޢަޛާބުދެއްވުން
ލާޒިމުވެއްޖެއީސް ކަން ކަށަވަރެވެ. އެހެނީ، އެބައިމީހުންނަކީ، ޢަޛާބުދިނުން
ޢައްޔުވެގެންވާ ބައެކެވެ.334

فَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ قَبۡلَ طُلُوعِ ٱلشَّمۡسِ وَقَبۡلَ غُرُوبِهَاۖ وَمِنۡ ءَانَآيِٕ
ٱلَّيۡلِ فَسَبِّحۡ وَأَطۡرَافَ ٱلنَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرۡضَىٰ ١٣٠

(130) އޭ ރަސޫލާއެވެ! الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ދޮގުކުރާ ކާފިރުވެ،
އިބަ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުން ރިސާލަތަށް އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހަދާ މީހުން،
އިބަ ރަސޫލާއާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްވެސް ބަދުނަމެއް ނެތި ބާޠިލު ދޮގު ވާހަކަތައް
ދައްކައި އުޅެތެވެ.

ބައެއް ފަހަރު، އިބަ ރަސޫލަކީ ދޮގުވެރިއަކު ކަމުގައި އެ ކާފިރުން
ބުނެތެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރު، އިބަ ރަސޫލަކީ ސިޙްރުވެރިއަކު ކަމުގައި ބުނެތެވެ.
އަދި ބައެއް ފަހަރު، އިބަ ރަސޫލަކީ ކަހީނަކު ކަމުގައި ބުނެތެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރު،
އިބަ ރަސޫލަކީ މަޖުނޫނަކު ކަމުގައި ވެސް ބުނެތެވެ.

334- أَنْوَارُ التَّنزِيلِ وَأَسْرَارُ التَّأْوِيلِ لِلْإِمَامِ نَاصِرِ الدِّينِ الْبَيْضَاوِي

ވީހާ، އެބައިމީހުން އެ ދައްކައި އުޅޭ ދޮގު ވާހަކަތަކާމެދު، އިބަ ރަސޫލާ ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި ފަޖުރުވަން ވަރު، އިރު އުދުރުމުގެ ކުރިން، އިބަ ރަސޫލާ ކުރައްވާ ފަތިސް ނަމާދުގައްޔާއި، ޢަޞްރު ވަގުތު ފުރަން ކުރު، އިރު އޮއްސުމުގެ ކުރިން، އިބަ ރަސޫލާ ކުރައްވާ ޢަޞްރު ނަމާދުގައި، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތަށް ހަމްދާއި، ޘަނާއާއި، ތަސްބީހު ދަންނަވައި، ތަސްބީހަ ކިޔާށެވެ، އެ إِلٰهُ ގެ މަތިވެރިވަންތަކަމާއި ހުސްޠާހިރުވަންތަކަން ބަޔާންކުރައްވާށެވެ!

އަދި އިރު އޮއްސި، ރޭގަނޑުގެ ވަގުތު ވަންދަން ކުރު ކުރުވާ މަޣްރިބު ނަމާދުގައްޔާއި، އޭގެ ތަންކޮޅެއް ފަހުން ކުރާ ޢިޝާ ނަމާދުގައްޔާއި، ދުވާލުގެ ފުރަތަމަ ބައި ނިމި ދެވަނަ ބައި ފެށޭއިރު ކުރާ ޒުހުރު ނަމާދުގައި ވެސް، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތަށް ހަމްދާއި، ޘަނާއާއި، ތަސްބީހު ދަންނަވައި، ތަސްބީހަ ކިޔާށެވެ، އެ إِلٰهُ ގެ މަތިވެރިވަންތަކަމާއި ހުސްޠާހިރުވަންތަކަން ބަޔާންކުރައްވާށެވެ! އެއީ، އެ ދަރަޖަތަކާއި ޘަވާބާއެކު، އިބަ ރަސޫލާ ރުހިވަޑައިގަންނަވާނެ ދަރަޖަތަކާއި ޘަވާބު، اللهُ ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމުގެ އުންމީދުކުރާށެވެ.[335]

ދަންނާށެވެ! މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ، رَسُولُ اللهِ ﷺ މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވުމުގެ ކުރީގައި ކަމަށް ރިވާވެފައި ވެއެވެ.[336]

335- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

336- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتُرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَرِ

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيۡنَيۡكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعۡنَا بِهِۦٓ أَزۡوَٰجٗا مِّنۡهُمۡ زَهۡرَةَ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا لِنَفۡتِنَهُمۡ فِيهِۚ
وَرِزۡقُ رَبِّكَ خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰ ﴿١٣١﴾

﴿131﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ދުނިޔޭގެ ތަނަވަސްކަމާއި، އެ ތާނގެ ޒީނަތާއި، މަޖާލާއި، އަރާމުގެ ތެރެއިން ކޮންމެ ވެސް މިންވަރެއް، ކާފިރުންގެ ތެރެއިން ބައިބަޔަކަށް، މިވަނީ اللهُ ދެއްވުމުން، އެ މީހުންނަކަށް ބައްޔަކަމައި، އެ މީހުންނަކަން އުފެދޭއިރުން، އެ މީހުންނާމެދު، އިބަ ރަސޫލާ ޙިކުރުންކުރައްވާނުވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔޭގެ ޒީނަތްތެރިކަމަކީ، ނެތިދާ އެއްޗެއް ފަހުގައި ނެތިދާ ކަމެކެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ޒީނަތްތެރިކަން، މިވަނީ اللهُ އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި، އެބައިމީހުން އިމްތިޙާނުކުރައްވުމަށެވެ.

އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ربُّ ގެ ރިޒުޤުން، ދުނިޔޭގައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުން ދަރުމައާއި ހެޔޮކަމާއި ގުޅޭގޮތުން، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވުން ހެޔޮކަމާއި ގުޅޭގޮތުން ހެޔޮކަމަށްވާނެ ބާކީވާ ބާކީވާ ހެޔޮކަމެވެ. އަދި އާޚިރަތް ދުވަހުން، އެ إِلٰهُ ގެ ރިޒުޤުގައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް ދަރުމައާއި ހެޔޮކަމާއި ގުޅޭގޮތުން ބާ ބާކީ ވެއެވެ. އެހެނީ، އެ ނިޢުމަތްތަކަކީ، ގުޅިގެން ދެއްވާނެ ބަޔަކު ދެވިގެންނެވޭ ނިޢުމަތްތަކެވެ.[337]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތް ވަސް ބާވައިލެއްވުނީ، رَسُولُ اللهِ ﷺ މަރިޙާބަތް ހިތުރަކުރައްވާތަން ފެނިގައި ކަމަށް ރިވާވެފައި ވެއެވެ.[338]

وَأۡمُرۡ أَهۡلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصۡطَبِرۡ عَلَيۡهَاۖ لَا نَسۡـَٔلُكَ رِزۡقٗاۖ نَّحۡنُ نَرۡزُقُكَۗ وَٱلۡعَٰقِبَةُ لِلتَّقۡوَىٰ ﴿١٣٢﴾

337- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
338- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

﴿132﴾ ދެ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ނަމާދު ޤާއިމުކުރުއްވުން މަތީ ދެމިތިބުއްވުމަށް،
އިބަ ރަސޫލާގެ އަހުލުވެރިންނަށާއި، އިބަ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ
މީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވާށެވެ! އަދި ނަމާދުގެ އަދަބުތަކަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ރައްކާތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި، اللهُ ﷻ އަށް ބިރުވެތިވެ
ހުސްއިޚްލާޞްތެރިވެވަޑައިގެން ހުންނަވާ ބާރުލެއްވުމުގައި ނަމަދުކުރައްވާށެވެ! އަދި
އެ ގޮތަށް، ނަމާދު ޤާއިމުކުރުއްވުން މަތީ ދެމިހުންނެވުމުގައި ވެސް، އިބަ ރަސޫލާ
ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ!

އަދި ނަމާދު ޤާއިމުކުރުއްވުން މަތީ ދެމިތިބުމަށް ގޮތް، އިބަ ރަސޫލާގެ
އަހުލުވެރިންނަށާއި، އިބަ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް ތަސްލީމުކުރައްވާށެވެ!
އަދި އެ ކަމުގެ ބަދަލުގައި، އިބަ ރަސޫލާގެ އަތުން އެއްވެސް ރިޒްޤެއް އަދި
މުދަލެއް ވިޔަސް، މިމަން إلٰهُ އެދިވޮޑިއެއް ނުގަންނަވަމުއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް ރިޒްޤުދެއްވައި، މުދަލުދެއްވައި،
އިބަ ރަސޫލާގެ ބޭނުންތެރިކަމުގެ ކުރިމަގަށް ފުދޭވަރު، މިމަން إلٰهُއެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި
ރަނގަޅު ނިމުން ލިބި، ތާޢަތުގެ ދަރުމަ އާޚިރަތުގައި ހެޔޮ ކަމެއް ލިބެން ވާނީ،
اللهُ ﷻ އަށް ބިރުވެތިވާ ތަޤްވާވެރިޔާ ތަޤްވާވެރިކަމުގެ
އަހުލުވެރިންނަށެވެ.[339]

ދަންނަވައެވެ! ދުނިޔަވީ ބޭނުންތަކާ އެއްވެ ދުވެ އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލުން
ދެއްވާ ދަރުމަގާއި ހެވާބަން ބަލައި އެއްވެ ބޭނުން ދަސަކޮށްލަމުކުރެއްވީ، އެ إلٰهُ ގެ
ރަސޫލާ مُحَمَّدُ ﷺ އެވެ.

339– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވީމާ، މި އާޔަތުގައި މިވާ އަމުރުފުޅަކީ، އެ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ މީހުންނަށް ކުރެއްވި
އަމުރުފުޅެއް ކަމުގައި މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.340

وَقَالُواْ لَوۡلَا يَأۡتِينَا بِـَٔايَةٖ مِّن رَّبِّهِۦٓۚ أَوَلَمۡ تَأۡتِهِم بَيِّنَةُ مَا فِي ٱلصُّحُفِ ٱلۡأُولَىٰ ١٣٣

﴿133﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރާ މީހުން
ބުންޏެވެ. مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللهِ ގެންނެވި ނިޝާނެއްގެ ތެދުކަން ސާބިތުކޮށްދެއްވުމުގެ
ގޮތުން، ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުން ރަސޫލުން ގެންނެވި
ކަހަލަ މުޢުޖިޒާތެއް، مُحَمَّدُ بِنِ عَبْدِ اللهِ ގެ، رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުން މިތަންމެންގެ ގާތަށް،
مُحَمَّدُ بِنِ عَبْدِ اللهِ ނުގެންނަވަނީ ކީއްވެގެންބާވައެވެ! ތަނެ، އެބައިމީހުން އެ ތަކައިން
ބުނާއިރު، އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންނަށް ބަކައި ބާވައިލެއްވުން އެންމެހައި
ސަމާވީ ފޮތްތައް ތެދުކުރަނިވި ފޮތެއްގެ ގޮތުގައި ބާވައިލެއްވުން، ކީރިތި ޤުރުއާން
އެބައިމީހުންނާ ހަމައަށް އައިސްފައި ނުވޭތޯއެވެ؟

ޝައްކެއްނެތެވެ. އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުން ރަސޫލުން
ގެންނެވި މުޢުޖިޒާތްތަކަށް، އެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުން ކާފިރުވުމުން، އެބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް ކުއްލި ޢަޛާބު އައިސް، އެބައިމީހުން ހަލާކުވެ ބަރުބާދުވެދިޔަ ގޮތުގެ ތަފްސީލީ
ޚަބަރުތައް، އެ މުޝްރިކުންނާ ހަމައަށް، އެ ޤުރްއާނުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ.341

وَلَوۡ أَنَّآ أَهۡلَكۡنَٰهُم بِعَذَابٖ مِّن قَبۡلِهِۦ لَقَالُواْ رَبَّنَا لَوۡلَآ أَرۡسَلۡتَ إِلَيۡنَا رَسُولٗا فَنَتَّبِعَ
ءَايَٰتِكَ مِن قَبۡلِ أَن نَّذِلَّ وَنَخۡزَىٰ ١٣٤

340- اَلنُّكَتُ وَالْعُيُونُ لِلإِمَامِ الْمَاوَرْدِي
341- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿134﴾ އަދި، مُحَمَّدُ بْنِ عَبْدِ اللهِ ރަސޫލުކަމާއިގެން ފޮނުއްވައި، އެ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް،
ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރިން، ކާފިރުވެރިންގެ މައްޗަށް ޢަޒާބެއް ފޮނުއްވައި،
ހިލަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރެއްވި ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، ހިލަން إِلٰهُގެ
ޙަޟްރަތުގައި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ.

އޭ އަހަރެންގެ ވެރި رَبّ އެވެ. ދުނިޔޭގައި އަހަރެން އުޅުނުއިރު، އަހަރެންގެ ތެރެއިން
އަހަރެންގެ ގާތަށް، ރަސޫލަކު ނުފޮނުއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ ފަހެ، އަހަރެންގެ ގާތަށް،
ތިޔަ اللهُގެ ޙަޟްރަތުން އެ ފަދަ ރަސޫލަކު ފޮނުއްވި ނަމަ، ދުނިޔޭގައި އަހަރެންގެ
މައްޗަށް އައިސް ޖެހުން ބޭއިއްޒަތްވުމާއި އަހަރެން ހަލާކުވެ ނިކަމެތިވުމުގެ ކުރިން،
އެ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ތެދުކޮށް އީމާންވެ، ތިޔަ اللهُގެ އާޔަތްތަކަށް އަހަރެން
ތަބާވީމުހެވެ.

އަދި އާޚިރަތުގައި ނަރަކައަށް ވަދެ، ދެރަވެ ނިކަމެތިވުމުގެ ކުރިން، އެ ރަސޫލާގެ
ރަސޫލުކަން ތެދުކޮށް އީމާންވެ، އިސްލާމް ދީން ޤަބޫލުކޮށް، ތިޔަ اللهُގެ އާޔަތްތަކަށް
އަހަރެން ތަބާވީމުހެވެ.[342]

قُلۡ كُلّٞ مُّتَرَبِّصٞ فَتَرَبَّصُواْۖ فَسَتَعۡلَمُونَ مَنۡ أَصۡحَٰبُ ٱلصِّرَٰطِ ٱلسَّوِيِّ وَمَنِ ٱهۡتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾

﴿135﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ ކާފިރުވެރިންނަށް، ތިޔަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ.
އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވެސް މި އިންތިޒާރުކުރަނީ، ޒަމާނާއި
ބަދަލުވެ، ދުނިޔޭގައި ނަޞްރުލިބޭ ފަރާތާއި ހަލާކުވާ ފަރާތާއި، އާޚިރަތުގައި ކާމިޔާބުވާ ފަރާތް
ދުށުމަށެވެ. ވީމާ، އެ ހިނދު އިސްތިޤާމަތުގައި މީހުން ދެނެގަތުމެވެ!

342– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވަނީ، އަހުރެމެން ދުރުބައިމީހުންކުރު ސިފަތްތަކާ ތަޤުވާގެ އަސްލުތަކުރިހިނަޔެ ކޮން ބައެއް ކަމާއި، އަހުރެމެން ދުރުބައިމީހުން ކުރު ހިދާޔަތްލިބުނު ކޮން ބައެއްކަން ކަން، ނިކަން ހުރު ޖަހަބައިމީހުންނަށް އެ ދުވަހުން އެނގޭނެއެވެ.343

ވަށް، اللهُ ﷻ ދެއްވި ވާގިފުޅުން، ޚަޔަރު ފުރުޤާނުގެ ސޫރަތު ޠާހާގެ ކުރު ތަފުސީރުއް ނިމުނީ. އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރި މިންވަރަށް ނިޔަ ނިމުނީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ، އަޅުގަނޑުގެ މި ކުޅުދަ ޢަމަލު، اللهُ ﷻ ގަބޫލުކުރައްވުމެވެ. އަދި މި މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކުގެ ޢަމަލު ގަބޫލުކުރައްވައި، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ދަރަޖަ މިންވަރުކޮށްދެއްވުމެވެ. އަދި ޖަޒާ ދެއްވާ އެ ނަބިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް މިންވަރުކޮށްދެއްވުން ވެސް ދުޢާވެ.

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

343– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަސްފުޅުދެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ކީރިތި ޤުރުއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ." އަދިވެސް ބަސްފުޅުދެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: "ﷲ ﷻ ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރު ވެސް އުނގަންނައިދިނީ މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔެވޭހައި ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބިގެންދަވާނެއެވެ."